POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 1102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

4

glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1998

Planinski vestnik
glasilo Planinske zveze Slovenije

april 1998 4

letnik XCVIII izhaja od leta 1895

vsebina

	Gore za življenje, ne za smrt	145
Ernst Haase	Velika dejanja gorniških organizacij	146
Vinko Šeško	Aktivni planinci	147
Tone Tomše	Bližnjice – rane občutljivega okolja	148
	Ledeni grob Anatolija Bukrejeva	151
Reinhold Stecher	Sporočilo gorá	153
Aleš Tacer	Gorske sanje	154
Vera Pipal	Spomini	154
Andreja Čibron Kodrin	Hrepenenje po (ne)uresničljivem	155
Aleš Kocjan	Čarni Ladak in dolina Zanskar	156
Marjan Bradeško	Pogorje Hajar	160
Franček Hribernik	Gore iz granita in belega apnenca	161
Beno Bregant	V Dolomitih in Karnijskih Alpah	163
Vlado Habjan	Križem kražem po slovenskih gorah	165
Aleš Karl Nosan	Na poti v svetlobo	167
Tomaž Švagelj	Lepote planin in planink	168
Nada Kostanjevic	Samotni in manj samotni svetniki	169
Dario Cortese	Nočne variante na Prehodavce	172
Ivanka Korošec	Po Haloški transverzali	173
Aleš Tacer	Nevesta v pajčolanu	174
Dario Cortese	Dolga Cerkniška planinska pot	175
Rado Radešček	Na Svetega Nikolaja nad Savo	176
Tomislav Jagačić	Haloze od pomladi do jeseni	178
	Odmevi	180
Slavica Štirn	Spoznanje	180
	Iz planinske literature	183
	Društvene novice	187
Vera Pipal	Gore še spijo	189

Slika na naslovni strani: **V led ujet slap Rinka**

Foto: Franci Horvat

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 1000 Ljubljana, Dvoržakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojin, Tone Škarja in Franček Vogelnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri Agenciji RS za plačilni promet 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620 - šifra valute - 3053/8. Naročnina za leto 1998 znaša 3500 tolarjev in je plačljiva najpozneje do konca marca 1998, posamezna številka stane 350 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

STALIŠČA IN UGOTOVITVE UPRAVNEGA ODBORA PZS O NESREČAH V GORAH IN VZROKIH ZANJE

GORE ZA ŽIVLJENJE, NE ZA SMRT

Na zadnji lanskoletni seji upravnega odbora Planinske zveze Slovenije, ki je bila 7. novembra v Kamniški Bistrici, so med drugim razpravljali o nesrečah v gorah in vzrokih zanje. Po obrazložitvi **Danila Škerbineka** in po *živahni razpravi so soglasno sprejeli sklepe, stališča in* ugotovitve upravnega odbora PZS, od katerih povzemamo najpomembnejše.

Po grobih podatkih obišče slovenske gore letno več kot milijon obiskovalcev. Množičen obisk gora je z leti prinesel s seboj tudi varljiv občutek varnosti, zato se z večjim številom obiskovalcev veča število nesreč do te mere, da skrb zbujajoče stanje terja ukrepanje vseh pristojnih in odgovornih.

Iz poročil gorskih reševalcev je videti, da so bile leta 1997 v gorskih nesrečah najpogosteje udeležene osebe, stare med 20 in 29 let, in da se je največ nesreč zgodilo septembra v popoldanskem času v Kamniških in Savinjskih Alpah na višini okoli 1900 metrov. Izstopa podatek, da se največ nesreč zgodi v lepem vremenu. Med ponesrečenimi obiskovalci gora je tretjina članov planinskih društev.

NAJPOGOSTEJŠI VZROKI ZA NESREČE

Najpogostejši vzroki za nesrečo so telesna nepripravljenost, nepoznavanje gorskega sveta, bolezen, podcenjevanje, odlom skale, neprimerna oprema in obutev. Ponesrečeni so v gorah najpogosteje v neorganiziranih skupinah ali kot posamezniki, nesreč planincev, ki so se odpravili v gore v organiziranih skupinah, skorajda ni.

Pozivamo vse, ki tako ali drugače oblikujejo javno mnenje, da gorá ne prikazujejo samo v idealizirani podobi in predvsem kot prostor, kjer naj bi se obiskovalci osvobodili vseh nadlog modernega življenja, pač pa celovito z vsemi nevšečnostimi in nevarnostmi, ki lahko doletijo nepripravljene in nevešče obiskovalce gora. To bo omogočilo, da bodo obiskovalci manj podcenjevali gore in bolj skrbeli za lastno varnost.

Eden od mnogih vzrokov za nesreče v gorah je odtujenost od narave. Planinstvo vse manj ostaja način življenja. Zdaj se izleti v gore po pravilu končajo še isti dan, zato koče predvsem v sredogorju ostajajo osamljene. Odmerjen čas za obisk gora postaja vse krajši, cilji obiskovalcev vse zahtevnejši, to pa sili v večje tveganje. Redkeje se dogaja, da obiskovalci opustijo ali spremenijo cilj ali odnehajo med potjo, če to po vseh zakonitostih varnega gibanja v gorah veleva vreme ali psihofizično stanje obiskovalca. Vse to so navade današnjega življenja, ki slabo vplivajo na varnost obiskovalcev gora. Planinski organizaciji množičnost za vsako ceno ni več glavni cilj; kvečjemu želimo množice obiskovalcev navdušiti za gorništvo kot način življenja.

Planinske organizacije smo od ustanovitve dalje z osnovno dejavnostjo, to je gradnjo koč in poti ter vzgojo in izobraževanjem vodnikov, usmerjene v preprečevanje nesreč v gorah. Vse naše dejavnosti bodo tudi v prihodnje podrejene cilju, kako omogočiti in zagotoviti čim varnejšo hojo v gore. Zato zavračamo tista javna mnenja, ki trde, da planinske organizacije spodbujamo dejavnost, ki je sama po sebi življenjsko nevarna.

STALNO IZOBRAŽEVANJE

V planinskih društvih bomo storili vse, da bodo vsi člani dobili potrebna znanja o varni hoji v gore. Zato pozivamo planinska društva, da obiskovalcem gora omogočijo nakup vzgojne literature, vodnikov in planinskih kart tudi v planinskih kočah. Prav tako pozivamo planinska društva, da skrbe za vpisne knjige v planinskih kočah in na vrhovih, ki so ponekod v slabem stanju.

Obiskovalcem gora priporočamo, da o svojih nameravanih gorniških ciljih seznanijo svojce, da puščajo sporočila in da se dosledno vpisujejo v vpisne knjige v kočah in na vrhovih. Ker je preutrujenost eden od najpogostejših vzrokov za nesrečo, obiskovalcem priporočamo, da načrtujejo izlete, primerne svojim sposobnostim, zahtevnejše cilje pa naj načrtujejo s spanjem v planinski koči. Znanja o varni hoji je potrebno vseskozi obnavljati in utrjevati. Zato obiskovalcem gora priporočamo, da se izobražujejo s pomočjo dostopne vzgojne literature. Zlasti neusposobljenim obiskovalcem gora svetujemo, da se udeležujejo organiziranih izletov v okviru planinskih društev ali da najamejo gorskega vodnika.

Predlagamo, da oblastni organi poskrbijo, da dobijo učenci in dijaki v osnovnih in srednjih šolah v okviru rednega programa potrebno osnovno gorniško znanje. Zato ponovno obujamo predlog, da bi vsi učenci prejeli brošuro Gornikov svetovalec, kjer so zbrani napotki za varno hojo.

Gora ne sme biti mesto za iskanje izgubljenih iluzij človeka. Varno gibanje v gorah je predvsem odvisno od psihične in fizične pripravljenosti obiskovalca. Zato gore uživajmo, doživljajmo in se jih lotevajmo zmerno v skladu z njihovo naravo, ki ne trpi potrošništva, naglice in podcenjevanja. Potem bomo lahko pritrdili Kugyjevi misli: »V gore hodimo zato, da bi tam živeli in ne umrli.«

Andrej Brvar pelje PZS v novo tisočletje

Najpozneje do 30. maja 2002 bo na čelu Planinske zveze Slovenije še vedno *Andrej Brvar*, katerega desna roka bo pet podpredsednikov, in sicer *Janez Duhovnik* iz PD Medvode, *Franc Ekar* iz PD Kranj, *Borut Peršolja* iz PD Domžale, *Tone Škarja* iz PD Kamnik in *Adi Vidmajer* iz PD Celje. Tako so se odločili delegati slovenskih planinskih društev na letošnji volilni skupščini 28. marca v Celju. Čeprav so nekateri pričakovali dramatično zasedanje te skupščine, je predsednik delovnega predsedstva *Edvard Stepišnik* iz PD Celje skoraj šesturni vrhunski sestanek slovenskih planincev brez vsakršnih zapletov pripeljal do konca.

POHVALE ORGANIZATORJEM LANSKOLETNE GENERALNE SKUPŠČINE UIAA V KRANJSKI GORI

VELIKA DEJANJA GORNIŠKIH ORGANIZACIJ

ERNST HAASE

Generalna skupščina mednarodne planinske zveze je na povabilo Planinske zveze Slovenije lani potekala v Hotelu Kompas v Kranjski gori. To poročilo v Bulletinu UIAA ni nadomestilo za objavo govorov z zasedanja skupščine, kot je bilo v navadi v preteklih letih. Uprava UIAA je govore poslala vsem svojim članom. Poročilo torej prinaša zgolj urednikove osebne vtise s tega zborovanja.

Na udeležence je napravil velik vtis topel sprejem in prizadevanja članov PZS, da bi jim omogočili prijetno bivanje. Posebna zahvala gre prof. **Tomažu Vrhovcu** iz PZS, ki je bil zmeraj povsod pripravljen pomagati udeležencem pri reševanju kakršnegakoli problema, prav tako pa tudi predsedniku PZS **Andreju Brvarju** in vsem članom PZS, ki so se trudili, da bi zasedanje ostalo vsem v lepem spominu.

Predsednika UIAA Iana McNaughta-Davisa in najožje vodstvo UIAA je ob kranjskogorski generalni skupščini sprejel predsednik Slovenije Milan Kučan.

Planinarjenje in plezanje je v Sloveniji množično razširjena oblika preživljanja prostega časa. Število članov PZS glede na celotno število prebivalstva jasno kaže, kako zelo imajo Slovenci radi svoje gore. Slovenski predsednik gospod **Milan Kučan** je za člane odbora UIAA v rezidenci v Ljubljani celo priredil sprejem. Kaže, da je gospod Kučan trenutno edini evropski državni poglavar, ki je aktiven planinec. Zelo ga je razveselilo, ko je slišal, da imajo vsi člani odbora UIAA planinske in alpinistične izkušnje.

Udeležba na generalni skupščini je bila kar visoka. Od 73 članov UIAA jih je bilo prisotnih ali zastopanih 46. V zadnjem letu je bilo ponovno slišati kritike nekaterih zvez in ljudi, izrečenih ob različnih priložnostih, da v razpravah in odločitvah UIAA prevladujejo evropski člani. Novinec, kot je vaš urednik, težko razume, da člani, ki imajo največ gora, na primer Indija in Nepal, niso bili zastopani na generalni skupščini. Kako torej te dežele dosežejo, da se sliši njihov glas pri pomembnih razpravah, na primer o Himalaji? Prisotni predstavnik pakistanskega alpinističnega kluba, upokojeni brigadni general **Amiru Gulistan Janjua,** kajpada ni zamudil priložnosti in je delegatom jasno povedal svoje mnenje o himalajskih zadevah. V veliko zadovoljstvo nam je bilo, da je **Rodrigu Jordanu Fuchsu** ponovno uspelo prepotovati dolgo razdaljo med Čilom in Slovenijo; bil je izvoljen za častnega podpredsednika za obe Ameriki. Za častnega podpredsednika za Azijo je bil izvoljen **Churl Soon Yim,** predsednik korejske alpinistične zveze. Čestitamo obema!

Plezanje in treking v Julijskih Alpah

Pred kratkim sem se udeležil generalne skupščine UIAA, ki je bila v Kranjski Gori v Sloveniji. Kraj je v izjemno lepem gorskem predelu v najbolj severozahodnem kotu Slovenije na meji z Italijo in Avstrijo.

Slovenija je dolga stoletja pripadala Avstro-ogrskemu cesarstvu, vse do leta 1918, ko je postala del nove Jugoslavije. Ko je Jugoslavija leta 1990 razpadla, se je Slovenija osamosvojila. Izognila se je etničnim spopadom, kakršni so zadeli Bosno in Hercegovino.

Triglavski narodni park, ki se začenja tik za Kranjsko Goro, ponuja številne možnosti za plezanje na vseh stopnjah in za trekinge na višini od 1000 do 2000 metrov. Najvišji vrh Triglav je visok 2864 metrov. Med prvo svetovno vojno so bili v teh gorah obsežni boji.

V zadnjih sto letih je Planinska zveza Slovenije zgradila mnogo koč in markirala številne poti, ki so zelo dobro vzdrževane. Slovenija ima dva milijona prebivalcev in zavzema ozemlje, veliko kot Kolorado, njena planinska organizacija pa ima 81.000 članov. Sedanji predsednik države je aktiven planinec. Zveza vzdržuje smeri na 162 gorskih vrhov in 7000 kilometrov planinskih poti. Svetovni gorski turizem mora Slovenijo šele odkriti, zato tod še ni gneče.

Telefoni delajo, voda je pitna, ljudje govorijo od tujih jezikov največ nemško ali angleško, nemška marka je napol uradna valuta, na cestah ni zastojev in nikjer ni vesp. Cela dežela je zelo čista; življenjski standard je med najvišjimi v Vzhodni Evropi. Cene so približno za 25 odstotkov nižje od zahodnoevropskih. Najboljša slika nekega kraja so otroci: tu so zelo srečni in navdušeni nad športom. Kakšna čudovita dežela!

Knjižnici American Alpine Cluba sem poslal zemljevid tega območja in knjižico s predstavitvijo vseh 150 koč, ki so last in za katere skrbi Planinska zveza Slovenije.

John M. Boyle

Na začetku zasedanja se je predsednik spomnil **Wiltrud von der Becke-März,** žene podpredsednika **Fritza Märza**. Umrla je pred nekaj tedni v nesreči na vrhu gore Semeru v Indoneziji, kamor je vodila planinsko odpravo. V planinskih krogih je bila dobro znana po svojem vodništvu po gorah na različnih koncih sveta, zlasti po Himalaji, od koder je izviralo njeno globoko razumevanje budistične kulture. Predsednik je prosil delegate, naj počastijo njen spomin z minuto tišine.

Predsednik UIAA gospod **Ian McNaught-Davis** je odprl zasedanje s pregledom aktivnosti v minulem letu, pri čemer je poudaril napredek na različnih področjih, o katerih bo morala presoditi generalna skupščina.

Seznam največjih dogodkov, dosežkov in problemov preteklega leta je naslednji:

- prvi sestanek svéta po novem statutu na Slovaškem;
- prvi iz niza seminarjev na temo Vzponi in ohranjevanje narave, o človeških in družbenih vrednostih planinstva;
- imenovanje **Ernsta Haaseja** za novega urednika Bulletina (odstop **Claudia Abächerlija**);
- uspešna preselitev sedeža po zaslugi **Julie Spörri** in SAC; dobri odnosi s SAC;
- predlog in analiza nove, svobodne strukture UIAA;
- nove določbe Zveze in organizacije ICC;
- odlični finale svetovnega prvenstva v športnem plezanju v Parizu pred razprodanim prireditvenim prostorom s 5000 gledalci;
- uvrstitev UIAA na internet pod naslovom www.mountaineering.org.;
- pet mladinskih alpinističnih taborov v Evropi in eden na Kitajskem;
- priprava ekoloških smernic UIAA;
- kodeks za organizatorje in vodnike komercialnih alpinističnih in trekinških odprav;
- pomembni problemi, ki se jih bo treba lotiti v prihodnjem letu: odnosi z javnostjo in tiskom, sponzorstvo, zlasti za publikacije;
- izguba administrativnega prihodka iz vzajemnih pravic;
- še vedno prazno mesto blagajnika;
- petletni finančni in razvojni načrt.

Po uvodnem naštevanju tem in problemov je Ian zastavil vprašanje o prihodnosti. Največji problem, s katerim se danes srečujejo planinstvo, alpinizem in treking, ostaja isti: kako osvajati želene vrhove in hkrati ohranjati naravo. V nekaterih deželah smo priča številnim prizadevanjem za uvedbo zakonskih omejitev, ker samodisciplina odpoveduje. To je resna grožnja naši dejavnosti, o kateri radi razmišljamo kot o športu svobode, svobode vzpenjanja in pohajkovanja po divjini, kjerkoli se nam zahoče.

Vendar pa smo priče, kako državne odprave puščajo za seboj na Everestu za 20 jakovih tovorov odpadkov, ki naj bi jih pospravil nekdo drug: nekateri ljudje očitno menijo, da svoboda vzpenjanja na gore pomeni tudi svobodo, da jo mahnejo, kamor hočejo, da si z novimi in novimi napravami olajšajo napor, da po nepotrebnem sekajo drevesa in odstranjujejo skale.

namesto komentarja

AKTIVNI PLANINCI

V svoji dokaj dolgi planinski aktivnosti skoraj nisem srečal sotovariša na pohodu, ki bi rekel, da mu hoja po hribih ni všeč. Vedno pa sem ugotavljal, koliko truda morajo pohodniki vložiti v nedeljski izlet v visokogorje, ker nimajo kondicije. Nekateri so to povedali, drugi pa niti sebi, niti drugim niso hoteli priznati, ampak jim je na poti »postalo slabo« ali pa naenkrat niso bili več tako »nori«, da bi po hribih samo divjali, ampak hočejo predvsem občudovati naravo.

Prišel sem do ugotovitve, da je takšno občasno pohodništvo v prid le tistim, ki so kako drugače športno aktivni in jim je planinstvo prijetno dopolnilo. Veliko je ljudi, ki mislijo, da je občasna hoja v hribe zadosti, da ostanejo telesno aktivni, v resnici pa z vsakim planinskim izletom na novo doživljajo preobremenjevanje, kar zagotovo ni v prid splošnemu zdravju.

Ali lahko zadržimo svojo kondicijo, tudi če nimamo časa, da bi enkrat ali dvakrat na teden odšli na celodnevno turo? Mislim, da je to možno, le velikokrat marsikdo za to ne najde motivacije.

Živimo v deželi, ko lahko s svojega domačega praga stopimo dobesedno takoj na čudovite hribčke in hribe, četudi imamo le eno uro časa, če pa razpolagamo s celim dnevom, lahko obiščemo skorajda katerikoli slovenski gorski vrh.

Predlagam, da v planinskem društvu spodbujamo članstvo, da bi vzdrževalo svojo telesno pripravljenost tako, da bi vsaj dvakrat tedensko obiskalo enega od bližnjih gričev ali vrhov, ki jih je okoli skoraj vsakega kraja ali mesta dovolj. To bi potem pomenilo: v druščini aktivnih planincev smo, če si vsak teden vzamemo vsaj dvakrat po eno uro časa za pohodništvo. Na terenu ne bi na novo označevali nobene poti, v planinskem društvu (ali meddruštvenem odboru) bi izdali pregleden zemljevid s takšnimi kratkimi pohodniškimi možnostmi.

Da pa bi tudi ti planinci vendarle dokazovali pripadnost svojemu društvu, naj bi se vsako leto udeležili vsaj petih društvenih izletov in petih drugačnih društvenih aktivnosti, kot so predavanja, delovne akcije, sodelovanje v organih društva itd.

S takšno dejavnostjo bi spodbudili hojo po bližnjih hribih, na katerih so tudi planinske koče, s čimer bi podprli prizadevanja oskrbnikov po večjem obisku predvsem med tednom. Največja pridobitev takih pohodov pa bi bila za pohodnika samega, saj bi bil tako telesno dobro pripravljen na zahtevnejše planinske ture toplejših letnih mesecev.

Vinko Šeško
(Mladi planinec, PD Lisca)

V primerjavi z organizacijami za varstvo okolja smo šibki. To moramo popraviti, vendar ne s konfrontacijo, ampak s sprejemanjem njihovih argumentov, prilagajanjem našega vedenja in s prepričevanjem, da delimo njihovo ljubezen do nedotaknjenih krajev in jih želimo varovati tako kot oni. V konfrontaciji bomo samo izgubljali, s sklepanjem kompromisov, z razumevanjem in skrbnim dogovarjanjem pa lahko dosežemo svoje cilje. Argumente, predstavljene na prvem seminarju o osvajanju vrhov in zaščiti narave, je že slišati v različnih govorih in razpravah. So močno orožje proti tistim nepoučenim, ki so prepričani, da so planinci brezbrižni ljudje, ki spravljajo v nevarnost sebe in druge. Slabo poučeni politiki seveda sklenejo, da je treba ta šport bodisi prepovedati, bodisi zakonsko omejiti. Naša naloga je, da preprečimo takšne slabo pretehtane odločitve. To ni le dolžnost naše delovne skupine za vzpone in varstvo narave, ampak tudi drugih naših komisij, gorskih odprav, mladine, športnega plezanja in celo medicincev. Prav tako se morajo s tem ukvarjati številne zveze – naše članice. Hvaležni smo jim za pomoč, ki jo pri tej težki nalogi dajejo UIAA.

V zadnjem letu smo veliko dosegli in prepričan sem, da lahko dosežemo veliko tudi v letu 1998. Hvala vsem, da ste pripotovali v Kranjsko Goro, in prav tako hvala za vašo nadaljno podporo.

ANALIZA DELA KOMISIJE ZA PLANINSKA POTA PRI PZS

BLIŽNJICE – RANE OBČUTLJIVEGA OKOLJA

TONE TOMŠE

Hoja in plezanje predstavljata elementarni način človekovega gibanja. Gorništvo, ki vključuje oba elementa, ugodno vpliva na človekovo duhovno bogatitev in na njegov telesni razvoj. Gore so tudi tisto okolje, kjer se še lahko srečamo z neokrnjeno naravo. Prav zaradi tega je obiskovanje gorskega sveta iz leta v leto večje. Množičnost sicer prinaša v gorski svet določene kvarne vplive, vendar nihče ne more ljudem prepovedati zahajanja v gore. Vse bolj jasno pa postaja, da bo moral vsak obiskovalec sam razmišljati o lastni varnosti in o obnašanju v tem okolju.

Pri gorništvu so prav gorska pota tista, ki igrajo pri razmahu celotne planinske dejavnosti pomembno vlogo. Že v dolini imamo poti, ki jih označujemo z napisi in tablami, da ne zaidemo. Še potrebneje je to v gorah, kjer je svet nevaren, posebno kadar zaloti gornika neurje ali gosta megla, ko težko sledi stezi.

V Tumovih in Kugyjevih časih je bilo v naših gorah drugače. Takrat ni bilo markiranih in nadelanih poti. Po naših gorah so držale le kozje in pastirske steze, plezalne smeri pa so delali le divji lovci. Število obiskovalcev gorskega sveta je bilo majhno in zato so bile tudi potrebe čisto drugačne.

VARNI NA VZDRŽEVANIH POTEH

Delo pri urejanju poti pripada v planinskih društvih markacijskim odsekom. Od prvotnih skromnih in nezahtevnih markiranih poti v ljubljanski okolici takoj po rojstvu slovenske planinske organizacije se je dejavnost razširila in naglo segla tudi v visokogorje. Plod te dejavnosti je danes mogočna mreža oskrbovanih in markiranih poti po vsej Sloveniji v skupni dolžini več kot 7000 kilometrov.

Razvoj tehnologije in različnih materialov omogoča aktivnosti, ki so bile donedavna še domena pustolovcev. Gorsko kolesarjenje, vožnja z motorji za motokros in druge naravi neprijazne dejavnosti nikakor ne sodijo na planinske steze in v gore. Planinska organizacija je zaradi vseh kvarnih vplivov, ki jih je povzročila ideja o množičnem obiskovanju gora, sklenila, da bo po svojih močeh skušala te vplive vsaj omiliti, če se jih popolnoma preprečiti ne da. Sklep, da ne odpirajo novih poti v visokogorju, je eden od takih korakov. Zavedati se moramo, da se slovenski markacisti s svojo dejavnostjo vključujemo v oblikovanje gorskega sveta. Zato moramo točno opredeliti, kakšni posegi so še smotrni, da ne bi negativno vplivali nanj.

Kljub nekaterim pomislekom o smislu označevanja in zavarovanja planinskih poti je treba poudariti, da dobro vzdrževane poti zagotavljajo varnost množicam planincev in obenem preprečujejo poškodovanje širših predelov.

Število gorskih nesreč se predvsem v zadnjih letih stalno veča. Največ nesreč se še vedno zgodi pri hoji po markiranih poteh, kar je razumljivo, saj je teh obiskovalcev tudi največ. Pomemben je podatek, da vzrok teh nesreč ni sama pot, pač pa v večini primerov človeški dejavnik. Še bolj zanimiv je podatek, da so ponekod zavarovane plezalne poti celo bolj varne kot nekatere lahke markirane poti.

Nadelava visokogorskih poti s pomočjo strojne opreme in strokovno izvedeno varovanje je število klinov in žičnih vrvi v naših gorah zmanjšalo skoraj za tretjino. Seveda pa s tem nikakor ni okrnjena varnost na teh poteh. Dele poti, ki potekajo nenaravno in je bilo zato potrebno dodatno varovanje, skušamo prestaviti na naravni sistem polic in prehodov in tako marsikatero varovanje odpade. Nikoli se nismo navduševali nad nasilnimi rešitvami v slogu italijanskih »ferrat«.

Kategorizacija gorskih poti, ki je bila uvedena pred leti predvsem z vidika boljše obveščenosti obiskovalcev gorskega sveta, je v teh letih dosegla svoj namen. 135 teh poti (89 zahtevnih in 46 zelo zahtevnih) je obenem tudi naša dediščina, ki smo jo dobili od predhodnikov. Precej teh poti ima tudi pomembno zgodovinsko ozadje. Zato smo dolžni te poti ohraniti našim zanamcem. Upreti pa se moramo različnim težnjam po odpiranju novih zavarovanih poti in spreminjanju njihovega statusa.

94 ODSTOTKOV VRHOV BREZ OZNAK

Spremenjene družbene razmere in uvedba lokalne samouprave vplivajo tudi na razvoj planinske dejavnosti. Želja je, da bi planinstvo in preživljanje prostega časa v naravi postalo način življenja vsakega Slovenca. Pohodništvo kot ena od oblik dejavnosti združuje motiv pripadnosti vrednotam, kot so družina, kulturna dediščina, naravne znamenitosti, in predstavlja predvsem rekreacijsko komponento. S tega vidika podpiramo posamezne predloge po odpiranju novih poti v predelih sredogorja, kar omogoča, da se planinska dejavnost prenese na celotno območje države Slovenije. S tem bi se znatno razbremenile poti v visokogorju in tako preprečili kvarni vplivi velikih množic na določenem teritoriju.

Zadnja leta se zopet oživlja interes po uvajanju krožnih, točkovnih in veznih poti. Na tak način posamezne lokalne skupnosti in planinska društva vabijo ljudi, da *obiščejo predele, ki so bili zaradi takih ali drugačnih* vzrokov zapostavljeni. Tako imamo v Sloveniji trenutno 69 takih poti. Poleg teh poznamo še evropski pešpoti E-6 in E-7, kulturniške poti (Levstikova, Velikolaška pot in Jurčičeva pot), gozdne učne poti, jamarske poti, Slovensko geološko pot, različne turistične poti, trimske poti ter različne pohodne in spominske poti, ki so praviloma označene samo na dan pohoda.

Vsekakor bo na tem področju treba narediti korak v smeri čim bolj enotnega pristopa k označevanju na terenu. Različne oznake poti popotnika prej zmedejo kot bi mu bile v informacijo in pomoč.

Slovenski markacisti poleg poti skrbijo tudi za primerno opremljenost gorskih vrhov. Nekateri slovenski vrhovi imajo oznake, ki imajo zgodovinski in praktičen pomen. Tako imamo na najvišjem slovenskem vrhu Triglavu postavljen Aljažev stolp, ki je slovenski nacionalni simbol. Na vrhu Škrlatice stoji križ, ki ima svoje zgodovinsko ozadje. Križi stoje tudi na Stolu v Karavankah, Mangartu, Kepi itd. Na vrhu Donačke gore je obeležje v obliki piramide – kapelice. Geodetska in trigonometrična znamenja imamo na 35 vrhovih. Poznamo še razgledne stolpe in orientacijske kamne ter smerne kvadre.

Kljub naštetemu pa imamo še vedno približno 94 odstotkov vrhov, *ki nimajo nobenih posebnih oznak*. Planinska zveza Slovenije se zavzema za to, da tako tudi ostane. Zato naj velja dogovor, da na vrhove sodijo edi*no skrinjice z vpisno knjigo in tipiziran žig. Za skrinjice*, vpisne knjige in žige so dolžna skrbeti planinska društva, ki imajo na skrbi posamezne vrhove.

Prvenstveni vzpon v slapu Rinka

V torek zvečer sem bil pri svojem kolegu **Frančku Knezu**. Pogovarjala sva se o zaledenelem slapu Rinka, ne da bi vedela, da so ga prav ta dan poskušali preplezati domačini. Omenjala sva različne načine, kako bi bilo mogoče preplezati ta nevaren slap – to je bila namreč Frančkova velika želja. Mislim, da ne pretiravam, če rečem, da je bila ta želja stara več kot dvajset let.

Bile so hude, čisto prave zime, toda kljub temu zaradi velike količine vode ni zamrznil del slapa pri sveči. Vedno je manjkalo nekaj metrov, da bi sveča dosegla podstavek ali pa se je za kratek čas, kar je bilo sicer zelo poredko, napravila le tenka ledena cev.

Letošnje leto je slap predvsem zaradi desetdnevnega hladnega vremena v začetku februarja, ko so se temperature v Logarski dolini spustile do -15°C, toliko zamrznil, da so se domačini in seveda tudi nekateri drugi plezalci začeli resneje spogledovati z »devištvom« Rinke.

Andreju Grudniku in **Antonu Pavliču-Čifu**, ki sta se pripravljala za spomladansko himalajsko odpravo na Kumbakarno (Jannu), sta se pridružila **Cene Roban** in **Jernej Grudnik** in 3. februarja so vstopili v slap Rinko. Najprej jih je čakal velik podstavek, ki običajno zamrzne vsako zimo. Zaradi pomanjkanja ledu oziroma zato, ker sveča ni bila spojena s podstavkom, so zavili na desno. Ledu, ki se je nabral na drobnih poličkah, je bilo le za vzorec. Plezanje po teh gobicah zahteva pravo mojstrstvo ter obilo sreče.

Nič bolje ni bilo s prečko na levo k sveči, ki je sledila. Pri sveči je vodilni Jernej Grudnik zavrtal ledni vijak, zataknil zatič za varovanje in nadaljeval vzpon po sveči, ki je bila dolga 25 metrov in je bila ključ smeri. Sledilo je izredno nevarno plezanje, ko lahko vsak čas pričakuješ, da boš skupaj s svečo zgrmel na podstavek in se razbil. Jernej je bil praktično že na koncu sveče, ko mu je spodrsnilo in je poletel dvajset metrov globoko. K sreči ga je ledni vijak na začetku sveče zadržal. Razen nekaj prask in udarca v komolec ni bilo drugih poškodb. Za ta dan so plezanje končali.

V četrtek, 5. februarja, so bili zopet pod slapom Andrej Grudnik, Cene Roban in Anton Pavlič-Čif. Ker so v torek pustili v slapu pritrjene vrvi, so se lahko dokaj hitro povzpeli do sveče. Tu so si uredili še eno stojišče. Po napetem plezanju je Andreju Grudniku uspelo preplezati svečo. Sledil mu je Cene Roban, kot zadnji pa je plezal Anton Pavlič-Čif.

Z njim pa se je usoda (narava) malce poigrala, kajti pod njim se je porušila celotna sveča. Kar ne morem si zamisliti, da bi se to pripetilo vodilnemu v navezi! Bilo je potrebno kar nekaj truda, da se je Čif rešil iz ledeno mokrega objema.

Eden od zadnjih slovenskih velikanov – slapov je bil *preplezan. Izredna vrednost vzpona se bo pokazala* čez čas – naslednjih dvajset let.

Smer so tehnično ocenili s +6/-7, tej oceni pa so dodali XX, *kar pomeni velika nevarnost, da se slap poruši.* Predvidevam, da slap Rinka iz že znanih razlogov ne bo doživel veliko ponovitve: ker je že »razdevičen« in ker so zime vse toplejše.

Vse čestitke akterjem vzpona, še posebno, ker so ta problem rešili domači plezalci!

Franci Horvat

PROPADANJE ZGODOVINSKIH MULATJER

Več pozornosti bomo morali nameniti vzgoji novih markacistov. Tečaje bo potrebno organizirati na osnovi modernih pedagoških in andragoških metod, da bodo postali zanimivi tudi za mlajše kadre. Vsekakor moramo v najkrajšem času izdati posodobljen priročnik za markaciste. Tudi izdajanje različnih propagandnih gradiv je naša prihodnja naloga.

Velik poudarek pri vzgoji bodočih markacistov dajemo talni obdelavi poti in odpravi kvarnih vplivov hoje. Na strmih predelih razdiralne sile meteornih vod preprečujemo s postavitvijo lesenih varoval in s primerno urejenim odvodnjavanjem. Tudi naklon poti je pomemben dejavnik za varnost poti. Zato je potrebno skrbeti, da je trasa poti speljana v primernih serpentinah, kar je ugodno za hojo in za obstanek poti. Redno porezovanje vejevja in skrbno markiranje sta pogoja, da se hodna površina ne širi izven obstoječe poti.

Poglaviten problem so še vedno bližnjice. Nastanek bližnjic je treba preprečevati že ob nastajanju. Neprimerno speljane in in slabo urejene poti so poglavitni vzrok za nastanek vzporednih poti. Tam, kjer se začno razvijati erozijski procesi, postane pot neprijetna za hojo, zato se je začnemo izogibati. Na obeh straneh nastajajo dodatne poti, kmalu propade tudi vegetacija. Sanacija takih erozijskih žarišč je izredno zapletena, zato jih je bolje preprečiti že na začetku. V prihodnosti se bomo morali s tem problemom resneje soočiti.

V zadnjem času postajajo pomembne tudi tako imenovane »mulatjere« – nekdanje vojaške ceste. Zob časa je že dodobra načel njihove oporne zidove in te zgodovinsko pomembne poti v visokogorju vse bolj propadajo. Prav te poti pa so zaradi svoje narave za vse vrste obiskovalcev najlažji dostopi v visokogorje. Tudi njim bo potrebno nameniti pozornost in jih primerno sanirati in obnoviti.

Nastajanje krajinskih in regijskih parkov in drugih zaščitenih območij prinaša nov način obnašanja v takih okoljih in tu bodo prav označene in urejene poti lahko odigrale naravovarstveno vlogo. Predstaviti bo potrebno pomen hoje po označenih poteh predvsem v okoljih, ki so po svoji naravi dokaj občutljiva.

Še vedno je odprto vprašanje nekaterih planinskih poti glede na njihov pravni status. V novejšem času se postavlja vprašanje lastništva poti in pristojnosti vzdrževalcev. Do sedaj je veljalo, da so planinske poti javne poti, vendar to določilo nima pravne podlage oziroma o tem ne more odločati planinska organizacija. Zakonodaja, ki ureja to področje, ne predpisuje, kdaj je neka planinska pot lahko javna in kdaj ne. Vsekakor pa je neka pot javna, če to izhaja iz podatkov zemljiške knjige. Ker večina poti v sredogorju poteka po zasebnih zemljiščih, je mogoče pridobiti služnost hoje, oziroma, če je šlo za drugo obliko izkoriščanja, priposestvovanje, če je bila služnost nemoteno 20 let. Potrebno bo poskrbeti, da bodo vse pomembne planinske poti vnesli v občinske plane.

ČIGAVE SO GORSKE POTI

Naloga Komisije za planinska pota je, da v doglednem času pripraviti pravni akt o katastru planinskih poti, ki bo podlaga tudi za vse ostale aktivnosti na področju uvajanja statusa planinskih poti kot javnih poti. Obenem bo tudi osnovna baza podatkov planinskih poti.

S pomočjo pravne komisije smo tudi ugotovili, da zaščita markacije kot znaka in smerne table po veljavni zakonodaji ni možna, zato je potrebno doseči, da se glede na javno dobro, kar večina poti je, pridobi posebna pravica uporabe tega znaka, in sicer pod pogoji, ki jih določa zakon. Točno bo potrebno definirati uporabo markacije in smerne table, in sicer za koga in v kakšne namene.

Glede na to je pri planinskih društvih treba doseči, da se držijo dogovorjenih norm o nadelavi, označevanju in vzdrževanju planinskih poti. Le na tak način bo dosežena obojestranska možnost, da bodo planinske poti primerno urejene in da bomo v primeru nesoglasij lahko uveljavljali prej naštete pravice.

Vzdrževanje planinskih poti v sredogorju v normalnih razmerah ne zahteva velikih finančnih sredstev. V primeru naravnih katastrof (vetrolom, snegolom, žled itd.) lahko tudi na takih poteh pride do problema vzdrževanja, saj niso redki primeri, ko so društva morala najeti poklicne gozdarje, da so očistili poti. Seveda je to vezano na določena finančna sredstva, ki pa jih društva, ki nimajo svoje gospodarske dejavnosti, le težko zmorejo. V takih primerih je združevanje markacistov, izkušenj in denarja nujno potrebno. Pohvalno je, da pri MDO te stvari že potekajo na tak način.

Pojavlja se problem vzdrževanja določenih planinskih poti, saj nekatera društva ne vidijo pri tem nobenega stvarnega motiva. Dohodne poti do planinskih postojank in vrhov bodo vse bolj v pristojnosti društev, ki imajo od tega tudi finančno korist. Na predelih (Krvavec, Velika planina itd.), ki jih upravljajo pooblaščena podjetja in imajo za to ustrezne koncesijske pogodbe, žele urediti pohodne poti po svojih vzorcih. Nekaj nekoč planinskih poti pa je že v pristojnosti posameznih turističnih društev.

Turističnega razvoja ni mogoče ustaviti, saj bo prihodnja civilizacija nastajala predvsem v znamenju človekovega prostega časa. Potrebno bo usmerjati razvoj tako, da pri različnih posegih ne bi nastajale posledice, ki bi utegnile trajno razvrednotiti našo krajino, predvsem alpski prostor, ki je zaradi svojih strukturnih vrednot najbolj izpostavljen okvaram.

DVE OBLETNICI ALOJZA KNAFELCA

Seveda to nikakor niso vsi problemi, s katerimi se bomo v prihodnjih letih še srečevali. Ljubezen do te dejavnosti nas kljub vsem težavam zavezuje, da bomo tudi v prihodnje s prostovoljnim delom opravljali naloge, ki smo si jih zadali. Čeprav obremenjeni z delom v službi in doma bomo še vedno našli tiste proste urice, ki jih bomo namenili vzdrževanju planinskih poti.

Da naš trud ni zaman, nas prepričujejo številne pohvale

o urejenosti naših poti. Seveda so vmes tudi kritike in – kar priznajmo – velikokrat tudi upravičene. Da smo vse to dosegli, gre vsekakor zahvala vodstvu in organom PZS, ki vedno prisluhnejo našim željam in potrebam.
Ob koncu se je potrebno spomniti tudi nestorja naše dejavnosti **Alojza Knafelca.** V lanskem letu je bila 60-letnica njegove smrti. Mislim, da smo omenjeni jubilej kar preveč prezrli. Ker pa se ne nagibam k praznovanju smrti, mislim, da bo leto 1999, ko bo 140-letnica njegovega rojstva, primeren čas, da predstavimo njegove ideje in damo primeren poudarek njegovi markaciji in njeni uporabi.

NA ANAPURNI JE SNEŽNI PLAZ POKOPAL NAJUSPEŠNEJŠEGA KAZAHSTANSKEGA ALPINISTA

LEDENI GROB ANATOLIJA BUKREJEVA

Lani na božični dan je pod snežnim plazom na Anapurni umrl **Anatolij Bukrejev,** pri nas skoraj neznan, čeprav izvrsten 39-letni kazahstanski alpinist, čigar ime se je pogosto pojavljalo v medijih po tragični nesreči na Everestu maja 1996.
Bukrejev je nameraval z italijanskim kolegom, 30-letnim **Simonejem Morom** iz Bergama, v zimskih razmerah in na alpski način preplezati novo smer na 8091 metrov visoko Anapurno. Ko se je usul plaz, ki ga je najbrž sprožila odlomljena opast, je bil z njima tudi ruski snemalec **Dimitrij Soboljev.** Snežni plaz je vse tri zajel na južni strani gore na višini približno 6.000 metrov. Mora je odneslo kakšnih 250 metrov, vendar se mu je uspelo obdržati na površini drveče snežne gmote. Ko se je končno lahko postavil na noge, njegovih dveh tovarišev ni bilo nikjer. S skrajnimi napori se je po šestih urah vrnil v tabor.

POŽRTVOVALNI REŠEVALEC Z EVERESTA

Upanje za rešitev obeh pogrešanih je vse bolj ugašalo, kajti več kot teden dni je slabo vreme otežkočalo iskanje s helikopterjem. Podpolkovnik **Madan K. C.,** znan po drznem helikopterskem reševanju **Becka Weathersa** in **Makaluja Gaua** na Everestu leta 1996, se je nekajkrat dvignil v zrak, vendar iskanje v skrajno neugodnih vremenskih razmerah ni dalo nobenih rezultatov. Smrt Soboljeva in Bukrejeva je bila končno potrjena 4. januarja, ko so šerpe in štirje kazahstanski alpinisti (**Rinat Hajbulin, Surgej Učaranko, Andrej Molotov** in **Dimitrij Muravjov**) preiskali območje nesreče, a pogrešanih niso našli, pač pa samo Bukrejevljevo kamero in oblačila.
Bukrejevljevo dekle, Američanka **Linda Wylie** iz mesta Santa Fe v Novi Mehiki, je takoj, ko je zvedela za nesrečo, pripotovala do baznega tabora. Ko so reševalci sporočili, da ponesrečenih ne morejo najti, je dejala: »Nič več ni upanja, da bi Anatolija našli živega. Želim si le, da bi lahko določili, kje leži njegovo truplo, pokopano v ledenem grobu. Anatoliju bi bilo prav, da je za zmeraj ostal v gorah.«
Bukrejev je bil izredno izurjen in izkušen alpinist. Svoje znanje je pridobil na zahtevnih in napornih tečajih nekdanje sovjetske alpinistične zveze. Ko je država razpadla, se je obrnil na Zahod. Začel je kot nepooblaščen vodnik voditi po Himalaji, maja 1996 pa se je pridružil **Scottu Fischerju** pri nesrečni odpravi na Everest. O tragičnih dogodkih na gori je skupaj z **Westonom DeWaltom** napisal knjigo Vzpon, v kateri je hotel povedati svojo resnico o nesreči, potem ko je prebral uspešnico **Jona Krakauerja** Skozi redek zrak (Into Thin Air). Menil je namreč, da je Krakauer njegovo ukrepanje prikazal neobjektivno.
Bukrejev je maja 1997 izjavil, da ga boli pristransko presojanje njegovega vedenja med nesrečo na Everestu. Do določene mere je to krivico popravil Ameriški alpinistični klub, ki mu je podelil nagrado Davida Sowlesa – najvišje priznanje za pogum, in sicer za požrtvovalnost, s katero je varno pripeljal **Sandy Hill Pittman, Charlotte Fox** in **Tima Madsena** z viharnega Južnega sedla do tabora IV.

»NA SVETU NI DOVOLJ SREČE ZA VSE«

Ime Anatolija Bukrejeva je postalo širši javnosti znano šele z nesrečo na Everestu. Publicitete ni potreboval: njegov seznam težavnih vzponov govori sam zase. Uvrščal se je med najbolj aktivne alpiniste našega časa, saj je preplezal štiri osemtisočake v komaj 80 dneh (Everest, Lotse, Broad Peak in Gašerbrum II). Ko ga je na Anapurni zadela smrt, je poskušal skoraj nemogoč zimski vzpon na osemtisočaka v modernem slogu.
Čeprav je ohranil stalno bivališče v kazahstanski prestolnici Alma Ata, je zadnje čase večinoma prebival v ameriškem mestu Santa Fe.
Weston DeWalt je ob novici, da je njegov prijatelj Anatolij Bukrejev izgubil življenje med vzponom na Anapurno, vidno prizadet povedal naslednje:
»Anatolija Nikolajeviča Bukrejeva sem srečal 28. maja 1996, osemnajst dni po tragediji na Everestu. Ko sem slišal njegovo pripoved in pripovedi drugih preživelih, sem se spomnil besed slavnega ruskega režiserja **Andreja Tarkovskega,** ki sem si jih pred več kot petimi leti nalepil nad pisalno mizo, da jih nikoli ne bi pozabil. Takole je dejal Tarkovski: 'Najbolj me zanima človek, ki je sposoben žrtvovati sebe ali svoj način življenja, ne glede na to, ali se žrtvuje v imenu duhovnih vrednot ali v dobro koga drugega ali za svojo rešitev ali za vse to skupaj. Takšno ravnanje s svojim bistvom izključuje

vse tiste sebične cilje, ki so navadno motiv za dejanje, in odvrača zakone materialističnega gledanja na svet. Pogosto je to absurdno in nespametno. Pa vendarle – ali prav zaradi tega – človek, ki ravna na ta način, temeljito spreminja življenje ljudi in tok zgodovine. Svet njegovega bivanja postane izjemno in jasno prepoznavno nasprotje našemu empiričnemu doživljanju, postane prostor, v katerem je po mojem stvarnost še bolj občutno prisotna.' Anatolij Bukrejev je bil eden od takšnih ljudi in v čast si štejem, da sem mu pomagal pri pisanju knjige, s katero je hotel izpovedati svojo resnico.

Spomnim se najinega pogovora pred kakšnim letom, potem ko je skoraj izgubil življenje, ko je na Manasluju decembra leta 1996 reševal dva svoja kolega. Takrat je rekel: 'Na svetu ni dovolj sreče za vse. Tiste noči sem bil deležen koščka sreče nekoga drugega.' Ko razmišljam o teh njegovih besedah, se mi zdi, da Anatoliju na Anapurni za božič ni zmanjkalo sreče, ampak jo je dal nekomu, ki jo je potreboval. Ne najdem besed, da bi povedal, kako zelo ga bom pogrešal.«

BOGATA ALPINISTIČNA KARIERA

Himalaja je bila alpinistom iz nekdanje Sovjetske zveze zelo dolgo nedostopna predvsem zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Že konec petdesetih let je imela sovjetska alpinistična zveza več kot 200 članov, ki so stali na vrhovih, višjih od 7000 metrov, vendar so se približali Everestu šele spomladi leta 1980 med pripravami na ekspedicijo, načrtovano za leto 1982. Takrat so se trije alpinisti povzpeli do višine 6500 metrov. Spomladi 1982. je na vrh Everesta stopilo enajst sovjetskih plezalcev, ki so se povzpeli po novi smeri z juga, dosegli vrh po zahodnem grebenu in nato sestopili po isti smeri (nova, osma smer na Everest).

Druga sovjetska himalajska odprava je leta 1989 osvojila Kangčendzengo. Pozneje, zlasti po razpadu Sovjetske zveze, je vsako leto krenilo na pot po več odprav, ki so dokazale, da so njihovi člani sposobni obvladati najhujše probleme v Himalaji, na primer prečenje Kangčendzenge, južno steno Lotseja, zahodno steno Makaluja, zahodno steno Baruntseja itd. Med ruskimi alpinisti – osvajalci osemtisočakov sta na prvem mestu **Sergej Bogomilov** s šestimi vzponi in **Vladimir Baškirov** s sedmimi. Baškirov je lansko pomlad preminil na Lotseju.

Kazahstanec Anatolij Bukrejev je najuspešnejši med alpinisti z območja nekdanje Sovjetske zveze, saj je stal na vrhu enajstih osemtisočakov. Vsega skupaj je opravil 18 vzponov oziroma 21, če se prečenje Kangčendzenge šteje za štiri. Na Everest se je povzpel štirikrat, in to z obeh strani.

Gore so ga pritegnile že v otroštvu. Za svoje začetke je štel vzpone na vrhove Urala leta 1970. Leta 1980 je osvojil svoja prva dva sedemtisočaka, 7137 metrov visoki Pik Lenina in 7495 metrov visoki Pik komunizma. Med letoma 1991 in 1993 je opravil več kot 30 vzponov na sedemtisočake in dvesto vzponov v gorovju Tien Šan, na Pamirju in Kavkazu z alpinističnimi moštvi Sovjetske zveze in Kazahstana. Dne 15. aprila 1989 je osvojil 8556 metrov visoki vrh Kangčendzenge po novi smeri, od 30. aprila do 2. maja pa je prečil štiri vrhove v istem masivu. Maja 1991 se je udeležil prve kazahstanske himalajske odprave na 8176 metrov visoki Daulagiri. Dne 7. oktobra je bil v sovjetski odpravi, ki je stopila na vrh Everesta. Leta 1994 je dvakrat stal na vrhu Makaluja, najprej 29. aprila, nato pa še 15. maja. Za drugi vzpon na 8476 metrov visoki glavni vrh je potreboval 46 ur. Leta 1995 je 17. maja osvojil Everest iz smeri severnega grebena, oktobra pa je s 17 urami in 15 minutami postavil rekord v vzponu na Daulagiri. Decembra se je v zimskem obdobju povzpel na 8156 metrov visoki Manaslu. Junija istega leta je kot osebni vodnik peljal kazahstanskega predsednika na Pik Abai, visok 4010 metrov.

REKORDER HIMALAJE

Leto 1996 je bilo leto za osemtisočake. Dne 17. maja je v 21 urah in 16 minutah opravil solo vzpon na 8505 metrov visoki Lotse. 10. maja je po smeri z Južnega sedla osvojil 8848 metrov visoki Everest. 25. septembra je sam priplezal na 8201 meter visoki Čo Oju, 9. oktobra pa na Šiša Pangmo, ki se dviga 8008 metrov nad morjem.

Leto 1997 je zaznamoval z novim alpinističnim rekordom. V osemdesetih dneh, od 23. aprila do 14. julija, je osvojil štiri osemtisočake. Najprej je kot vodja indonezijske državne ekspedicije priplezal na Everest, 23. maja je stal na 8505 metrov visokem Lotseju, 7. julija je s solo vzponom osvojil 8047 metrov visoki Broad Peak in se 14. julija povzpel še na Gašerbrum II, 8035 metrov visoko, in sicer tako, da je dosegel vrh iz tabora na višini 5800 metrov v devetih urah in pol. Vse vzpone razen prečenja Kangčendzenge aprila 1989 in lanskega v okviru indonezijske odprave na Everest je opravil brez uporabe dodatnega kisika.

Ko je lani spomladi na Lotseju izgubil življenje Vladimir Baškirov, njegov dober prijatelj in kolega, je Bukrejev izrazil upanje, da bo tudi sam našel večni počitek visoko v gorah, kjer mu je najlepše. Žal se mu je želja še prehitro izpolnila.

Informacije o Anapurni in Manasluju

Marcelo Schiocchet, član brazilskega moštva, ki se pripravlja na vzpon v Himalaji v letu 1999, išče informacije o Anapurni in Manasluju. Posebno ga zanimajo podatki o novi smeri na Anapurno iz leta 1997, ki jo je prva preplezala odprava, sestavljena iz Američanov, Poljakov in Ukrajincev. Prosimo vsakogar, kdor bi kaj vedel (še zlasti kdo prav iz te odprave), naj se oglasi Marcelu po e-mailu na naslov: schio&hotmail.com.

GORE NAD HRUPNIM, VIHRAVIM, POMEHKUŽENIM, HLADNIM, TEMNIM SVETOM

SPOROČILO GORA

REINHOLD STECHER

Škof iz Innsbrucka ***dr. Reinhold Stecher*** *je pred leti (ne)prijetno vznemiril (ne)verno občestvo s svojim zdravim razmišljanjem o aktualnih verskih in cerkvenih temah, planinsko srenjo pa navdušuje predvsem kot navdušen planinec. Svoja globoka čustva, katerakoli že, zna današnjemu človeku umetniško izraziti v besedi in tudi v slikanju. V gorah, ki so njegova velika ljubezen, vidi »okno k transcendenci«, kar je izraženo tudi v pričujočem prispevku. Stecher se poleg tega odlikuje kot človek, ki ume spregovoriti današnjemu človeku.*
Dr. Stecher je lani po predpisih ob izpolnjenih 75 letih starosti prepustil škofijski sedež v Innsbrucku svojemu nasledniku. Odstop je bil sprejet brez prošnje, naj škof še kakšno leto vztraja. To je nemara mogoče razložiti z že omenjenimi zdravimi razmišljanji o aktualnih verskih in cerkvenih temah in s pismom, ki ga je pred koncem svojega »mandata« poslal v Rim in ki je dvignilo veliko prahu.
Župnik ***Jože Lodrant*** *iz Mežice, tudi navdušen planinec in ljubitelj gorskega sveta, je ob svojem kratkem delovanju v Stecherjevi škofiji Galtür na nadmorski višini 1584 metrov v gorski skupini Silvretta naletel na zanimivo Stecherjevo besedilo, ga prevedel in ga poslal v objavo Planinskemu vestniku. Sicer pa je knjižico Stecherjevih razmišljanj s prav takim naslovom in s prav takšno, vendar drugače oblikovano tematiko že leta 1989 v prevodu* ***Alojzija Štrublja*** *izdal župnijski urad Ljubljana* – Dravlje. *(Op. ur.)*

* * *

Če naj spregovorim v tem slovesnem in pomenljivem trenutku, potem bi to rad storil manj kot pridigar in bolj kot tolmač. Poskusil bi rad prastaro sporočilo gorá prevesti v jezik in stanje našega časa. Mislim, da to oznanilo ni le sen nekega religioznega romantika. Končno so na svoj način zaznali to sporočilo ljudje najrazličnejših kultur od Andov do Himalaje, od Olimpa do Kilimandžara, vsakdo na svoj način, tudi če je zadržana, tiha vest, morda tako, kakor jo izraža psalm: Dan izreka dnevu govor, noč razglaša noči znanje. To ni govor, to niso besede, njihov glas je neslišen. (In vendar), po vsej zemlji gre njihov val (Ps 19, 3-5).

* * *

In to je prva stran tega sporočila:

GORE MOLČIJO NAD HRUPNIM SVETOM

Tu in tam za nekaj uric zbežim iz svojega mesta – in ko potem s Severnega grebena zrem doli v brbotajoče morje hiš, se tedaj zavem, kako hrupen je svet, ki smo si ga zgradili. Vse je glasno: motorji, stroji, zvočniki, luči, barve, draži! Bivanje smo spremenili v diskoteko...

Ko pa se obrnem in prisluhnem v krnice in h gorskim verigam, v stene in doline Karwädla, tedaj me zajame tišina. Če pade kak kamen, tedaj je glas kot nekakšen dragulj, kot redkost, v odmevu dalje posredovan. Ali smo že kdaj opazili, da naše cestne kače in hišne tesni ne poznajo odmeva? To pa ne velja le za vnanji svet, to velja tudi za dušo sodobnega človeka. V nas noče nič več odjekniti. Vtisi, dražljivosti in doživetja se prekrivajo. Nobena stvar ne more več izstopati.
In zato niso poškodovani le naši ušesni bobniči, ampak tudi naša srca. Človek izgublja razsežnost globine. Gore pa molčijo. Še branijo in ohranjajo – ne vedno uspešno – prostore tišine. Tišina pa je bila vedno predverje vere, preproga, ki jo je treba razgrniti, da bi mogli na njej moliti.

* * *

In dalje sega oznanilo gora:

GORE MIRUJEJO NAD VIHRAVIM SVETOM

Naša epoha je zaznamovana z napredkom, dinamiko in mobilnostjo. Duh časa deluje kot prometni policaj, ki kolono vozil razburjeno spodbuja: naprej, naprej... Igra, ki se jo dnevno igramo, se imenuje »dalje, dalje«. Ne nahajamo se ob kolesnem pestu časa, pač pa smo speljani na periferijo drvečega vrtiljaka. Švigamo od enega trenutka do drugega. Vedenjski raziskovalci govorijo o »momentanizmu« današnjega človeka. Zaznamuje nas trenutek. Pretehtan, kolikor nam koristi. Fascinirani smo od njegove naslade, zaznamovani od njegovih nazorov, z bolj malo smisla za povezanost v prihodnost in zavezanost v preteklosti, brez občutka za veljavo brezčasnega.
Gore pa mirujejo nad nestanovitnim početjem sveta. Ortler in Glockner me pozdravljata danes prav tako, kakor sta me pozdravljala kot otroka. In ko bosta prav tako pozdravljala deseti rod za nami, bo sicer mnogokaj povsem drugače – gore pa ne bodo trznile z obrazom. »Kaj hočeš, ti razburjeni in domišljavi človek 20. stoletja?« vprašuje gora. »Potok, ob katerem stopaš, si je svojo strugo izdolbel v milijonih let. Kamen, nad katerim se spotikaš, je videl ledene dobe in kredna morja. Stena, ki se pne nad teboj, je tisočkrat starejša kot človeštvo...«
Tako pojejo gore brez besed pesem o večnosti. Nepreslišno usmerjajo k Njemu, kateremu je tisoč let kot en dan.

* * *

Je še poslanstvo gorà, za katerega jim moramo biti ta čas še posebej hvaležni:

GORE TERJAJO – V POMEHKUŽENEM SVETU

Gora se tako rekoč navzkriž postavlja nasproti naši s penasto gumo oblazinjeni blagostanjski civilizaciji. Kdor zares išče sestanek in srečanje z goro, je ne more prelisičiti s pripomočki za vzpon in s panoramsko ka-

varno. Gora zamenjuje s srce osvežujočo trdoto sanjsko posteljo z žimnico, klubski stol s spalno vrečo. Za večerno razpoloženje prispeva tudi žulje na nogah, za sončni vzhod pa tudi mišičnega »mačka«. Zahteva potenje in nič ne da na deodorante. Odreja ti stari, dobri nahrbtnik. S svojimi vremenskimi muhami se še malo ne zmeni za naše načrte in želje. Oster veter, ki pogosto žvižga okoli vrhov, se požvižga tudi na standard in blagostanje. Zato marsikdo gore tudi odklanja, ker so pač nelagodne. Zaradi tega pa se ljudje znajdejo v božji bližini: Bog resnice je bil vedno nadležen. Pri vsej svoji lepoti in dobroti pač zahteva tudi žrtve in odpoved. Danes si sicer pogosto poskušamo zbrkljati »ljubega boga z ničelno tarifo«, ki zastonj nudi dušni servis. Toda s tem poskusom smo opeharjeni sleparji.
Svetopisemski Bog ne pozna zastonjske tarife – kakor je tudi gore ne poznajo.

* * *

Za to ostro potezo gorá se zdi naslednja kot njen ugovor:

Gorske sanje

ALEŠ TACER

Sonce večerno
vrhove gorá
je zlatilo;
sence v dolinah
so svoj
raztegnile obraz.

Dan se razblinil
je noči v naročju
in tihe idile ni
zmotil moj glas.

Na pogradu zleknjen
se v dremež nasmehnem:
v sanjah postal bom
spet delček gorá.

Spomini

VERA PIPAL

To so poti,
kjer nekoč sva hodili
jaz in ti.

Zgoraj Ojstrica,
spodaj Roban
in Korošica
na desno stran.

Tebe več ni.
Poti so ostale,
me vedno vprašale:
Kje si, zakaj te ni?

GORE GREJEJO – V HLADNEM SVETU

Ob določenih letnih časih poznamo fenomen »hladnih jezer«, to je pojav, da je na višinah bolj toplo kot v dolinah. To lahko razumemo tudi v prenesenem pomenu: na višinah more biti topleje kot v dolini. To smo v vsakdanjosti planinarjenja že pogosto doživeli: v gorah vsak pozdravi vsakogar. Že spodaj na parkirnem prostoru, kjer stoji 200 avtomobilov, se to neha.
Na asfaltu se nam mudi drugemu mimo drugega. O tem beremo prepričljive znanstvene raziskave. Zgostitev, množičnost zamrzne človeške odnose. Preko stolpnic in mestnih četrti se vlega osamljenost in revnost stikov kot hladna megla. Bolj ko bo svet pomeščanjen, toliko slabše bo z obzirnostjo in pripravljenostjo za pomoč.
Ni mi potrebno pojasnjevati, kako pogosto gora zbližuje ljudi, vzbuja tovarištvo, kliče k pripravljenosti za pomoč. Ne bom razlagal, kako »čuti« gora odpor zoper maso. Pozdravlja posameznika, družino, navezo. Množici pa se odteguje. Kot duhovniku mi tudi ni treba pojasnevati, da je ta trend za drugega k drugemu, za enega z drugim in človeško skupnost večni božji program. Pesem o usmiljenem Samarijanu je prvič zazvenela v samotni gorski puščavi Judeje.

* * *

Zadnje sporočilo gora ima nekaj osvobajajočega na sebi:

GORE ŽARIJO – NAD TEMNIM SVETOM

Podobe, ki jih hranimo v duši, so naš največji zaklad. Ena od najlepših slik, ki jo prinašamo domov iz časa v gorah, je pač vedno znova podoba prve jutranje zarje, ki šine preko višav. Pri tej sliki se hočemo še malo zamisliti. Tukaj so temne doline. Tudi če se ne prištevamo k pesimistom, moramo danes vendar vzeti na znanje: obstaja depresija kot časovni pojav.
Še mi zveni v ušesih tožba nekega psihoterapevta, ki si je pred nekaj dnevi pred mano olajšal srce. Obstaja depresija, ki številčno raste v posamičnih usodah, obstaja tudi nekak užitek nad negativnim v družbi, na kulturnem pozorišču. To zadnje četrtstoletje, ko nam je šlo dobro kakor še nikoli, se je svoj čas začelo s francoskim romanom, ki nosi naslov Bonjour, tristesse, Dober dan, žalost. Ni bil le naslov neke knjige, marveč je naslov nekega obdobja. Mnogo vzrokov je lahko za tako pogosto zatemnitev življenjskega občutka: pomanjkljiva naklonjenost, naveličanost, dolgočasje, izguba smisla, praznina, utišana vest, egocentričnost – bodi že kar hoče, za mnoge leži tema v dolinah bivanja.
Nikakor nočem trditi, da bi bile gore vsestransko zdravilo za vse to. Marsikdaj morejo biti v pomoč, so neke vrste naravna terapija. Toda predvsem so ob vsem tem znamenje odrešenja.
Ta najbolj omamna od vseh slik, prva svetloba na vrhovih, ogenj, ki se z zaledenelih grebenov plazi navzdol ter mrtvo temo spreminja v nežno modrino in svetlo zelenje – ta slika je vedno znova ponavljajoča se himna odrešujočemu Bogu.

O HREPENENJU (TUDI GORNIKA) V TELEVIZIJSKI ODDAJI MOŠKI-ŽENSKE

HREPENENJE PO (NE)URESNIČLJIVEM

ANDREJA ČIBRON KODRIN

21. decembra lani je RTV Slovenija predvajala že 69. oddajo Moški-ženske. Kot je povedala gostiteljica **Manca Košir,** je v tej seriji sodelovalo že 276 znanih in neznanih Slovencev, oddaja pa bi marca letos praznovala že 6. rojstni dan (vendar so jo z novim letom ukinili).

Temo decembrske oddaje je voditeljica izbrala predpraznični*emu času primerno; njeni gostje so govorili o* hrepenenju. K razmišljanju je ponovno povabila dva moška in dve ženski. **Prof. dr. Edvard Kovač** je filozof, teolog in antropolog (napisal je tudi knjigo Modrost o ljubezni – z veliko besed o hrepenenju). **Marjetka Jeršak** je mlada pisateljica, ki so ji doslej izdali že sedem knjig. **Katja Kirbiš** je še študentka politologije na FDV v Ljubljani.

Oddajo pa je sooblikoval tudi **Milan Vošank,** likovni pedagog in gornik, kot ga je označila Koširjeva. Vošank je bil dvanajst let vrhunski alpinist v skali, ledu in snegu, poizkušal in dokazoval pa se je v slovenskih in tudi v drugih evropskih gorah. Leta 1994 so mu izdali knjigo Na poteh med gorami, njen podnaslov pa je Hrepenenje mi je pot kazalo.

V uvodu knjige je zapisal nekaj stavkov, ki so prav *primerni za premišljevanje o hrepenenju.* »*Slikanje je* zame kakor vzpon na goro; je lahko trpljenje in boj s pobesnelo naravo, lahko je lepota, čudovito veselje v *duši ob barvah, ob soncu, ob svetlobi, ob razgledih in* tihoti na gori, ob plesu v skalah nad prepadi... Kaj pa pisanje? Je tudi zlaganje besed v misli, v stavke, v prozo in poezijo, v zgodbe in pesmi... Boj in veselje? Mojo knjigo je napisalo moje življenje med gorami, življenje v naravi! To so misli iz stare popotne beležnice, ki sem jih še pravi čas znal prenesti na papir in iztrgati minljivosti v pozabi. Narediti iz vsega tega pesmi in zgodbe. Da, tudi pisanje je lahko podobno vzponu na goro v lepem in manj lepem! Ampak vse skupaj je samo hrepenenje, ki kaže pot!«

Nasproti intelektualističnemu sloganu »Mislim, torej sem« bi lahko postavili Kovačevo misel »Hrepenim, torej sem.« Človek je namreč postal človek, ko je začel hrepeneti. To je neka nepomirljiva sla po neskončnem, ki v nasprotju s potrebami ali željami ne more biti potešena, izpolnjena oziroma uslišana.

Hrepenenje je beseda, ki jo v svojih besedilih velikokrat uporablja tudi Vošank. Kot je povedal v televizijskem omizju, mu misli pogosto uhajajo k tako imenovanemu *običajnemu hrepenenju, ki je lastno vsem (na primer* hrepenenje po ljubezni, prijateljstvu, varnosti in toplini doma), vendar pa tudi k hrepenenju, ki je samo njegovo – to je po doživetjih v gorah in slikarstvu.

Vošanku je, po njegovih besedah, nekako uspelo povezati gore z umetnostjo, saj jih podoživlja tudi, ko jih slika – tako z njimi živi tudi takrat, ko v njih ni fizično pri-

Milan Vošank letošnjega februarja na vrhu Stola pred turnim smučanjem na Zelenico

Foto: Marjan Turšič

soten. Čeprav so ga gore preizkušale, trpinčile in mu jemale prijatelje, vedno znova hrepeni po njih, po njihovi lepoti, četudi je ta zgolj trenutna (na primer sončni vzhod ali zahod, rože ob poti).

Njegov oče je, nasprotno, vse življenje hrepenel po glasbi. Igral je klarinet. Po celodnevnem delu na kmetiji, s katero je moral preživljati družino, je »za dušo« igral še pri godbi na pihala ter pri ansamblu. Ni mu bilo težko oditi v dolino na vaje. Vošanku so v najlepšem spominu ostali večeri, ko je oče po mizi razgrnil note, on pa je bral na krušni peči. Ko je v hišo prišla televizija, je bilo te idile konec. (Kot pravi dr. Kovač, glasba izraža hrepenenje. Pove več kot beseda. Ko človek najbolj trpi ali pa se veseli, to izraža z glasbo.)

Medtem ko je Jerškova prepričana, da lahko hrepenenje presežemo z zaupanjem, ko torej zaupamo, da se bo zgodilo tisto, kar si želimo, pa Kirbiševa meni, da je hrepenenje večno, saj odraža vse tisto, česar še nismo dosegli.

Zanimiva se mi zdi razlaga Jerškove o uresničitvi eno*sti oziroma o duši dvojčici. Njena junakinja iz Akvama*rinskega prehoda namreč pravi: »Nihče razen mene ni popoln zase. Midva pa sva popolna v celoti, v dvoje, v *enosti.« Je sploh možno uresničiti enost, je zanimalo* voditeljico. Marjetka Jeršak je odgovorila: »Medsebojna bližina briše osamljenost, meje med ljudmi, njihovo ločenost. Na koncu jih zamenja občutek celosti; ko najdemo tisto v drugem, kar je zrcalo nas samih, zlijemo to v nakakšen odnos, ko ločenost obstoji skupaj v enosti, ne kot nekaj, kar bi si nasprotovalo, temveč se dopolnjuje.«

Odnos med ljubezenskima dvojčkoma bi moral pravzaprav veljati za vse naše odnose. Bližina je včasih res

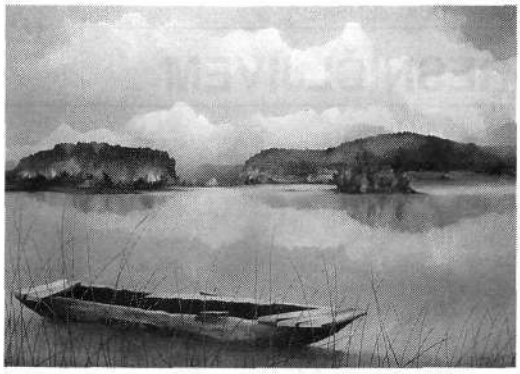

Milan Vošank: Cerkniško jezero z drevakom, olje na platno, 150 x 100 cm, 1996

lahko tudi oddaljena, ni pa nujno. V Vošankovem primeru že ne, saj ga na poteh po gorah spremljata tudi hčerki. Res pa je, da otroci gore doživljajo nekoliko drugače kot odrasli – bolj kot igro.

Hrepenimo lahko tudi po daljnih krajih, sta razkrili obe sogovornici, Vošank pa je k temu dodal, kako alpinisti doživljajo gore. Čeprav mnogi pravijo, da je alpinizem osvajanje nekoristnega in neživega sveta, pa je ta svet mrtev le kot materija, saj se v vsakem alpinistu nekaj dogaja, ko pleza po skalah. Lahko je to notranje zadovoljstvo, fizična potešitev, veselje v duši in podobno. Zakaj bi sicer hodili v hribe? Marjetka Jeršak pa je ob tem priznala, da s seboj na predstavitve svojih novih knjig vedno nosi kristal, s katerim lahko potuje tudi v paralelne svetove.

Kako pa je z večnostjo hrepenenja? Po mnenju Jerškove je bilo hrepenenje včasih tista bolečina, trpljenje in energija, ki je človeka ujela v neko pričakovanje oziroma želje, ki se potem niso izpolnile prav zaradi tega, ker sta bila energetski naboj in zakrčenost v prostoru tako močna, da se to ni moglo zgoditi. Ko pa se ta napetost sprosti, namesto hrepenenja nastopi zaupanje. Hrepenenje bo ostajalo le še kot inspiracija za umetniška dela, zaupanje pa nam bo prineslo srečnejše življenje.

Ostali sogovorniki so menili, da bo hrepenenje vedno prisotno. Po Kovačevem mnenju ga bo vedno več, stremelo pa bo vedno dlje. Človek bo vedno trpel, vendar bo trpljenje zaradi hrepenenja manjše zlo. Ko namreč s kom skupaj hrepenimo, delimo z njim zaupanje, takrat tudi trpljenje ni tako boleče.

Tudi Vošank je prepričan, da hrepenenje vedno bo, čeprav s seboj prinaša tudi trpljenje. Njemu so, na primer, tudi gore storile mnogo hudega, tako da se je že zaklel, da v hribe ne gre več, pa se je k njim še vedno vrnil. Trpljenje prinaša s seboj tudi hrepenenje in obratno. Podobno je pri slikarstvu. Če slikarju čopič »ne steče«, trpi v ustvarjalni nemoči, ko pa mu delo gre od rok, je vse poplačano. Enako je z gorami. Trpljenje v mrzlem bivaku, potem pa naenkrat svetloba z vzhoda in lepota – vse je povrnjeno. Ponovno greš v gore, čeprav spet pričakuješ trpljenje v svojem hrepenenju.

Hrepenenje bo, dokler bo človek.

TREKING NA ONO STRAN VELIKEGA HIMALAJSKEGA GREBENA

ČARNI LADAK IN DOLINA ZANSKAR

ALEŠ KOCJAN

Za razliko od najpopularnejših, klasičnih trekingov v Nepalu, krožnega okoli Anapurn, na primer, se je podati v divjino transhimalajskih regij Ladaka in Zanskarja zahtevnejši podvig. Potrebna je popolna samozadostnost, preskrbljenost s hrano in opremo za bivakiranje, pripravljenost na nizke nočne temperature in morebitno sneženje. Čajnice, ki ponujajo tople obroke, so na tem območju redkost. Tudi se ni mogoče zanašati na tamkajšne prebivalce. Pičle zmogljivosti majhnih vasic, ki so posledice skopih naravnih virov, bi bile lahko v pomoč le v izjemni stiski. Kot transportno sredstvo za opremo in zalogo hrane služijo poniji, njihovi lastniki pa se izkažejo za izkušene vodiče in tovariše.

Eden od možnih dostopov v svet med Velikim himalajskim grebenom in Tibetanskim platojem je politično nestabilno območje doline Kašmir. Tam je preveč nevarno, zato se zdaj v Ladak ponuja kot edina možna druga pot, in sicer iz indijske zvezne države Himachal Pradesh, natančneje iz pokrajine Lahaul, poteka pa skozi dolino Zanskar. V primerjavi z dva dni trajajočim premetavanjem po nezavarovani, nad prepadi izpostavljeni cesti je ta postopen planinski pristop tudi razumljivejši, prijetnejši. Pogoste erozije zaradi snega, ki se tali v višjih legah, povzročajo na cesti nemalo težav in številne zastoje. Od direktnega poleta iz Delhija v glavno mesto Leh pa odvrača velika razlika v nadmorski vi-

Samostan Phuktal v Zanskarju

Shinggo La (5200 m), prelaz čez Veliki himalajski greben; vredno se je z belim šalom zahvaliti himalajskim bogovom za uspeh.

šini med indijskimi ravnicami in gorato ladaško regijo. Leh namreč leži na višini 3500 metrov.

PRVA PREIZKUŠNJA: SHINGO LA (5200 M)

Dolina Zanskar je najbolj izolirana od transhimalajskih dolin. Slovi po čarobni lepoti pokrajine ter neokrnjeni tisočletni samostanski tradiciji avtentičnega tibetanskega budizma. Zaradi težkega prečkanja v poletnem obdobju naraslih rek se od tod ni mogoče odpraviti naravnost v Leh, pač pa le do samostana Lamayuru, ki je od glavnega mesta oddaljen le nekaj ur prijetne vožnje po dolini zgornjega toka reke Ind.

Za izhodišče dvajset dni trajajoče poti služi himalajska dolina Kulu in mestece Manali. Tu si je moč preskrbeti nepogrešljivo spremstvo ponijev in si nakupiti zaloge hrane. Prijetna in zelena dolina s šarmom lenobnega podeželja leži na zahodni strani Himalaje v zvezni državi Himachal Pradesh. V poletnih mesecih, ko je čez Himalajo v Zanskar in Ladak sploh mogoče priti, je pod vplivom monsuna. Deževne dobe pa – prav tako kot v Ladaku – ne poznajo za 3900 metrov visokim prelazom Rothang La, ki vodi čez greben Pir Panjal v pokrajino Lahaul. Sem vodi iz doline Kulu cesta, ki pelje naprej v Leh. Do kraja Darcha, kjer se prične hoja in kjer čakajo tudi poniji, je iz Manalija približno pol dneva vožnje.

Hoja že takoj na začetku prinese veliko preizkušnjo: vzpon čez Veliki himalajski greben, na višino 5200 metrov, in prelaz Shinggo La. Čeprav že regija Lahaul leži *na približno 2700 metrih, je priporočljiv postopen* vzpon, ki poskrbi za aklimatizacijo. Glavobol, posledica blage oblike višinske bolezni, bi doživetje visokogorskega sveta lahko precej pokvaril.

Na drugi strani prelaza se konča južni del trikrake doline Zanskar. Njen vzhodni del na severu zapira 4400 metrov visok prelaz Pentse La, najnižji dostop v dolino. Čezenj pripelje cesta, zgrajena leta 1981, prevozna od sredine julija do poznega septembra. Konča se v naselju Padum, administrativnem in geografskem središču doline. Reka Zanskar, združitev rek vzhodne in južne doline, teče skozi tretji konec doline proti severu in se na koncu svoje poti skozi mogočno sotesko izliva v Ind. Pozimi, ko zaledeni in so visoki prelazi prekriti s snegom, predstavlja za prebivalce edini stik z zunanjim svetom.

SPEKTAKULARNI SAMOSTAN PHUKTAL

Takoj po sestopu s prelaza je opazna drugačnost pokrajine v dolini Zanskar. Jasnina modrega neba, gola

Pogled s prelaza Singge La (5050 m) v Ladak

kamnita pobočja in na ostrih konicah pobeljeni vrhovi skupaj tvorijo čudovit kontrast. Poudarjajo ga še zelene in rdeče barve trav in zelišč. Voda rek, ki tečejo z ledenikov, je kristalna in prav take so struge, v katerih so kamni najčudovitejših barvnih struktur.

Prvi ljudje, ki jih je tu moč srečati, so nomadsko ljudstvo Khampa. Žive v sožitju z jaki in pri njih je mogoče dobiti maslo in jakov jogurt. Popotnike radi pogostijo s sladkim kremastim čajem z jakovo smetano.

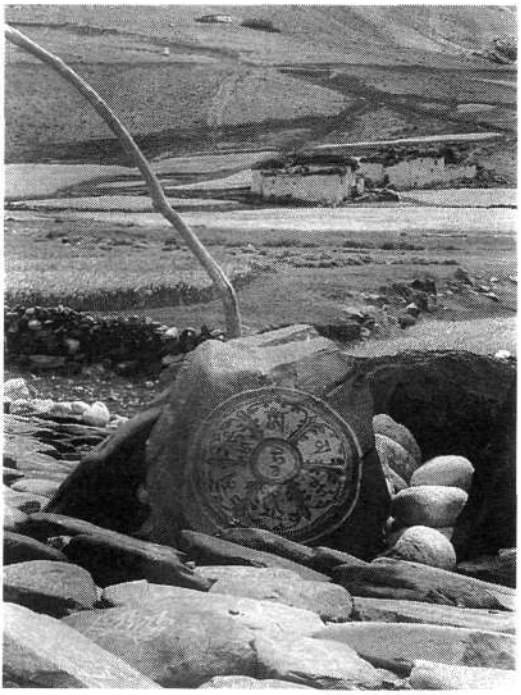

Kolo samsare, vklesano v bližini vasice v južnem kraku doline Zanskar

Pot po dolini na višini okrog 3500 metrov do administrativnega središča poteka skozi njen južni konec in nato ob reki navzgor skozi severni del, kjer se nad sotesko vzpne in zapusti dolino. Kljub večinoma ravninski hoji nikakor ni dolgočasna. Vodi mimo mnogih majhnih in prijaznih vasic, že od daleč vidnih zaradi rumenih zrelih ječmenovih polj. Z naravnim okoljem so popolnoma zlite tako v smislu lepote kot v praktičnem pomenu. Ravne strehe belih hišk so založene z najrazličnejšimi materiali – gorivom za dolgih osem mesecev zime. Navidez je to negostoljubno okolje, a vseeno daje prebivalcem vse za preživetje potrebne stvari.

Vrhunec prve desetdnevne etape do središča doline je samostan Phuktal. Slovi po svoji spektakularni lokaciji. Vklesan je v živo skalo nad divjo gorsko reko, kot bi se izlival iz velike votline, ki zija visoko v steni soteske. Ustanovljen je bil že pred tisoč leti in je vreden obiska. Pogled nanj je pika na i že tako čarobni gorski pokrajini.

Nasprotno je središče doline Padum za oko neatraktiven kraj. Cesta se tu konča, posledica so ob njej ležeči prazni sodi za gorivo in avtomobilske razbitine. Prav pa pride prvič po desetih dnevih hoje tuširanje s toplo vodo. Dobrodošla je tudi tibetanska hrana v preprosti restavraciji. Jedilnik je nekako takle: thukpa – juha z rezanci, momo – zvitki iz testa, polnjeni z mesom ali zelenjavo in kozarec čanga za povrhu – piva z jakovim maslom namesto pene.

LADAŠKA MESEČEVA POKRAJINA

Kar dobro se je treba okrepčati in si nabrati svežih moči. Naslednja desetdnevna etapa namreč vključuje prečkanje treh višjih in dveh manjših prelazov. Le prvih nekaj dni še poteka pot po ravnini, potem pa pride atraktiven vzpon na 4877 metrov visoki Hanuma La. Poteka po strmi rečni soteski navzgor in odkriva vedno nove in nove poglede na razgiban gorat svet, ki se na vrhu prelaza do konca prikaže v neverjetni panorami gorskih verig vse tja do Karakoruma.

Pogled z vrha prelaza Hanuma La (4870 m) v Ladak

Foto: Aleš Kocjan

Vasica Lingshet z majhnim samostanom je naslednja postaja pred manjšim prelazom Kuba La. Ta je le priprava na naslednji, 5050 metrov visoki Singge La, verjetno najtežji prelaz na celotni poti. Tudi poleti je pogosto prekrit s snegom in to hojo še dodatno oteži.

Vreme, ki je poleti praviloma lepo, tukaj lahko preseneti. Visoki tabori pred prelazi že tako ali tako predstavljajo velik nočni temperaturni skok: kratki rokavi *čez dan in kilogram puha ponoči, če pa čez noč začne* še snežiti, šotor zamede in zjutraj je potrebno odkopavanje. Mraz je mogoče premagati le s kurjenjem kuhalnikov, to pa pomeni mučno vdihavanje črnih petrolejskih saj. Sneg poleg vsega onemogoči še pašo konjem.

Ko je visoki Singge La premagan, se prikaže Photoksar, najlepša vasica na poti. Leži sredi pokrajine kamnitih in golih pobočij, skozi katera si je pot v dolino vrezala reka. Na njenih bregovih ležijo z rjavo kamnito puščavo kontrastna sveže zelena polja še nedozorelega ječmena. Vas je vklesana pod polji v steno nad reko in na vrhu soteske. Prizor prekaša vsakršno vnaprejšnjo predstavo o nenavadni, eksotični lepoti.

Na zadnji, 4805 metrov visoki prelaz Sisir La vodi sicer strma pot, vendar samozavest in utrjenost po več kot štirinajstih dneh hoje omogočita lahek vzpon. V naslednjih, *zadnjih dneh hoja poteka po idilični napol puščavski* in hriboviti ladaški pokrajini. Zdaj postane jasno, zakaj jo nekateri imenujejo Moonland – Mesečeva dežela.

Prihod v samostan Lamayuru, zgrajen na vrhu visoke skale, pomeni konec poti. Tu mimo poteka cesta Srinagar – Leh, ki prestolnico nemirnega muslimanskega Kašmirja povezuje z največjim naseljem v Ladaku.

POTOMCI ALEKSANDRA VELIKEGA

Leh ima zanimivo kulturno in zgodovinsko bogato okolico. *V mestu si je mogoče preskrbeti dovolilnice za* obisk zanimivih pred nedavnim odprtih območij, tako

Zastoj na cesti čez Veliki himalajski greben v Ladaku, ki pelje iz Šrinagarja v Leh

na primer doline Nubra na robu Karakoruma, ki leži na nekoč pomembni trgovski poti med Lehom in bazarjem Svilene ceste – Kašgarjem, ali Slanega jezera Tso Moriri, ležečega na višini preko 4000 metrov, dolgega 30, širokega pa 8 kilometrov, ki se konča v Tibetu. Zanimivo je tudi območje Dha – Hanu, kjer živijo Drukhpe, *ljudstvo z mediteranskimi obraznimi potezami, ki so* domnevno potomci vojske Aleksandra Velikega.

Ladak je regija, odrezana od preostalega sveta, kjer vpliv moderne civilizacije zaradi slabih prometnih povezav narave še ni načel. Prebivalstvu še ni vcepil pohlepa po denarju in ga pomehkužil. Ladak predstavlja enkratni izziv planincem, ki se radi podajo v divje in nenavadne kraje.

Bližajoče se poletje je priložnost, da to tudi storimo. Espedicijo po opisani poti, zaradi zahtevnosti omejeno na osem udeležencev, letos organizira planinska sekcija društva za multidisciplinarno in avanturistično znanost Svod s sedežem na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Izognili se bomo v času monsuna neprijetnim indijskim *ravnicam in se po prihodu v Delhi takoj vkrcali v letalo* proti dolini Kulu. Nazaj grede pa v Delhi letimo iz Leha.

V OMANU IN ZDRUŽENIH ARABSKIH EMIRATIH SO ZAVIDLJIVO VISOKE GORE

POGORJE HAJAR

MARJAN BRADEŠKO

Arabski polotok ima še vedno nekakšen strašljiv prizvok: vroče puščave in nepredvidljivi Arabci. Vendar so tam tudi neverjetno lepe gore, neizmerne puščave, kamele in prijazni beduini. V Omanu gore dosežejo v višino zavidljive tri kilometre in pol. V Združenih arabskih emiratih se od juga proti severu do Hormuške ožine, ki zapira vhod v Zaliv, vleče gorovje Hajar (izg. Hadžar), nižje, vendar lepo, nenavadno, skrivnostno – in ne prav lahko dostopno. Sam sem ga komaj poskusil, pa je že ostalo v posebno lepem spominu. Tako drugačen, kot je tam svet, je le malokje. Hajar je najstarejše gorovje na Arabskem polotoku in prav ta pridih starosti, rumenilo puščave, vulkanske oblike in barve, obenem pa žgoče sonce, v katerega žarkih se kažejo obrisi grebenov, prikličejo v spomin stare čase. Bele džamije z zelenimi strehami, obcestne tržnice, vadiji (suhe struge) – med vsem tem pa puščava in gore; nenavadne oblike, zaradi katerih izgubiš občutek za višino in razdaljo – vtisi, ki so ostali od prve poti.

PIKNIKI PO ARABSKO

Iz obmorskih mest na tako imenovani Gusarski obali, kot sta Dubai ali Sharjah (izg. Šardža), za mestnimi območji že uzrete puščavske sipine in predvsem v zimskih dneh, ko je zrak čist, kaj kmalu vstane iznad puščave mogočno gorato obzidje rumenordečih barv, ponekod tudi sivo in silno razgibano. Cesta med mestoma Sharjah na zahodu in Fujairah (izg. Fudžejra) v Omanskem zalivu na vzhodu se po puščavskem delu vzpne in prebije prav skozi gorovje. Presenetljivo je, da je nekje sredi razširjenega dela vasica Masafi, kjer je najbolj znana polnilnica vode v Emiratih – kdo bi si mislil, da arabske države vodo tudi izvažajo. Prav to gorovje pa ima precej stalnih vodotokov, ki poskrbijo, da je tudi puščava v bližini gora bolj zelena kot sicer. Kljub vsemu se na vodo ne moremo zanašati, saj je ponekod ni, ponekod pa je tudi precej umazana.

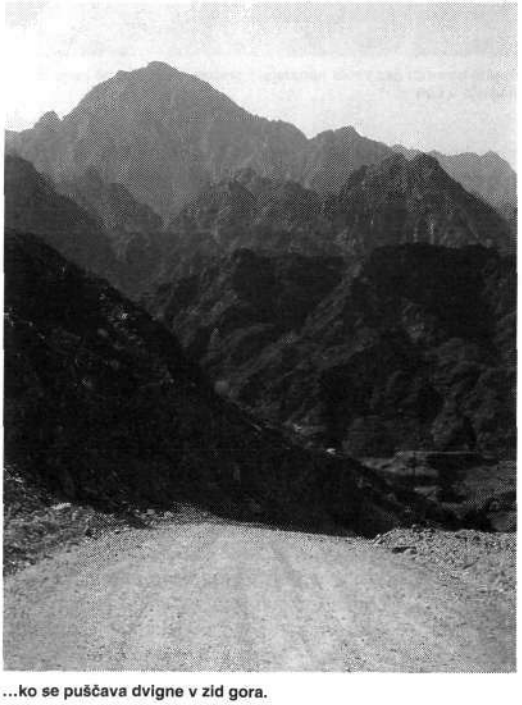

...ko se puščava dvigne v zid gora.

Foto: Marjan Bradeško

Podobe gorá se spreminjajo iz trenutka v trenutek, cesta išče najprimernejše prehode in z džipi je možno zaviti tudi na stranske ceste. Po eni od takih skritih sotesk z razdrapano cesto smo se prebijali nazaj proti zahodu.

Odpirajo se stranske dolinice, ponekod povsem suhe struge, drugje spet z igrivimi potočki, v katerih se noge prijetno ohladijo – skale so tako vroče, da je težko hoditi bos. Osamljeni palmovi nasadi ob cesti so v lasti samotnih beduinov, sem in tja v strugi, ki je tokrat suha, napol zasut s peskom leži kakšen avtomobil, ki mu ni uspelo... Nekatere bogatejše družine priseljencev iz Pakistana se ob petkih (takrat Arabci praznujejo nedeljo) z napol razpadlimi avti odpravijo na družinski izlet, ustavijo se ob cesti, ob kakšnem potočku ali luži, v zavetju palme, in se gredo piknik. Domačini – Arabci in evropski priseljenci se pripeljejo z džipi. Tako pač je.

Zaradi izredne razgibanosti teh gorá in dokaj enakomerne barve je tako razdalje kot višine z očesom skoraj nemogoče določati. Včasih je nekaj videti prav daleč, visoka gora pa se pokaže kot vzpetinica, na katero zlezeš v četrt ure.

FOSSIL ROCK SREDI PUŠČAVE

Še bolj slikovita je puščava in pokrajina ob cesti iz Dubaia skozi puščavo do mesta Al-Ain (izg, Al ein). Barva puščavskega peska prehaja zaradi školjk iz skoraj bele ob morju preko žive rdeče do skoraj sive pod gorami. Sipine so kot pravi valovi, visoke tudi preko petdeset metrov, z nizkimi, a bujnimi puščavskimi grmi vseh sort. Beduini jih napulijo in z njimi krmijo kamele, ki jih tu dobesedno mrgoli. Ob cesti, na cesti, sredi puščave, na obzorju v zahajajočem soncu, ko se silhueta karavane zariše v večerno nebo... Mraz spreleti telo in občutek utesnjenosti, vesoljske osamljenosti, ko so okrog tebe neizmerne sipine, brez konca in kraja, brez enega samega znamenja civilizacije – razen džipa, s katerim prideš sem. Drugače ni mogoče, razen na kameljem hrbtu. Beduin naju je v širokem vadiju pod gorami povabil na čaj (čai) in nekaj razlagal, kako mu je ženo na-

padla neka žival; strašno renčeče je to dopovedoval in razumela sva, da bi to utegnila biti puma ali kakšen leopard, ki živi v teh gorah. Ko sem božal kamelјega mladiča, sem na glavi začutil čuden dih – orjaška kamelja mati je prišla in poskrbela za malega.

Pot domov v temni noči, iskaje pravih sledi med sipinami in brez najmanjšega znamenja luči v daljavi, je bila zame prav strašljiva. Čisto drugače je bilo še popoldne, ko sva v kristalnem dnevu zrla z najvišje sipine v gore, ki so bile tokrat povsem blizu – tudi rdeča osamljena skala sredi puščave, Fossil rock, zelo podobna bolj znanemu avstralskemu čudesu Ayers rock. Droben vetrič je brusil puščavski pesek in delal zastruge, ostril robove ter polnil usta in čevlje s tako drobnim prahom, da še sam ne veš, kdaj postaneš ves rdeč.

Naslednjič sva šla prav do vasi Hatta ob cesti proti omanski prestolnici Muscat. Osamljena vas – ali pa kar manjše mesto – leži povsem v naročju gora. Na poti do tja prekoračiš omansko enklavo in se vrneš v Emirate, ob cesti pa so tako nenavadno zlepljene vulkanske kamenine, da so videti kot po pobočju razlito lepilo. Bilo je po nenavadno dolgem marčevskem dežju in puščava je ozelenela – nenavadna drevesa s strehastimi krošnjami in veliki zeleni šopi trave – kot na kakšnih afriških razglednicah. Hatta je stičišče več rečic, zgradili so tudi jez in namakanje omogoča nekaj pridelave. Iznad zelenih palm se dvigajo beli minareti džamij, kot kulisa pa zapirajo obzorje strme in visoke razdrapane gore.

OSTRI VRHOVI SILIJO V NEBO

Kamnita cesta se začne vzpenjati, prekorači nekaj nevarno razdrtih vadijev in se preko visokega sedla spusti v zaprto dolino povsem v osrčju gora. Precej močan potok je izdolbel globoka korita (Hatta pools), v katerih se petkovi izletniki kar oblečeni kopajo. Trebušaste stometrske skale se sklanjajo nad dolino in ostri, našiljeni vrhovi vsepovsod okoli silijo v nebo. Poti – razen ceste – ni, dalo pa bi se priti marsikam, le da je zaradi precejšnje osamljenosti gorá in nerazvitega planinstva potrebna velika mera previdnosti. Sicer pa so menda v nekaterih stenah celo plezali.

Gore Arabskega polotoka, čeprav sem bil le njihov bežni obiskovalec, so pustile v spominu globoko sled. Neizmerna barvitost, samotnost in razgibanost, tako daleč in tako nenavadno – ko se puščava dvigne v žareči večerni zid gora, ko neslišno zatrepeta mrzla sapa – in na zemljo lega spokoj pradavnine. Dvesto milijonov let zgodovine je v teh gorah.

KORZIKA, ZA SLOVENCE KRAJ NESREČNEGA IMENA

GORE IZ GRANITA IN BELEGA APNENCA

FRANČEK HRIBERNIK

Že več kot petnajst let ne leti iz Slovenije na Korziko nobeno letalo. Črni december leta 1981 je prekinil red letenja na to gorato gmoto na jugu Ligurskega morja. Več kot za tretjino Slovenije je tega črnega granita in belega apnenca, ki se enakomerno spušča v morje med Sardinijo in modro genovsko obalo. Tudi razmeroma malo slovenskih avtobusov pelje na ta otok. Groza, če bi po otoku vozilo še več avtobusov! Potem bi bil teden dni premalo za običajno srečevanje dveh takih vozil, posebno še na severu otoka, kjer se ovinki dotikajo drug drugega tako na kratko, da so graditelji mednje komaj še stisnili kakšen kamnit mostiček.

Verjetno sta bila Štefan in Janez iz Avtobusnega prometa Murska Sobota izbrana za naša šoferja za to pot prav po posebni metodi. Potniki so pogosto ploskali za njun strokovno izpeljan ovinek, čeprav je ženski del velike planinske druščine večkrat zacvilil nad prepadi Santa Regine in nad kanjoni proti Portu na zahodni obali. Takšna vožja pa je bila tudi priložnost, da strah zapusti naše kosti.

COPATARJA NA GORI

V skale Monte Cinta, najvišjega vrha na otoku, ki doseže višino 2710 metrov, je bilo potrebno plezati sproščeno in brez panike iskati pot. V jasnem jutru je avtobus obtičal pred ozkim prehodom v vasico Lozzi nad

»Copatarja« Evgen Šebjanič in Vili Vengust na Monte Cintu (2710 m)

Foto: Franček Hribernik

jezerom Calacuccia, od koder se je polovica iz skupine podala na dvanajst ur dolgo pot. Astradella, prva koča, bolje rečeno lesena uta, je bila ob devetih zjutraj še zaklenjena; oskrbnik baje pride ob desetih. Nič ne de, pa gremo do druge koče, se bomo že tam odžejali! Samo dobre pol ure je hoda. Tam pa smo naleteli na kamnit pravokoten bivak in na nič drugega. Toda odžejali smo se lahko, saj je iz železne cevi curljala okusna hladna voda.

»Ne, copatarji pa ne smejo z nami na vrh!« je bilo slišati iz skupine pohodnikov. Pogledam zelo precizno in za seboj opazim dve potuhnjeni postavi. Vili in Evgen sta

se v adidaskah pritihotapila za nami, čeprav sta zjutraj dejala, da ostaneta v dolini. Zatrjujeta mi, da hočeta z nami, saj ne moreta preboleti kristalno čistega neba med svinjami v dolini. Svinje, da, svinje vsepovsod! Na Pohorju srečuješ ljubke srne in zajce, tu na kamniti Korziki pa svinje, močno ščetinaste, za katere ne veš, ali so domače ali divje. Dobro so rejene, gledajo te iz grmovja ali pa iz kakšnega borovega gozdička naravnost v avtobus.

In potem sta oba naša »copatarja« celo prišla na vrh. Po temnem granitnem kamenju sta imela s hojo v copatih manj težav kot mi, ki smo bili obuti v prave gojzarje in smo s seboj nosili še desetkrat pretežke nahrbtnike.

Ko je Ico ob enih popoldne na vrhu Monte Cinta zakričal »Bežimo, sranje bo, nevihte, strele!«, tega nismo mogli dojeti. Da bi to neznosno sredozemsko vročino kar naenkrat zamenjal dež s prijetnim hladom – ne, to pa ni mogoče! Pa je bilo. Zaropotalo je, vsula se je sodra, nato pa je pričelo deževati. Tedaj smo zavidali drugim, ki so ostali v dolini, saj so bili na varnem pred strelami, kar je bilo najbolj pomembno.

Ko se zvečer ob sedmih tudi mi varno vrnemo v dolino, je strah z gore pozabljen. Zopet smo vsi skupaj in odpeljemo se čez prelaz Vergio (1464 m) na zahodno stran otoka.

PRELUKNJANI OTOK

Biba Jagodič, naša vodička, doma iz Ljubljane, presneto dobro pozna Korziko. Ob korziški narodni glasbi, ki zelo trdo in zaprto zveni iz avtobusnih zvočnikov, kar požiramo njene stavke o pravljicah in legendah, pa tudi o stvarnosti dežele, po kateri pravkar potujemo in jo želimo spoznati. Pravzaprav Slovenci Korziko bolje poznamo od tedaj, ko je na tem otoku prišlo do nesreče našega letala. Obisk dežele črnega bojevnika s pentljo na zatilju sedaj privlači kar precej turistov. Marsikdo od obiskovalcev želi videti nesrečni vrh svetle gore San Pietro in prižgati svečko pod skromno spominsko ploščo na steni cerkvice v vasici Petreto Bicchisano. Tudi mi smo to storili in se zatem za nekaj dni nastanili na drugi strani gore. Bivali smo v planinskem domu pri zaselku Burgo samo sedem kilometrov od morja in samo 190 metrov nad morjem.

Preden nastopi tema, stopim na travnik pod kočo in fotografiram. Pokrajina z zahajajočim soncem na gori San Pietro je pogreznjena v globoko tišino in mir. Gledam lastne korake in se naenkrat zdrznem. Strese me in presune hkrati. V ožgani travi in pod drevesi je namreč vse polno praznih tulcev različnih kalibrov orožja. Tedaj se šele zavem, da sem pravzaprav na otoku medsebojnih obračunavanj, kjer se že leta in leta različne politične skupine spopadajo med seboj. Bolj ognjeviti so tisti, ki želijo otok kot samostojno državo, drugi, ki so za sožitje s Francijo, pa jim odgovarjajo, seveda tudi z orožjem. Samo v letu 1995 je bilo v medsebojnih spopadih 37 mrtvih. Srečo pa imajo turisti na Korziki, da se do sedaj še nobenemu ni nič zgodilo. Morda prav zato kar naprej prihajajo na ta lepi, a nevarni otok. Ne morem mimo dejstva, da je močna eksplozija samo 24 ur po tistem, ko sva z Jožetom malicala na ulici pri sedežu pomorske policije v mestecu Propriano, tega razneslo. Sicer pa se streljanja na Korziki kar hitro navadiš. Vse je preluknjano, pa ne samo prometni znaki izven naselij, ampak tudi v središčih mest. Rafalno so prestreljene reklamne table, kažipoti, med drugim tudi tabla za »naš« planinski dom, kjer bivamo. Vsa ta spoznanja in videnja pa nas ne odvrnejo od tega, da ne bi ob večerih poslali v eter kakšno lepo slovensko pesem, pa čeprav je to na po dolgem in počez prestreljeni Korziki. Preveč smo veseli, ker smo dosegli svoj cilj.

Silvestrske peripetije

Planinsko društvo Vipava je že četrto leto pripravilo novoletno planinsko srečanje na simpatičnem in skromnem vrhu Plaz (528 m), s katerega je (če ni megla, kot je bila lani) prelep razgled po vsej Vipavski dolini. Prizadevni planinci pritovorijo že na starega leta dan tja gor šotor, klop, vpisno knjigo in dovolj vode in čaja za vse, ki se nameravajo udeležiti tega lepega srečanja. Marsikdo kar na Plazu dočaka novo leto. Šotor postavijo sicer nekoliko nižje, ob njem pa gori velik in gorak taborni ogenj.

Planinci se tam pač vrstijo kar ves dan, največ od polnoči do 17. ure, ko šotor podrejo. Prihajajo mladi, mlade družine z vsem naraščajem vred, prihajamo stari. Najstarejši vsakoletni udeleženec se je rodil 1922. leta (**Franc Uršič** iz Gradišča nad Vipavo). Prihaja tudi lepo število psov s svojimi lastniki; teh pač ne evidentiramo.

Na Plaz vodi več dobro markiranih poti: iz same Vipave, iz Gradišča po Griži in zadaj za Plazom. Na ta vrh se pač ne da priti ne z avtomobilom, ne po kakšni plezalni poti, tako da nesreč tu ni.

Vendar je to pot »moja malenkost« doživela čisto drugače. Že takoj pod Starim gradom sem opazila, da je stara bližnjica, ki je bila več let hudo zaraščena, zdaj lepo očiščena. Kar zvabila me je, naj stopim nanjo. Lepo sem se podala po strmi in mokri bližnjici, ki pa ni imela nikjer nobene markacije. Prečkala je več hudo s trnjem zaraslih gozdnih poti in se je končala v brezpotju. Pri tem mi je iz gojzarjev silil zelo vsiljiv cvek in da ne bi bil osamljen, je povabil vse mogoče trnje z grmovja, da bi imel družbo. Vsesti se nisem imela kam, da bi vse to spravila iz čevljev, saj je bilo vse blatno, strmo in trnjevo.

Pametnejši odneha – in sem se pač proti zahodu podala po prvi kolikor toliko manj zaraščeni gozdni poti, ki pa je razen v čevlje poslala nekaj vzorcev trnja tudi v mojo vetrovko in hlače. Končno sem prišla, a precej nizko, na markirano pot na Plaz in kar stekla po njej. Za pot na Plaz sem porabila namesto ene kar tri ure. Za nameček sem sredi decembrske noči potem vlekla klope iz kože.

Pravijo, da človek počne vse leto to, kar je počel na novega leta dan. Če se bom vse leto izgubljala, se ubadala s cveki v gojzarjih in s trnjem po poti ter s klopi v gozdu, bo moja sezona kar precej žaltava.

Srečanje na Plazu je postalo tradicionalno, udeležujejo se ga ne le domačini, temveč tudi mnogi okoličani in člani drugih društev. Vsako leto je vse večja udeležba. Lani je bilo zadnji dan leta tam gori 190 obiskovalcev.

Nada Kostanjevic

RADOVLJIŠKI PLANINCI V GORAH ZAHODNO OD SLOVENSKIH ETNIČNIH MEJA

V DOLOMITIH IN KARNIJSKIH ALPAH

BENO BREGANT

Planinci so med tistimi nesrečniki, ki jim dolgost spanca krajša budilka, da bi že pred svitom in vročino prišli čimdlje. Toda kot zanalašč se tisti večer, ko bi človek hotel leči prej kot ponavadi, da bi si nagrabil spanca, zaroti vse proti njemu. Psi lajajo, ženske rogovilijo, otroci ponočujejo, komarji brenčijo, budilke tiktakajo, pri sebi pa premlevamo, če je vse v nahrbtniku in okoli njega. Drama se še prehitro konča, začne se jutranji protokol.

To jutro nas bo avtobus odpeljal že ob drugi uri proti italijanskim Dolomitom. Naš cilj je Tofana di Roses (Tofana Prima, 3225 m).

Nočna pomenkovanja o vremenu so nas navdajala z optimizmom, saj smo gledali v same lučke – zvezde na jasnem nebu in luči spečih mest, mimo katerih smo polzeli. Brez težav smo prešli mejo, kot da smo že v Evropi. V zgodnjem jutru smo prispeli v Cortino d'Ampezzo, ki se je pod veličastnimi kulisami Dolomitov iskrila v prvih sončnih žarkih. Neštetokrat bi se ustavil, občudoval in snemal to romantiko, toda skupno potovanje z avtobusom ima to kruto napako, da šofer ne uboga (skoraj) nikogar.

PO DVEH POTEH PROTI VRHU

Nedaleč pod prelazom Passo Falzarego (2105 m) smo skočili na trdna tla, ujeli še zadnje deževne kaplje muhastega vremena in se pripravili za pot. Na zahodu se je začelo zeleno-modro svetliti, kar je bil znak, da se fronta slabega vremena umika na vzhod, napovedan pa je bil tudi močan in mrzel severozahodnik. To nas je pomirilo; zdaj smo vedeli, da bo vreme lepo.

Na začetku poti smo se razvrstili v dve skupini. Večja se je odpravila pod južnimi stenami Tofane di Roses mimo Rifuggio Cantore (2545 m), ki je v bistvu ostanek vojaških postojank iz prve svetovne vojne, do lepo oskrbovane (celo z žičnico) koče Giussani (2600 m) in naprej proti vrhu.

Začetek poti je lepa makadamska vojaška pot, ki se z višino polagoma zgubi.

Manjšo skupino, preostalih nas sedem, pa vodi pot št. 404 proti melišču, vrh katerega se začne zavarovana plezalna pot, »via ferrata«, imenovana Giovanni Lipella. Označena je z rdečo markacijo, kar v dolomitskem planinskem jeziku pomeni, da gre za težko ferrato.

Vstop te poti je v Dolomitih edinstven. Večdesetmetrska stena nudi udoben vstop po železnih lestvah. Zraven sicer še slonijo stare, lesene in strohnele iz prve vojne, ki so samo zgodovinska dekoracija in so neuporabne. Konec lestev se konča na galeriji, ki vodi naravnost v živo skalo izklesan rov. Nekaj o Soški fronti vemo, tukaj je nekaj podobnega. Avstroogrska vojska je bila znana po luknjanju gora in svojih akcijah v živi skali. Tukaj in v okolici je vse polno znamenj in dokazov o Dolomitski fronti, o vsej nesmiselnosti politike in vojne, ki se je tudi tukaj na Tirolskem pokazala kot zelo krivična. Na Južnem Tirolskem domačini še danes najraje govorijo nemško.

Tofana di Roses (3225 m)

Foto: Beno Bregant

Naprej! Prvi del rova je danes opremljen z železnimi stopnicami. V vsakem primeru je dobrodošla žepna ali čelna svetilka. Zrak v rovu je bil miren in težak, drugi, višji del rova nad opazovalnim oknom, ki je brez stopnic, moker in nizek ter dokaj naporen; čelade so nas večkrat dobro zaščitile. Višinska razlika skalnega rova, 120 metrov, nam je stopila na junaška čela. Potem pa – oooh, promenada po dolgi gruščnati polici, s katere sem občudoval dolino Travenanzes z njeno Rio Travenanzes, kjer smo že leta 1995 zaradi neposrečenih okoliščin hodili 15 kilometrov daleč v Cortino d'Ampezzo. Vsi smo soglašali, da te doline, ki je tako čudovita, sicer nikoli ne bi videli.

OCVIRKI NA STRMI STEZI

Na koncu te police gre zares. Pred vstopom v »Lipello« si je treba zagotoviti osebno varnost, kakršna je na ferratah že znana. Konvencionalnim vozlom sem dodal še nekaj mornarskih – zaradi boljšega osebnega občutka, pa tudi vrv je bila predolga.

Severnik je resnično grizel, zapodili smo se kar v rokavicah, čeprav je bilo julija. Izkazalo se je, da stena in varovala sploh niso mrzla in da so rokavice odveč. Dvakrat so mi padle iz žepov, vendar so mi jih prijazni plezalci pod mano vedno prinesli.

V steni, ki planincu vzame približno štiri ure, ko se ne srečuje z nikomer, ker nihče ne pleza dol, se počiva, fotografira in krepča na kar razkošnih policah. Mimogrede smo ugotovili, da ta kruti kamen in železje ljubijo Italijani, Avstrijci, Nemci, Čehi, Poljaki, seveda pa tudi mi Slovenci. Kolona plezajočih je bila neverjetno dolga in samo ugibamo lahko, koliko narodov je bilo tisti dan s

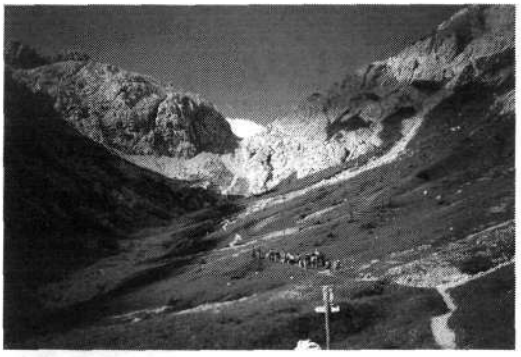

Dolina Della Creta Forata

svojimi predstavniki v steni. Štiri ure železnih varoval, ki so res vzorno pritrjena, bi bile nekako dolgočasne, če se vmes ne bi pojavili »ocvirki« v obliki kakega trebuha, previsa, kamina ali česa podobnega, kjer se je treba zresniti in napeti vse sile, da nahrbtnik prenesemo čez. Ko smo gledali v bleščeče se nebo, kjer se je vila naša pot, smo ob plezajočih pikah vzdihovali: A je to možno?

Seveda je možno, le od daleč je grozno!

Franci je pod grebenom neprestano gledal na višinomer in sproti poročal, dokler ni zavpil »Tri jurje!«, potem pa smo prišli na greben in imeli še nekaj višinskih metrov do vrha. Na grebenu smo že srečevali naše vračajoče se tovariše, ki so imeli lažje delo in prednost v času.

Čudna pot, ki je pravzaprav ni, je pa grušč, led, sneg, kamenje in pesek v medsebojnih variantah, zahteva izredno pazljivost pri hoji navzgor in navzdol. Kdo te lahko ustavi zaradi enega samega napačnega koraka? Zadnja sedmerica, ki smo prispeli na vrh Tofane Prime, nismo imeli časa za britje norcev, kajti bril je izredno oster in mrzel severnik, ki nam je dopustil le nekaj bliskovitih posnetkov in nujnih okrepčil, prostor na vrhu pa je skromen in zahteva tudi nekaj razumevanja med planinskimi obiskovalci.

Po dramatičnih posnetkih na vrhu smo skrajno previdno sestopali po zoprnem terenu, da bi čimprej dosegli »normalno« oziroma prijaznejšo višino koče Giussani na 2600 metrih. Končno smo se lahko podprli z domačim »kozlom« in z našimi gorenjskimi dobrotami. V italijanskih planinskih kočah lastniki radi pobirajo nekakšno konzumacijo, da za njihovo mizo lahko uživaš lastne dobrine. Ponekod se lahko odkupiš že, če naročiš čaj, sicer pa kakor kje. V našem primeru je bil ta prispevek 4000 lir.

Naša plezalna sedmerica je bila zaradi daljše poti dve uri v zaostanku, zato je bil naš počitek skromen. Po lepi poti smo se spustili mimo Rifuggio Cantore proti dolini, kjer nas je na parkirišču čakal avtobus. Majhen preostanek časa nam je dopustil, da smo na poti proti domu skrenili na ploščad pod Tremi Cinami, ki so seveda spet nekaj posebnega in smo si jih želeli videti.

Tako, dežela Tirolska, s podobno usodo kot naša Primorska, lepa si! A treba je potovati, hoditi, lesti, kajti nebesa planinska so polna čudes in brezmejna so.

RITUAL NA VRHU GORE

S tem se aktivnost PD Radovljica sploh ni jenjala. Iz julija v avgust se je planinska vnema prenesla na obisk Karnijskih Alp. Iz Sappade, kjer je bilo lani svetovno prvenstvo v biatlonu, vodi pot (tudi žičnica) do koče Monte Siera (1606 m) in naprej do najvišjega vrha v njenem južnem zaledju, to je Creta Forata (2462 m). Imena gora so včasih zelo pomenljiva, Creta Forata bi v približnem prevodu lahko pomenila »nadebrena, soteskasta, strma, skalnata gora«. Kot skoraj vse druge torej niti te rajši ne prevajajmo.

Skozi strm gozd prisopihamo do koče Monte Siera, nad katero se zaključi smučarski žičniški sistem. Poleti skušajo s kolonijo ograjenih ovac čim višje zatraviti smučišča. Najprej so samo še skale, med potjo na Creto Forato pa se nam odpre prelepa dolina s cvetjem, bogato travo, osamelci in samorastniki. Pot gre naprej navzgor, markacije sploh niso potrebne.

Zelo peščen in strm dostop na to grebenasto goro z najvišjo koto, ki jo označuje majhen križ, počastijo zmagovalci z rokovanjem, čestitanjem in molitvijo. Pozdravljajo se pa ne! Drugi kraji, drugi običaji!

Razgled, ki se ponuja odtod, zahteva pravega izvedenca, ki je mešanica planinca, alpinista, geografa, geologa, popotnika in še kakšnega »grafa«, kajti gorovja je v neskončnost, brezimnost in nedojemljivost.

Ta gorovja zahodno od naših etničnih meja imamo tudi Slovenci zelo radi. Ne samo zato, ker se Slovenci spopadajo s skalami po vsem ljubem svetu. Kaže namreč, da smo dovolj trden (ali trmast) narod, ki se venomer nekje kleše – če ne drugače pa vsak sam zase.

Veseli smo, da med našimi pohodi ni bilo nesreč, nesoglasij ali hujših čemernosti. Razmišljanja o bivanju na naših palninskih akcijah nas lahko le plemenitijo.

Vse neznano na tujem nas privlači, zato da smo še raje med domačimi stenami in ljudmi.

* * *

Dolomiti so se dogajali julija 1997, Karnijske Alpe pa avgusta 1997.

Samo ona

Sedimo v Roblekovem domu. Pri sosednji mizi za mojim hrbtom prijeten možak svojemu kolegu pripoveduje zgodbo o njej – pravo ljubezensko izpoved: »Spoznal sem jo zelo mlad. Osvojil sem jo in ona je osvojila mene. Sprva se mi je zdela nedostopna, tako visoka, a tako lepa. Zahajal sem k njej, redno. Nikoli me ni zavrnila. Spoznal sem vso njeno lepoto, vse njene čare. Podarila mi je čudovite trenutke, mi dajala zagon in novih moči, vsakič in vedno znova. Obogatila in osmislila mi je življenje, a me zdaj počasi izgublja. Obiski pri njej postajajo vse redkejši, kajti – postajam star. Ona pa je še vedno tako lepa, kot je bila.

Da, taka je in taka ostaja meni moja najdražja – Begunjščica.«

Stane Štucin

NEKAJ DOGODIVŠČIN IZ LANSKOLETNE GORNIŠKE SEZONE

KRIŽEM KRAŽEM PO SLOVENSKIH GORAH

VLADO HABJAN

Moja lanska gorniška sezona je bila tako pestra in zanimiva, da jo moram vsaj malo obuditi pred pozabo tudi z besedami. Od začetka do konca leta je bilo napeto, vrstili so se turni smuki in brezpotja, pa še kakšna plezarija je bila vmes. Pokuril sem toliko dopusta, da sem moral na šiht še predzadnji dan v letu, zadnji pa je bil na srečo kolektivno dela prost. Pa kaj zato, samo da je bilo lepo in da sem ostal cel!

MEDVEDI, KAČE IN GAMSI

V gorah so srečanja s kačami precej neprijetna, meni pa se zdijo še bolj tista z medvedi. In prav medved mi je lani dvakrat prečkal pot. Nad Tolminskimi Ravnami se je pripodil v spomladanskih, še rjavih travah in jo ubral za rob pobočja Javorja, nekam v smeri Čadrga. Svoje spremljevalce sem komaj prepričal, da je to gams. Če mi ne bi uspelo, bi bila ta tura končana. Ko smo nekoliko kasneje še mi prisopihali do tja, so (na srečo) za njim ostali le še odtisi na zemlji. Za robom pa so drveli gamsi na vse strani. Seveda, ko jih je pa mrcina prepodila!

Drugo srečanje sem imel na Košuti. Bila je prijetna popoldanska tura. Že na grebenu, na meji z Avstrijo, je bilo vse polno razrite zemlje, kar so naredile divje svinje. Z Juretom sva se nekoliko preveč zamudila z iskanjem opuščenih stezic. Ko sva se že v mraku spuščala proti planini Brsnini, je prav iz te smeri gozdove pretreslo takšno rjovenje, da so nama šli lasje pokonci. Pa spet prav na moji poti! Do avta sva imela le bore četrt ure hoje. A so naju glasovi odgnali, poleg tega pa še Jure slabo vidi ponoči v gozdu. In sva jo ucvrla kar po gozdni cesti. Do varnega zavetja avta sva porabila več kot dve uri. Ampak samo da je bila mrcina daleč za nama in midva na varnem! Toda ko sem v nekem trenutku v trdi noči z baterijo posvetil naravnost po cesti naprej, sem pred seboj zagledal dvoje svetlikajočih se oči...

Lani sem spet pohodil gada. Že drugič. Pri sestopu z Velikega Jelenka v trentarskih gorah. Ko sem ga zagledal, je bilo že prepozno. Nanj sem stopil prav blizu glave. Takoj me je usekal v gojzar. Višje se ni mogel stegniti, Še dobro! Na precej strmih travah sem na začudenje svojih spremljevalcev odskakljal prav hitro in čudno vriskajoč.

Čez dva tedna sem bil ponovno tam – in spet sva se srečala! Tokrat čisto pod vrhom. Takrat sem bil nekoliko previdnejši in ga v njegovem domovanju nisem več motil.

Čez kakšen mesec sem imel spet srečo. Ponovno v trentarskih gorah, pod grebenom med Bavškim Grintavcem in Svinjakom. Tokrat je bil bolj svetlo rjav.

Največ pa sem jih lani videl na Mišelj vrhu. Ne vem, če gora ni dobila tega imena ravno zaradi miši, zaradi katerih je tukaj toliko kač. Z Marijo sva se preko predvrha Koštrunovca povzpela na vrh. Po srečanju s prvim gadom sem se ponudil za vodstvo. »Ti imaš tri otroke!« je bil odgovor. Nekaj višje, ko sva naletela še na debelejšega, še vedno ni popustila. To je prava idrijska trma. – Ta dan sta imela bližnje srečanje z dvema gadoma še Darko in Andreja. Skupaj kar štirje. Torej obiskovalci Mišelj vrha, pozor!

Gamsov sem v lanskem letu srečal toliko, da nanje skoraj nisem bil niti pozoren. Še najbolj mi je ostalo v spominu srečanje z dvema. Z Marijo, mojo redno spremljevalko po brezpotjih, sva neke deževne sobote pogledala za rob grebena med Macesnovcem in Dimniki nad Kotom. Za robom sta na Krmini strani počivala v travah. Eden je kar obstal in naju začudeno ogledoval, drugi pa je po nekaj trenutkih negotovosti začel na strmih travah iskati smer umika. Pa je ni bilo lahko najti. Zmedeno je begal levo, spet prišel nazaj na isto mesto, skočil desno, pa spet nazaj. Ni in ni se mogel odločiti, ali naj beži ali naj stori kaj drugega. Rekla sva si, da morda še nista srečala človeka ali pa je od tega minilo toliko časa, da sta že pozabila, kako izgledamo. Takrat sva oba občutila, kako lahko s svojo prisotnostjo zmotimo in zmedemo te prebivalce gorskega sveta. Da jih le drugače pustimo v miru!

Pozno jeseni se je pred nama z Marjeto umikal dokaj številčen trop tja čez Veliko Dnino pod Mojstrovkami. Naveličali so se naju šele pod Šitami. Tam so nama le pustili, da sva jih dokaj blizu obšla.

Najbolj čudno »živalsko« srečanje pa smo imeli s **Stritarji** na Prevali v Bali. Sredi mirne noči nas je zbudilo strašno tuljenje. Očitno smo bili nekomu hudo na poti. Še zdaj ne vem komu. Pa se ni in ni pustil odgnati. Šele po dolgem prigovarjanju, naj vendar že gre, se je le s težavo odpravil. Njegovo vreščanje pa smo poslušali še dolgo v noč, da je po dolini kar odmevalo.

ČEZ TRI ROKAVE V ENEM DNEVU

Nekaj tur je bilo prav veličastnih. Takšnih, ki ti še dolgo ne gredo iz spomina. Na primer tista čez Kloniški Pelc. Čeprav julija, je bilo ledeno mraz, bril je sever, celo snežilo je. Z Darkom sva se po Miheličevem opisu čez Zajčjo polico vzpela na Srednji in Veliki Pelc. Potem sva začela znamenito prečenje do Pelca nad Klonicami. Po grebenu, ki je ponekod oster raz in kjer sta se potila že **Kugy** in **Tuma,** sva čez stolpe in škrbine dosegla vrh. Tam pa je bila nema tišina julijskega ponedeljka. Nikjer nikogar, samo gore in midva. Redkokdaj v gorah povzdignem glas, takrat pa sem ga. Tisti šraufizem. Po nekaj trenutkih tišine je prišel odgovor iz doline: »Bebebebeeee«. Nekje daleč v divjini Trente so se nama oglasile le ovce! To so prave gore, odmaknjene, drzne in težko dostopne. – V dolino sva sestopila čez Škrbino za gradom. Turo mi je predlagal **Boris Mlekuž.**

Ja, lani je bilo zame leto ovc. In za Darka. To sva občutila še na eni uri. Tudi to mi je predlagal Boris. Ne bi vedel zanjo, če mi on tega ne bi povedal. To je bila Črnelska špica iz Možnice. Krasna tura, a tudi naporna. Dan je bil precej težak. Po vseh orientacijskih zankah sva v gosti megli le dosegla vrh. Sicer sem šele kasneje spoznal, da sva bila na Veliki in ne na Mali, kot sem sprva mislil, a kaj, v takšnih razmerah se še poznavalci kdaj zmotijo. Na povratku po hudi nevihti, ki sva jo preždela v jamarskem bivaku, sva nekje v prelomu Rupa prehitela trop ovc. Neverjetno veliko je bilo črnih, pa tudi koštrunov je bilo precej. Ne vem, kaj jim je bilo na nama tako všeč, ali sol ali Darko (je namreč lep, mlad in perspektiven), da so naju vkljub vsemu odgajanju, obmetavanju in tuljenju spremljale vse do doline, prav do Bovca! Tam so poznavalsko krenile nekam v desno. Ne vem, kako je na to reagiral lastnik, vem pa, da sta naju dva mimoidoča prav čudno gledala, koga vodiva za sabo. Oba sva namreč vodnika, le da so bili vódenci tokrat nekoliko drugačni kot ponavadi.

Lani sem doživel, da so tudi trdni in neomajni Mariji popustili živci. Saj ni čudno, ko takšno žilavo, na skale mahnjeno Idrijko vlečem v prostrane gozdove Karavank. In to po prečuti noči zaradi prihoda Andreja s plezanja v Franciji. Moja raziskovanja Visokega vrha nad Belco so se po sedmih poskusih vračanja s stezic, ki so se slepo končale, in mnogokrat izgubljeni višini končno le zaključila na vrhu. Pri povratku pa sem se po več kot sto višinskih metrih vseeno spet premislil in se hotel vrniti po drugi poti. Takrat pa se je usulo: očitki na otroke, ki me čakajo itd. Andrej, ki je bil poleg, se je odpravil kar naprej proti dolini. Tako sta bili skupaj le še ljubljanska in idrijska trma. Pa je tokrat slednja popustila. Po osmih vračanjih sem tako le našel lepe prehode na Visoki vrh.

Res je, nad gozdno mejo je vseeno precej lepše. Tudi Mokrico sem iz Kurje doline osvojil šele v tretjem poskusu. Že v pozni jeseni po prvem snegu in v pomrznjenih razmerah. Ko sva z Darkom prišla na vršni greben s čelado, v bundah, s cepini in vrvmi; so naju na oni strani pozdravili toplo sonce in prijetne trave. Samotni popotnik, ki se je tam sončil, pa se je čudil, odkod midva.

Eno od najlepših tur sem imel čez Rokave. Tudi te sem že dolgo naskakoval. V meglenem in mrzlem dnevu sem z Marijo in Markom pometel z vsemi tremi naenkrat: iz dvojke po ozebniku na škrbino, od tam na Srednjega in Visokega, pa spust v Kotel, iz njega še na Spodnjega ter na pot proti Škrlatici. Na tem delu smo našli ostanke nahrbtnika. Vsebina je bila dokaj ohranjena, bunda, gamaše, pulover, nogavice, solea krema, zobna ščetka idr. Nikakor nismo mogli ugotoviti, kaj bi bili zveriženi usnjeni trakovi. Mislili smo, da nekakšen star plezalni pas. Pa mi je izkušen dežurni reševalec na kranjskogorski policiji takoj razložil, da so to usnjeni pasovi od nahrbtnika.

JOK IN SMEH

Nekaj spominov ni prav nič prijetnih. Najprej Simonova nesreča v Planjavi, nekaj kasneje pa še Borisova. Z obema sem bil skupaj še dan, dva pred tem.

Lani mi kamni spet niso prizanesli, potolkli so me kar trikrat. Takšno je gorniško življenje; včasih tudi največja previdnost ni dovolj v naših gorah, ki se podirajo.

Na eni od najprijetnejših tur, s **Stankom Klinarjem** na Planjavskih zelenicah, pa sem v prihajajoči fronti sam sebe pošprical, ko sem praznil svoj mehur. Pa ne po hlačah, po obrazu! Veter je bil tako močan, jaz pa v zatrpu neke grape. Takrat je bil z mano samo Matjaž, tako da nisem požel privoščljivega smeha ostalih.

Najbolj zabavna pa je bila tura na Škednjovec, in to zaradi Jaka. Ta nas je zabaval vso pot. Ko smo po 25 minutah čakanja dočakali, da se je naš kolega olajšal, ga je Jaka pozdravil: »Mi gremo na (planino) Blato, kam pa ti?«

Duhovito je reagiral tudi obiskovalec na vrhu Brane, ki smo jo trije dosegli iz neobičajne smeri Bleka. »Odkod pa vi?« »Nekaj časa smo hodili po poti, potem jo je pa kar zmanjkalo...« je bil naš odgovor.

Po dolgih sedmih letih sem bil spet na Triglavu, in to v enem tednu dvakrat. Pri vzponu nanj sem pomagal tudi pogumni 8-letni deklici. Trije smo v desetih urah preplezali Dolgo nemško in se v trdi temi vrnili domov. Naslednji dan pa je **Pavle Kozjek** popoldne skočil čeznjo v dobri uri. To so pač himalajci.

Prijetno je bilo, ko so naju z Jožo za veliko noč pogostili pastirji na planini Lašci. Prijetno je bilo tudi z zabavnimi tečajniki A tečaja za PLV...

Spoznal sem celo vrsto čudovitih ljudi in krajev. Vsaka tura je bila po svoje prijetna, tudi v dežju, ledu in mrazu. Vse skupaj 97 dni po slovenskih gorah v letu 97. Da bi imel le še kakšno takšno sezono.

Čeki iz nahrbtnikov

Pred začetkom letošnje glavne planinske in popotniške sezone se lahko ponekod v Nemčiji gorniki in drugi pohodniki z bolj športnimi nagnjenji veselijo nenavadne ponudbe: s »čekom iz nahrbtnika« plačajo v 13 izbranih hotelih hotelske skupine Treff za prenočevanje in druge polpenzionske storitve samo 85 mark na osebo, za popotniške skupine oziroma za društva pa so cene še ugodnejše. Kdor se odloči, da bo izkoristil »v enem kosu« 12 ali več čekov iz nahrbtnika, ga bo vsak dan bivanja v tem hotelu veljal samo še po 75 mark dnevno, če pa se za to odloči skupina 20 ali več gorniško navdahnjenih ljudi, plača vsak za te storitve dnevno komaj 65 mark – za prenočevanje, zajtrk in večerjo.

Lastniki teh hotelov, ki so pod gorami ali griči, seveda ciljajo na določeno skupino turistov: računajo, da bodo planinci in popotniki prišli in v njihovi hiši preživeli del počitnic, ko bodo ves dan po želji hodili po okoliških gorah, zvečer pa se vrnili pod gostoljubno hotelsko streho. Ček iz nahrbtnika, ki si ga je izmislila hotelska veriga Treff v sodelovanju z Big Packom, izdelovalcem opreme za prosti čas, tudi planinske, in sauerlandskim planinskim društvom, velja brez sezonskih omejitev in ga je mogoče vnovčiti vedno. Edini pogoj je, da je treba take počitnice prej plačati v turistični pisarni Treffa, kjer izstavijo potrdilo, ki je izkaznica za hotel.

Vsak od trinajstih izbranih hotelov je izhodišče za najrazličnejše ture: v Harz, Thüringski gozd ali v Rothaarsko pogorje, na višavja Sauerlanda ali po gričih Severnega Hessenskega, kjer so na ogled gradovi in graščine. S čekom iz nahrbtnika nagovarja ta hotelska veriga vedno večjo ciljno skupino turistov, ki večinoma že davno ne nosijo več pumparic, ampak drugačna pohodniška oblačila, pa tudi prenočevanje te ciljne skupine turistov ni nujno skromno in revno: večina od ponujenih hotelov ima namreč tri zvezdice.

POTOVANJE K PETIM NARAVNIM DELOM SLOVENSKE ZEMLJE

NA POTI V SVETLOBO

ALEŠ KARL NOSAN

Star Indijanec je pri svoji prvi vožnji z avtom po eni uri izstopil in sedel na rob ceste. »Kaj pa želiš?« so ga vprašali. »Ti je slabo?« – »Ne,« je dejal, »samo počakati moram, da me dohiti moja duša...«

Reihold Stecher, Sporočilo gora

I.

Nebo je bilo sinjemodro. Po njem so se podili raztrgani oblaki. Tiho so predli vetrovi.
Pri jezeru Jasna smo prečkali okrogle kamne Pišnice in se med grmiči borovnic začeli vzpenjati v gozdove Vitranca. Tvegali smo preboj na izpostavljen pomol in prvič otipali skrivnosti predramljene doline. Visoko v pobočje, prepredeno z divjimi, krušljivimi grapami, nas je vodila zapuščena lovska pot. Na vejah prepleteno rastočih bukovih dreves so se razpirale nežne pajčevine, polne drobnih svetlečih se kapljic.
Pri kamnitem jezu se je steza spustila do rečne struge. Po belih, od pomladnih vodá razbrazdanih prodnikih smo se potepali proti skriti koči lovcev.
Dolina je postajala ožja. Zagrnjenim v božajoč hlad gostega gozda nam je skromen potoček pokazal dehtenje in blestenje majhnih jezerc sredi ljubko izdolbenih okroglastih ponvic.
Izrisala se je samotna alpska krnica. Čarobni desetmetrski pajčolan vode gladi z nakodranim mahom in lehnjakom obraslo steno.
Na povratku je plazeče se predvečerne sence zmotil le utrip kanjinih kril in z nami so ostale zveste zvezde poletne noči.

(Mala Pišnica)

II.

Jutranja sivina je hlastajoče prehajala v čar dopoldneva. V Podnartu sva izstopila iz gorenjskega vlaka. Prijazno se je smehljala izsanjana pokrajina.
Nemirno sva podrsavala po z vodnim ledom pokritem kolovozu. Zapeljal naju je proti jugu. Kot čudežni gozd so mimo prihajala in odhajala drevesa Jelovice.
Onstran proge se je bleščal zibajoči se trak valov Save. Sproščeno petje ptic je preglasilo njihov odmev.
Na čistini pri železniški hišici sva zagrizla v strmino. Proti Besnici. Ponavljajoče se stopinje so se izgubljale sredi pomladno pregretih snežnih krp. Pod vasjo je dolgobrada kozja čreda mulila odkrite vlažne travne bilke.

Stezica se je spuščala po razrezanem pobočju. Skozi tožeče ječanje košarastih bukev so pozvanjali tolikrat slišani, a vedno drugačni melodični zvoki. Bobnenje Nemiljščice. Cilj.
Zgornji rob slapa vstopa preko izdolbenih vrat. Voda se lomi po nažagani drči v tolmun in skoči čez kamnito pregrado. Kot pav se razširi njena pravljična pahljača.

Brezskrbno sem namakal roke v mehkem curku toplega izvira nad slapom. Žuborenje časa je drselo poleg mene. Časa, ko so mlačne vode oblivale bogato življenje tega prostora in ognjeniški izbruhi lepili vulkanski pepel na modrikasto glino...

(Nemiljski Šum)

III.

Takšne so moje misli ob izzivu tistega dne:

O viru tišine na skoraj nevidni poti, po kateri sem pešačil,
o vihrajočih zelenih paličicah v širinah podolja,
Mlaki s plavajočimi travnimi otočki sredi motnega barja,
polnega prodornih podzemnih voda,
skritem brlogu udorne vrtače Glušenke, kjer v žrelu jame pobeljeno mleko kot angel varuh čuva zasigane stebre,
osvežilnem pršcu z ostro zavitega kljuna Narajčice, ki iz termalnih izvirkov brez nestrpnosti odhaja proti nižinam Panonije.
O Lugah, tem polju vodoljubnih rastlin, katerih švistenje sem slišal med labirintom mokrotnih vonjav,
o čofotanju vodomčevih kril v vrtincih srebrnomodrega sotočja, steljnikih orlove praproti in belo oblečenih deklic brezovih gajev,
in o vijoličnih čašah močvirnega svišča okoli gluhih gomilnih stavb iz dogodivščin davno minulih jutranjih zarij...

(Nerajsko polje)

IV.

Ko smo nad vasjo Koritnice odstrli tančice gozdne svetlobe, sem si želel, da bi živel v starih dobah. Verjel v poganske bogove. Doživljal, kako so ustvarjali svet.

Čakale so nas trave, planjave sproščenih trav, prekinjene s sivimi debli posušenega lesa na prepišni točki. Kot vojščaki iz neznane zemlje so stale štrleče rogovile – puščice vetra so premagale drevesno rast. Videli smo rože, lahek, hlapljiv duh cvetnih ust. Rušnat grmiček alpske velese z belim vencem, pokončne zobce Clusijevega svišča, kamnita travišča korenik, iz katerih poganjajo venčni listi zlatice z rumenimi cvetovi. Dan raja.

Iz globin kraške kotline so rasle sončne meglice. Hrapavo površje skalnih velikanov iz preluknjanega apnenca je kipelo v bazénsko modrino neba. Mar ni tam naravno okno? Moram se povzpeti skozenj, saj moje življenje je iskanje. Orehova lupina na razburjenem oceanu sem.

Tik pred mrakom sem šel še enkrat na vrh. Večerni pogled je vedno najlepši. Prašnorožnate barve je sonce, priklanjajoč se, padalo za grebene Brkinov. V čas za pogovor z duhovi.

(Velika Milanja)

V.

Rad imam dobo padajočega listja. Padala vetra se luščijo čez prazne goljave. Nežno in vabeče.

Rumena luč omamnega dne je plala nad plečato ladjo grebena. Onstran podrte ograde na Lačni sva se prevalila na njen suhi krov iz razkuštranih trav. V nekdanji lehi se ploščato kamenje preriva z obledelim biljem.

Posejani po tihi planjavi so goreli strastni plameni. Brez miru sem kolovratil med perjanicami rdečih kraljestev. Je še kaj lepšega kot krvavi ruj pod umitimi nebesi jeseni?

Hodila sva preko Kuka. Počasi. Kot dan, ki šele prihaja. V prostranstva. Nekje pod njimi sedi vala. Mreža hiš na robu kraške doline. Na koncu slovenskega sveta.

Z vihrajočo grivo je gozd pritlikavih hrastičev objemal stropne odprtine v apnencu. Tri očke sredi zelene širjave. Potonila sva v podzemlje in skozi očesa gledala svetlo nebo na zahodu.

Korajžna steza med črničjem in meto naju je spremljala pod stene Badina. Do previsnih streh, rušečih se nad mojo glavo.

Ob jekleni vrvi sva lezla poleg spodmolnih školjk. K Orlovemu gnezdu. Nesebično darilo so vile sojenice položile v zibelko mogočni ptici. Odklenjeno svobodo. Brezvetrno zavetje. Toploto, ki uspava.

(Nad Movraško valo)

AFORIZMI, KAKRŠNIH VSAJ ZADNJA LETA NISMO BRALI NA STRANEH PLANINSKEGA VESTNIKA

LEPOTE PLANIN IN PLANINK

TOMAŽ ŠVAGELJ

Planinstvo je slejkoprej najstarejša in najmnožičnejša oblika rekreacijskega gibanja Slovencev ne glede na njihovo vero ali politično prepričanje, kot trdi avtor pričujočih zgoščenih misli. Vsaj v nečem smo Slovenci torej vendarle složni. Prav tako smo tudi enakega mnenja, da je planinskega humorja vedno dovolj v planinskih kočah in še predvsem na skupnih ležiščih, nimamo pa kakšnega ***Janka Mlakarja,*** *ki bi to poznovečerno vzdušje med gorskimi vrhovi prelil na papir, da bi se krohotali tudi tisti, ki takrat niso bili zraven. Le občasno in zelo redko kapne na uredniško mizo Planinskega vestnika kaj smešnega, satiričnega ali na ta način razmišljajočega – in zdaj je takšno pisanje prišlo iz Štanjela na Krasu. Dajemo ga v presojo strogo kritičnim planinskim bralcem. (Op. ur.)*

* * *

Gore zagotovo vračajo samo tistim, ki jih ljubijo.

* * *

Lahko je ljudi pošiljati v naravo, težje jim je rešiti vsakdanje probleme.

* * *

Gora, na katero se vzpenjamo, ni nora, nori postanemo mi, če ne splezamo na njen vrh.

* * *

Vsak dosežen vrh pomeni še eno novo planinsko pot, ki jo je treba prehoditi.

* * *

Planine so poleti lepše kot pozimi: ne samo zato, ker je narava živo pisana in rožice cvetoče, ampak tudi zato, ker se planinke razcvetejo.

* * *

Vneti hribolazci, ki samo tekajo po gorskih poteh, imajo od hribov samo kilometre, ne pa prave relaksacije.

* * *

Lepota hribov je pogosto prav skromna v primerjavi z lepoto planink.

* * *

Vreme v hribih je spremenljivo kot naša politika.

* * *

Vedrina v hribih je zaželena ne glede na vremensko napoved.

* * *

Lepše je v hribih s prijateljico, kot pa ji pisati razglednico.

* * *

Ljubezen do hribov je najlepša oblika preživljanja prostega časa.

* * *

Prednost hribov pred dolino je ta, da tam ni avtomobilskih rekreativcev.

* * *

V hribih ni levih in desnih pravil, tam velja le pravilo prijateljstva in sožitja med prijatelji in prijateljicami.

* * *

Dobrega gornika ne spoznaš po planinski izkaznici, temveč po izkaznici prijateljstva.

* * *

Planinstvo je dandanes največje svetovno gibanje rekreativcev, katerega skupni jezik so prehojene planinske poti.

* * *

Dobra oprema še ne naredi dobrega planinca, pomaga pa k temu.

* * *

Ko se vzpenjate na Komarčo, ne glede na svoje politično prepričanje le prestavite v drugo marčo.

* * *

Lepotičenje v gorah je morebiti primerno za bajte, ne pa za gorske potke.

* * *

Ne glede na to, po kateri gorski poti hodite, vedno vas bo pripeljala do cilja.

PRIMORSKA TRANSVERZALA, KI NI ZARISANA NA NOBENEM ZEMLJEVIDU

SAMOTNI IN MANJ SAMOTNI SVETNIKI

NADA KOSTANJEVIC

Bila sem še majhna, ko so starši odšli na nekakšno razstavo z Reke (takrat Sušaka) v Ljubljano. Potovali so seveda čez Zagreb (takrat je bilo pač tako) in ko so se vrnili, so nam otrokom prinesli »odpustke«. Na marsikateri stvari je bilo slovensko pojasnilo in otroci smo se ob manj znanih besedah neznansko zabavali. Še raje pa smo poslušali mamo (oče ni imel časa), ki nam je nadrobno pripovedovala o Sloveniji. Dobro se spominjam, ko je pravila: »Tam se vse vozi na kolesih – kmalu se bodo z bicikli vozile še krave! In vse sorte čudnih svetnikov častijo – na vsakem griču je cerkvica, in če je ni, jo brž pozidajo!«

Živemu človeku se vse pripeti in tako sem prišla v Slovenijo, živim tu že skoraj štirideset let in sem se prepričala, da se krave zaenkrat še ne vozijo s kolesi, za cerkvice pa natančno vem, da jih je nekaj na gričkih, nekaj na pobočjih, vse pa so na kar čudnih in zanimivih krajih.

PO KAZNI PREMEŠČENI SVETI BRIC

Kaj je Bogu in ljudem zagrešil sveti Bric, da so mu dali tako čudno ime in da so njegovo cerkvico postavili v tak čuden in odljuden kraj, ne vem. Z Razdrtega vodi stranska cesta skozi Veliko Ubeljsko do Stran. Pot nas bo vodila tudi po prijaznih bližnjicah čez polja. Spomladi je tu vse modro od nekakšnih prijaznih zvezdic, med njimi boste našli beli pomladanski žafran in semtertja kak zvonček. V dolini je prijazna kmetija na Ogradi.

Potem gremo zopet po cesti in smo že v Stranah – nekaj časa bo od tod le treba sopihati v hrib. Tu je več mogočnih domačij in seveda tudi nekaj vikendov. Videli boste cerkvico, ob njej pa dve tisi. Zaščiteni sta; za eno izročilo trdi, da je stara tisoč let in da je pod njo pridigal sv. Hieronim. Ne vem. Potem pojdite za markacijo. Prišli boste v gozdiček, kjer je spomladi vse belo telohov in zvončkov. Nekaj časa boste sicer to markacijo iskali (saj sem rekla, da je sv. Bric bržkone bil tja premeščen po kazni) in ko jo najdete, bo pot skozi gozdove prav prijetna. Cerkvica je obnovljena in (prav imajo) trdno zaklenjena. Od nje ni kaj dosti razgleda – razen na vas Razdrto. Če niste namenjeni naprej na Suhi vrh ali na Plešo, smo ta pohod končali.

Z Razdrtega lahko pridete tudi k drugi »pobočni« cerkvi. Če greste po položni poti na Nanos in pridete do »roba«, pojdite namesto k Vojkovi koči nazaj navzdol. Cerkev boste kmalu zagledali. A če imate jeklenega konjička, uberite drugo, bolj preprosto pot: pred Podnanosom se odcepi za avtomobilista dobra, za pešca pa zelo dolgočasna cesta, obstaja sicer tudi peš bližnjica, a je zelo strma. Po cesti – z njenih ovinkov se krasno vidi Vipavska dolina – boste prišli do tako imenovanih Vratc, kjer so v nekdanji cestarski hiši uredili prijazen lovski dom. Do njega vodi tudi pešpot z Lip, kjer je pašnik Vipavske kmetijske zadruge. Po tej cesti lahko pridete tudi do Abrama ali pa se obrnete na ono proti Vojkovi. Prav lep odcep vas bo pripeljal v bližino cerkve, če se vam avto ne smilil, pa prav do nje.

NIKAR V BLATU K TREM SVETNIKOM

Cerkev so v letih 1989–90 obnovili in je zelo stara; 1624. leta je bila posvečena, a bržkone je že takrat bila zidana na temeljih kake druge cerkve ali celo poganskega templja. Ljudstvo pripoveduje, da je tu sv. Hieronim počival. Vsako leto je bilo tu več proščenj, najbolj znano je bilo ono na binkoštni ponedeljek. Takrat so Vrhpoljci tu prodajali kifeljčke, vsak Lozičan pa je prinesel po en strešnik, da so streho popravljali, kar jo je burja pozimi podrla. Iz Vipave so se ljudje odpravljali gor že na binkošti popoldne. V Lozi, pri Blažonu, pri Abramu, pri vseh domačijah na Nanosu so tisti večer goreli ognji in ljudje so ob njih plesali do jutra ter nato odšli k deseti maši. Abramova družina je vsako leto dobila od tržaške grofice 280 litrov olja, da je gorela večna lučka v cerkvi. V viharnih nočeh pa so žgali kresove pred Jeronimom, da je bilo ogenj videti v Tržaški zaliv.

Kako pa je danes? Cerkev je lepo obnovljena, oltarno sliko je izdelal priznan umetnik, strop je kasetiran, cerkev ima zvonove in zakristijo – ne preblizu niti ne predaleč imajo celo zidano stranišče! (Saj res: grmovja, primernega za tovrstna opravila, tu skoraj ni!) Na dan ponovne posvetitve cerkve so vaščani Podnanosa gostili vesoljno srenjo s piškoti in sokovi. Razgled pa je – ni da bi govoril! Le na dan ponovne posvetitve so nas z nebes temeljito požegnali z dežjem, tako da smo mokri do zadnje niti prišli do avtobusov, ki so se prebili v bližino cerkve.

Precej nižje, med Podnanosom in Vipavo, v pobočju Šentviške, Podraške in Gradiške Ture, je cerkvica sv. Nikolaja. Je v gozdu, pod skalami, v katerih rase zimzeleni hrast. Do te cerkvice pač morate peš po eni od številnih potk iz Podnanosa ali iz vipavskega Gradišča. Cerkvico je sicer z magistralne ceste lepo videti, od cerkve pa je lepo videti vasice in tudi slemenske vasi na jugu – a se, žal, božji hram sedaj podira. Pravijo pa, da ga bodo obnovili.

V pobočju, med Vrhpoljem, Budanjami in cesto Ajdovščina–Col, je cerkev sv. Ahacija. Stoji med boršti in prijaznimi košenicami in je še vedno uporabna. Za planinski cilj si je gotovo ne bomo izbrali, a je tudi kar lep razglednik.

Z Lokavca pri Ajdovščini pa boste po markirani poti (ki pelje na Čaven) lahko prišli do cerkvice sv. Urbana. Tudi ta je obnovljena. Pot nas vodi mimo lokavških fužin, mimo košenic in nekaterih malih zaselkov (Kuši, Kovačevše); nekateri so naseljeni, drugi le občasno, a

zvončkov je tu spomladi ogromno, gozdiči so lepi, razgled pa tudi ni od muh.
Ne pri sv. Jeronimu, ne pri sv. Nikolaju, ne pri sv. Ahacu ni posebnega blata. K sv. Bricu ali sv. Urbanu pa se v blatu raje ne podajte, če niste več kot dobro obuti in če vam pralni stroj ne dela.

NEUČAKANI VRTOVINCI

Potem pojdimo do Vrtovina. Tu bomo skozi prijazno vas mimo lepega spomenika po več zanimivih različicah poti prišli do zaselka Lozarji. Na pol poti med Vrtovinom in Lozarji je šola; eni zjutraj sopihajo v hrib in opoldne tekajo dol, drugi pa narobe. Do Lozarjev se lahko pripeljete po asfaltu, a ni treba; bližnjice so zelo prijazne, zanimiva so pota čez potoke, mimo domačij, skozi gozdiče. V Lozarjih si lahko izberete dve poti. Po eni boste prišli do starorimske utrdbe – morda je bil vodni zbiralnik. Razgleda od tu ni. Lepi so mogočni hrasti krog in krog. Raje se vrnite v Lozarje in jo od tam uberite k sv. Pavlu.
To je obenem cerkev in spomenik NOV. Vrtovinci so se po vojni splašili, da bodo ob vero in so – raje, kot da bi počakali Plečnika, ki je bil pripravljen narediti načrte, sklobuštrali majhno betonsko skrpucalo; a ker je z dobro voljo narejeno in ker je v samoti in na lepem razglednem slemenu, ga imamo radi takega, kot je. Zadeva nima zvona in ob različnih slovesnostih mularija prinese veliko konzervno škatlo in tolče po njej.
Nekoč sem si privoščila pustolovščino (sicer v nasprotni smeri), da sem šla malo na pamet, malo narobe od Črniških Ravni (pravzaprav od zaselka Tabor) do Vrtovniškega Pavla. Če imate na nogah najlonke, vam tega ne bi priporočila. Sama sem jih kar stlačila v žep, a noge sem prinesla opraskane kot kak desetletnik. Črniške Ravne so sicer z glavne ceste od Črnič dostopne z vsemi mogočimi motovili razen z ladjo in letalom. Cerkev je – da ne bi bilo sv. Pavlu dolgčas – posvečena obema, Petru in Pavlu. Ravenskih zaselkov je ogromno in so vse drugo kot ravni. Do Tabora, najrazglednejše točke, me je znanec popeljal z avtom, ker se mu pač ni smilil. Tam je med zanimivim obzidjem več lepih obnovljenih hiš. In naseljene so stalno. Od tod je krasen razgled na vso spodnjo Vipavsko dolino. Obzidje je staro, še iz turških časov, in vredno ogleda.
Po vseh teh vaseh boste našli zgovorne in ustrežljive ljudi, ki vam bodo radi pokazali pot in razložili zgodovino svojega kraja. Vse, kar bodo povedali, bo imelo rep in glavo.
Iz Črniških Ravni je več zelo lepih in zanimivih poti do Vitovske gore. O njej sem že pred časom pisala za PV. Danes je cerkev v celoti obnovljena, a zaradi vlage, ki je v zidovju in v pobočju, so okna z debelimi križi vseskozi odprta. Skozi Vitovlje in Užiče se celo lahko do tja pripeljete, a je lepša in dobro vidna pešpot. Staro lepo svetniško soho sicer hranijo v Goriškem muzeju, a je domačin izdelal lepo kopijo.
Pod cerkvijo je tudi »Vila prepih«, romarska hiša, kjer ob slavnostih kaj postrežejo. Ob cesti in tudi ob poteh je več lepih znamenj in kapelic.

ENA OD STAREJŠIH PRIMORSKIH CERKVIC

Naprej proti Gorici je še nekaj takih cerkvá. Zadnja je seveda Skalnica ali Sv. Gora.
Krivico bi delala Sv. Duhu nad Podkrajem, če ga ne bi omenila. Iz Podkraja me živ krst ne spravi tja, saj je treba sopihati v hrib po travnatem pobočju, poleti po soncu, spomladi po blatu. Raje pojdite do Cola in od tam po asfaltirani cesti proti Vodicam. Prišli boste do odcepa, kjer je kažipot Koren–Vodice št. 1. A le ne pojdite po tej poti. Od Korena in od Fratarja, dveh samotnih, a lepih domačij, res pelje cel regiment stezá k Sv. Duhu, a se boste, ker niste tu doma, zagotovo zgubili. Raje pojdite takoj pri Korenovem odcepu po drugi, kar dobri »vojaški« cesti; po njej ne morete zgrešiti.
Tisti dan, ko je shod, po njej vrvi avtomobilov kot sredi Ljubljane. Tam, kjer so včasih nakladali les, je parkirni prostor; zdelo se vam bo, da se to sploh ne bo dalo razrešiti, a po končanem shodu se ves ta avtomobilski vrvež lepo razplete, ne da bi se avtomobili poljubili ali posneli kakšnega pešca.
S ceste in s potk je videti dolino Vodic, kjer je nekaj mogočnih domačij in mnogo izvirov, torej dovolj vode. Skozi Vodice pelje pot na Javornik. Da, tudi Javornik je s poti videti, in Suhi Vrh nad Vodicami, ki sicer ni tako »razvpit«, a je zelo simpatičen. Na njem je nekaj suhozidov; sprašujem se, če niso tudi ti pripadali rimskim postojankam – ali pa morda francoskim ali italijanskim.
Od cerkvice sv. Duha ni posebnega razgleda – saj je vrh precej gozdnat. Cerkvica je obnovljena. Pred vojno so tja prihajale procesije celo iz Črnega vrha peš. Tudi danec Črnovršci pridejo, a s štirikolesniki.

Zgodba o 40 sendvičih ali prigode mentorja planinske skupine

Planinci Srednje šole Zagorje smo tudi lanskega novembra načrtovali izlet. Tokrat smo se odločili za Štajersko. Namenili smo se na 978 metrov visok Boč: do Poljčan lepo z vlakom, potem pa pot pod noge.
Zopet se je izkazalo, da imam nos za lepo vreme. Po celem tednu deževja se je naredila prekrasna sobota. Pričela se je s klasično potjo do pekarne, delanjem sendvičev, zavijanjem, pakiranjem... Ob šestih zjutraj sem bila na železniški postaji z zalogo hrane in pijače za vse prijavljene. Glede na razmeroma toplo jutro sem pogumno sedla na klop kar zunaj in pričakovala svoje heroje.
Ura je 6.10. Le zakaj sem prišla tako hitro? Mar bi spala še 10 minut... Ura kaže 6.15. No, počasi pa bi se lahko že kdo prikazal... Pa saj imajo še čas...
6.20. Če mislijo, da bom iz avta znosila vse sokove in sendviče in pobrala denar za vlak, se motijo... Mrcine zaspane, spet bodo tukaj zadnjo minuto!
Hopla, zdaj je že 6.25! A so čisto znoreli? Vlak bo odpeljal že čez 5 minut. Časa nam bo zmanjkalo. –

Sprehodite se kdaj še po drugi strani doline. Na Mirenski grad vas je že popeljala **Erna Meškova,** velika ljubiteljica narave in planin. Potem je od slemenskih cerkvic znan še Vrh nad Preserjami, cerkvica, obzidana s taborom, kjer je bila med vojno partijska konferenca. Od cerkvá na slemenu je zanimiv še Sv. Pavel nad Planino pri Ajdovščini.

Na Planino nas bo iz Ajdovščine pripeljala lepa asfaltna cesta in prijazni domačini nam bodo pokazali teh nekaj sto metrov poti do cerkvice, ene od najstarejših na Primorskem z zanimivo zgodovino. Okrog je znanih nekaj suhozidov starega gradišča. Družbo ji dela TV pretvornik. Od Sv. Pavla je lep razgled na Ajdovščino in okolico ter na Čaven in Kovk, z druge strani pa na Kras. Po dobri cesti, ki pelje med boršti in tudi vinogradi, se lahko spustimo v Gaberje, a lahko gremo tudi do druge slemenske cerkvice, na erzeljskem Taboru. Erzelj je majhno, a urejeno slemensko naselje. V njegovi cerkvici pa še nikdar nisem bila – ker je pač vedno zaprta. Ko pa je tam pogreb, je taka gneča, da notri ne moreš. Pokopališče je na lepi legi, pa vendar pravijo, da nobeno pokopališče ni tako lepo, da bi človek želel biti tam pokopan.

ROMANTIKA OKOLI GOČ

Na Erzelju je tudi več vikendov. Pred leti je sin nekih vikendašev poskušal vlomiti v cerkev, a se je zapletel v križe na oknih. Neki kmet, ki je zvečer šel ven odvezat psa, je zaslišal klice na pomoč in je rešil nesrečnega fanta. Posebno strogo ni bil kaznovan, a so se potem starši odselili.

Seveda boste lahko po kaki stezi z Erzelja prišli na Goče in do cerkvice na griču, ki se imenuje »Na Obeluncu«. Tu je nekaj kar lepih slik, ki jih je izdelal neki italijanski umetnik, podarila pa grofovska družina iz Italije. Za Obeluncem je celo rastišče resja. Goče pa so zelo starodavna vas z nekaj lepimi kamnitimi reliefi, z znamenito cerkvijo in cerkvico na pokopališču. Pravzaprav je vsa vas en sam spomenik, kar prebivalcem gotovo ni prav prijetno. Po ozkih »gasah« sploh ne morejo z nakladalnimi prikolicami in vsa vas ima skupno »balirko« za stiskanje sena. Danes imajo Goče vsaj vodo, spominjam se pa, da so pred dobrimi dvajsetimi leti Gočani na motorno kolo naložili žensko in perilni ploh, poln perila, ter se šli v poletnem času kopat in prat perilo na Močilnik. Vendar se je včasih zgodilo, da je tudi Močilnik presahnil in je bilo treba do izvira Vipave, ker tudi Raša in Branica proti jugu nimata vedno dovolj vode.

Sedaj se moramo res spustiti v dolino Branice, in sicer po cesti, ki gre v Štanjel. Od nje se odcepi cesta v Štjak, ki pelje skozi mirne primorske boršte.

Meni se je zgodila drugačna stvar in sem pot na Štjak spoznala z druge, bilj simpatične strani. Ko sem se namreč odpravila na Štjak in v Bogo – tam je tudi na razglednem kraju cerkvica sv. Katarine –, sem naletela na župnika, ki pase duše po celem slemenu, po vseh Vrheh, in mi je svetoval: pojdite od križišča glavne ceste, tam, kjer je avtobusna postaja za Goče, v nasprotno smer. Višine ne boste zgubljali; tod pelje traktorska pot. Podala sem se neke zimske nedelje po njej, le da je tistih traktorskih poti več kot niti v pajčevini (karta kaže le dve). Dobro, da mi je župnik dejal, naj nikar ne

---

Aha, zdaj pripelje avtobus! No, tukaj so!

Kako je vendar mogoče! Prazen avtobus! Kaj pa zdaj? A naj ostanem doma? Kaj pa, če pride kdo na vlak v Trbovljah?

Kaj pa zdaj? Kaj pa zdaj....?

Mislim, da sem se kar pogovarjala sama s seboj. Zdrvela sem po povratno karto do Hrastnika in skočila na vlak. Prometnik mi je zaželel lep izlep... Oh, ko bi on vedel!

Trbovlje. Žive duše ni. Ne morem verjeti. Da niti enega ni! Saj to ni res. Da te kap!

V Hrastniku izstopim. Pogledat grem, kdaj pelje vlak nazaj. Čez 15 minut. No, vsaj nekaj je v redu.

Zopet sedem na klop zunaj, kajti precej vroče mi je. Vlak pripelje in kmalu sem zopet v Zagorju. Prometnik me gleda precej čudno, ampak kaj morem. Nič nisem kriva.

Sploh ne vem, kaj naj storim. V katri je karton soka in 40 sendvičev. Da, prav ste prebrali, štirideset sendvičev. Kaj naj naredim z njimi? No, dva bi že šla, ampak štirideset? In moji prijazni sponzorji, ki so mi dali vse to! Še razglednice z Boča na bodo dobili v zahvalo. Hm, kaj če bi šla na tržnico in bi sendviče kar razdelila? Jih bo kdo vsaj pojedel. Ah, to ne! Si bodo mislili, da sem malo usekana. A bi jih nesla kam prodat? Ne, to tudi ne bo šlo. Ženska, spomni se, če je kje kakšna tekma! Nič ne bo, možgani ne dajejo informacij. Naj gre vse nekam, bom šla kar domov.

»Mamiiii, a si kaj pozabilaaaa?« me je pričakala sedemletna hči. »Kaj pa je to? Oh, super, jaz pa sem ravno postala takoooo lačna...«

Kaj smo hoteli drugega, kot da smo se spravili na delo. Kozarec kumaric, majoneza in sendviči in še sendviči in še sendviči... Malo mi, malo prijatelji. V dveh dneh smo jih pospravili s pomočjo dobrih duš, ki so nam v teh težkih trenutkih stale ob strani.

In Bog ne daj, da mi jih zdaj kdo omeni – sendviče.

Tokrat sem jih zmazala jaz, sokovi čakajo za naslednjič, sendviče pa si bodo moji vrli mladci in mladenke nabavili kar sami. Saj veste tisto o oslu in ledu. Mogoče pa se mi bodo do naslednjič že malo prikupili... sendviči, seveda.

In zakaj nebenega od mladine ni bilo? Ene mama ni pustila, ker so dobili obisk. Ena je pozabila, ena je zaspala, enemu se ni dalo, ena jih je sinoči dobila v disku po nosu in jo je bolela glava, v enem razredu pa so se skregali in so iz preventive, da ne bi šli na izlet s »sovražnikom«, ostali kar doma.

Bo pa drugič bolje!

Milena Horvat

grem levo, temveč le desno, sicer bom končala v Podragi.

Gozd je samoten, pota polna stelje, a prijetna. V tem zimskem času je mrtev, pust, le živorumene jagodke »limanc« se svetijo na drevju. Od časa do časa skozi gozd vidim Nanos in Vipavsko dolino, potem grem mimo lepe gozdne preže in vem, da sem blizu onega čudovitega vrhovskega slemena. In res – pridem na travnik, ki ga je pravzaprav videti od vsepovsod iz Vipavske doline in je pravzaprav zaobljen vrh. Kolikor mi je uspelo odkriti z zemljevida, se imenuje Vovsca – sam mi ni hotel povedati imena, a po vsej poti nisem srečala živega krsta. S tega vrha je videti proti severu prav vse pogorje Nanosa in Čavna, vso dolino Vipave in Branice, proti jugu pa Avber in druge kraške vasi.

Spustila sem se do prvih hiš in do slemenske ceste, poškilila le na tablico s »hausnumero« in se prepričala, da sem na Gradišču pri Štjaku. Čez cesto sem šla proti Bogemu in tam videla supermoderno hišo, nekaj podirajočih se stavb, asfaltno cesto, ki se spušča proti Raši, in cerkvico sv. Katarine. Pred vasjo je kamnit križ iz 17. stoletja. Cerkvica je bila večkrat prezidana. Maša v njej je le enkrat letno.

Štjak sem preskočila, zato sem se nazaj grede vrnila k njemu. Slemensko naselje je zelo lepo obnovljeno, a se tudi tu kaka hiša podira. Imajo pa celo Cimosov servis. Cerkev je tudi zelo stara, v njej je med drugim Wolfova slika. Po cesti lahko pridete v dolino Branice.

KOLIKOR HOČETE TABOROV

Dolžna sem vam še opis na drugo stran, proti vzhodu. Pojdimo mimo Gradišča in križišča v Bogo in prišli bomo do križišča ceste v Štomaž. Tu je cerkvica sv. Ane, ki jo je pol na Kranjskem, pol na Primorskem. Tudi ta je stara, okrog nje pa je pokopališče, kjer imajo rajni le en priimek – Sanabor. V kraju Sanabor pri Vipavi pa ni nobenega s tem priimkom. Od tu do Vrabč severno od ceste ni nobenih naselij na slemenu, vsa se spuščajo v dolino Raše. Zadnje so Vrabče s hribom Tabor na vrhu.

Teh Taborov je na Primorskem kolikor hočete. Zakaj, že veste. Tabor nad Vrabčami ima le tri naseljene hiše. V eni stanuje mežnarica, ki pa pozimi odide stanovat k hčeri. To sva se z mojo sestro prepričali na lastne stroške, ko sva meglenega dne prištopali do Vrabč in skozi meglo prilezli na Tabor. Tam sva našli več podrtij – šolo, župnišče in nekaj hiš, eno povsem lepo, eno še lepšo, v najlepši hiši pa so nama povedali, da je mežnarica šla proč, ključa pa ni pustila nikomur. Za novoletno mašo bodo pač morali vdreti v cerkev ali pa narediti nov ključ, kar je za stara vrata pač kar precej težko. Megla pa je bila tisti dan na Vrabčah taka, da sva cerkev zagledali šele, ko sva z nosom udarili v cerkvena vrata. Sicer pa je tudi od tam lep razgled.

Z Vrabč se lahko spustite do Podnanosa, a je zanimiveje, če se skozi Veliko Polje podate proti Senožečam. Cesta gre skozi gozd, bogat z gobami in cvetjem. Takrat, ko sva šli s sestro, je bil le bogat z – lovci. Eden se naju je usmilil in naju popeljal skozi Dolenjo vas v Senožeče. In da bo stvar bolj zanimiva: bil je Hrvat! Tako smo se trije Hrvatje meglenega silvestra našli v meglenem slovenskem gozdu.

Svetujem vam: nikar se te cerkvene transverzale ne lotite v enem kosu in z avtom. Jaz sem jo »delala« 30 let in na štop. Vredno je bilo!

Ne bojte se spraševati ljudi, ne bojte se vstopiti v moderne domove pri porušenih »taborih«. Gotovo boste tam našli staro ženico ali dedka, ki vam bo na dolgo in široko pripovedoval o zgodovini teh krajev, medtem ko bodo mladi bodisi buljili v športne prireditve na TV, bodisi se kam odpravljali z avti. Še vas spravijo v dolino, če se vam mudi!

PONOČI IN PODNEVI, VEDNO JE PRAVI ČAS ZA PRAVO TURNO SMUKO, PREDVSEM S KANJAVCA

NOČNE VARIANTE NA PREHODAVCE

DARIO CORTESE

»Veš kaj, zdaj imam pa že dovolj!« pravi Boris. »Prvič po temi, sredi noči, drugič po temi in zdaj spet. Naslednjič greva od Koče pri Triglavskih jezerih, ko bo še svetel dan.« Res ga malce sekljava. Kot da je ves svet najin (sicer pa: kdo pravi, da v gorah to ni res, še posebno pozimi) se ne ozirava na ure niti na čas dneva, ampak si hojo prilagajava, kot da noč ne obstaja. Hodiva počasi, zmerno, z očmi na vseh štirih straneh neba, kot da bova hodila v nedogled. Potem seveda blodiva po temi, in to ne samo uro ali dve.

Prvo »nočno« na Prehodavce dobro zapleteva. Že pri Dvojnem jezeru, seveda v trdi temi, sva vsa crknjena. V zimski sobi kuhava čaj in tolaživa lakoto samo zato, da

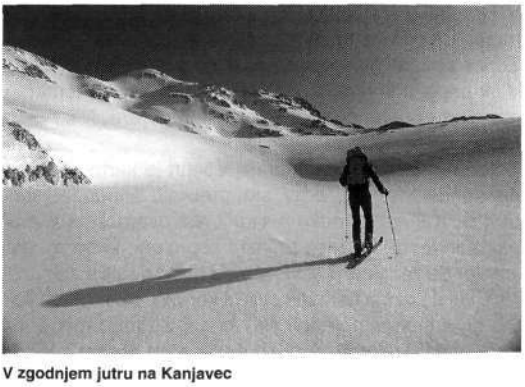

V zgodnjem jutru na Kanjavec

se potem odpraviva naprej v noč (čeprav bi se z največjim užitkom še malo bolj zleknila in zaspala). »Kaj pa, a to ne gre, od tukaj na Kanjavec? Najvišje izhodišče je najboljše,« – in rineva visoko, previsoko v svetu, ki mi̇sliva, da ga poznava. Zalezeva se pod Zadnjo Lopo ter se bivaka na Prehodavcih razveseliva šele po polnoči.

Toda preden zvariva dovolj tekočine, ki jo zahteva žejno telo in jo bo zahtevalo še naslednji dan, se že začno približevati tihe jutranje ure in kot bi mignil, je po kratkem spancu tu šesta ura in piskajoče bujenje.

Malce sanjava in ne povsem »tukaj in zdaj« oddrsiva pod Hribarice, od koder je kljub jutranji utrujenosti vredno lesti navzgor. Vedno bolj se veseliva vedno tršega snega in čeprav zlobna odjuga sploh ni dobro stisnila snega na Prehodavcih, je smuka s Kanjavca čudovita, med drugim tudi zahvaljujoč se oblakom, ki varujejo pobočja pred sončno toploto. Vse do Doline Triglavskih jezer uživava v najboljših razmerah, medtem ko o čobodranju Za Kopico ni vredno izgubljati besed.

Pravijo, da gre osel samo enkrat na led, turni smučar pa kar naprej sili nanj, pravzaprav na sneg, kakršenkoli že je. Smuka s Kanjavca nama ni dala miru in sva bila kmalu spet tam. Ponoči, kaj bi drugega. Tokrat nisva zgrešila, niti tako pozna nisva bila, toda preden sva v bivaku na Prehodavcih uredila notranje zadeve, so se nočne ure spet potegnile. Brez kakršnekoli škode, kajti naslednje jutro je bilo megleno in sneženo, ravno pravšnje za dolgo, prijetno poležavanje v spalni vreči, s smuko s Kanjavca pa tokrat ni bilo nič. Vedno bolj mokra sva lahko uživala le deževne prelesti Lopučniške doline ter mokro ropotanje čez Komarčo.

Morda prav zato se še isto smučarsko sezono še v tretje odpraviva na Prehodavce – da bi ne naredila izjeme, seveda ponoči. Tokrat v gorah vlada čudovita, že kar čarobna noč, v kateri luna osvetljuje bele nočne gore, čez katere mečejo sence hitri oblaki. Nekateri se prerivajo tudi nad Prehodavci, vendar o tem, da bi nama lahko zakrili pot do bivaka, niti ne razmišljava. Kot začarana zreva skozi svetlo noč, občasno kakšno zamotoviliva, tudi s poti zaideva, ampak nič ne de, Prehodavci so tam, bivak čaka. Tokrat res z več sreče kot pa turnosmučarske pameti skozi gosto, najgostejšo meglo, ki se je potem spustila, prikrmariva brez vsake večje zablode, kot da so dobri gorski duhovi prav za naju pustili smučine, ki držijo naravnost do bivaka.

Naslednji dan je smuka s Kanjavca spet taka, kot se smuki s tega smučarskega prvaka spodobi, in še ko rijeva po mehkem snegu globoko v Velsko dolino, se nama vse skupaj zdi odlično, zabavno in sploh enkratno. Ne, ne, Kanjavec je že stari prijatelj, ki nikoli ne razočara! Psi naj se odlepljajo, kolikor hočejo, srenači krivijo, neznane sile lahko vlečejo turne smučarje proti Ledvici, ampak turnih smučarjev z namenom ne ustavi prav nič. Še najmanj noč. Zgodnja jutra so sicer vedno krmežljava, z nikoli zares priznanim upanjem, da se je zunaj zgodilo karkoli nenavadnega, kar bi podaljšalo spanec.

Toda na tako jutranje razpoloženje se ne gre zanesti, saj jutro kmalu dobi drugačne poteze. Zdrami mraz, hladna svetloba gorske pokrajine, prvo sonce na vrhovih. Rezek gorski zrak vabi navzgor, o smučariji pa tako ali tako ni potrebno razpredati. Samo da gre; gre pa vedno.

SLABO OSKRBOVANA IN MALO OBISKOVANA POT Z BOŽANSKIMI RAZGLEDI

PO HALOŠKI TRANSVERZALI

IVANKA KOROŠEC

Pred dvanajstimi leti smo z družino prehodili celotno Haloško transverzalo. Mnogokaj smo kasneje še obhodili in oblezli, a vedno smo se radi spominjali tiste poti, saj smo na njej doživeli trenutke posebne radosti, ki smo se v njih potem vedno znova lahko ponovno našli. Dostikrat smo načrtovali, da bi pot v taki ali drugačni zasedbi ponovili, a vse je ostalo nekakšno sanjarjenje. Tisto poletje pa so te sanje postale resničnost, kar se seveda zgodi, če za svoje sanje tudi sam kaj storiš.

S sorodniki in prijatelji v Halozah smo se dogovorili, da gremo, a seveda le po delčku te transverzale. Za prvi zalogaj je dovolj od Borla do Cirkulan, a tudi to je bilo za nekatere preveč in so se, zatrjujoč, da nimajo časa in podobno, izmaknili naši družbi. Zbrali pa smo se štiri dame v najlepših letih, ena mlajša gospodična in dva gospoda, vsak v svojem najboljšem življenjskem obdobju.

Začeli smo, tako kot se spodobi, na Borlu. Na strmo odsekani apnenčasti skali južno nad Dravo stoji grad, ki je nastal v 12. stoletju. Prvič ga omenjajo leta 1255 kot Ankenstein, 1291. pa kot Borlyn. V 16. stoletju so k posestvu borlskih graščakov spadali leskovški, cirkulanski in završki okoliš z 20 naselji. Grad je imel zapleteno tlorisno zasnovo, zgodnjegotsko stolpasto jedro, renesančne arkade in notranje dvorišče. V njem je bila tudi kapela sv. Trojice iz leta 1674. Leta 1706 je grad pogorel, obnovili so ga v baročnem slogu. Pričevanja bogate preteklosti so izginila med II. svetovno vojno. A tudi kasneje, prav do zdajšnjih časov, je grad vedno znova doletela še hujša usoda kot so požar, potres ali turški vpadi, namreč ljudska malomarnost. O Borlu je bilo prelitega že veliko tiskarskega črnila. Ob našem obisku se je skupina ljudi trudila z obnavljanjem opuščenega gostišča. Nekakšne skupine umetnikov, menda celo iz tujine, se volontersko ubadajo z restavriranjem posameznih detajlov gradu. Toda vsak laik lahko vidi, da je to tisto, kot bi skušali s sitom zajeti vodo. Dobra volja posameznikov, da ohranijo, kar se ohraniti pač da, je nadvse hvalevredna in spodbudna, vendar bi bila potrebna mnogo močnejša finančna injekcija držа-

ve, da bi grad vsaj nekoliko obnovili. Nekdanjega sijaja pa tako in tako ni mogoče več doseči.

Na začetku poti smo se še slikali pred tablo haloške transverzale, ki je pravzaprav edina, ki na pot opominja in spominja.

Podali smo se torej na pot, a že kmalu ugotovili, da je transverzalna pot malomarno označena, nevzdrževana, neizhojena in trava nepokošena. Namesto na Sv. Ano smo prišli na prvi grič pred njo. A za to smo bili verjetno sami krivi, saj smo si imeli toliko povedati, da zaradi klepeta nismo bili dovolj pozorni na markacije, ki niso ravno na najbolj vidnih mestih.

Na Sveti Ani smo imeli kratek počitek. Notranjosti baročne cerkvice iz 16. stoletja si nismo ogledovali, saj nam je vsem znana in smo jo obiskali že večkrat, predvsem pa ob njenem prazniku, ko je tu pravi semenj.

Sonce je pripekalo in nebo je bilo sinje kot spominčica. Barvni odtenki so se prelivali v neskončno lepi, ljubki gričevnati pokrajini, a vseeno me je preveval občutek, da je ta dežela tako samotna in zapuščena. Tukaj veliko gradijo, hišice in vikendi rastejo kot gobe po dežju, a to vendar ni to. Vračati se domov je dobro, ne pomeni pa isto kot ostati doma.

ZGREŠENE DIVJE POTI

Hodili smo mimo vinogradov, ki kažejo, da bodo – če ne pride kaj vmes – dobro rodili. Haloški svet je vse premalo znan. Doma in po svetu bolj slovijo dobra haloška vina, sicer pa bo potrebno še dosti storiti, da se bodo Haloze bolj uveljavile in razvile.

Šli smo mimo hišk in hišic, nekaterih prekritih še celo s slamo.... Prizori, tako čudno znani, so se vrstili drug za drugim... Hiška, ob nji brajda, pod brajdo vrtna miza, ob njej klopi... kaj nismo tedaj pred mnogimi leti sedeli ravno tu? Kaj ni celo v zraku še ostalo nekaj od takrat?

Na Hrastovcu so zorele višnje. Lepi terasasti vinogradi so bili polni, nekdanje viničarije in zidanice so spremenjene v počitniške hišice. Tu smo dobili tudi oba kontrolna žiga – borlskega in hrastovškega. V vpisni knjigi pa smo opazili, da se je z nami vred do konca junija vpisalo le 28 pohodnikov.

Še vem, kako smo tedaj, ob našem prvem obisku, obžalovali, da je bila hiša na vrhu hriba, od koder je tako lep razgled, zaprta. Že tedaj smo predvidevali, kako lepa turistična točka bi bila tu. Danes je tu kmečki turizem Švabovo z bogato gostinsko ponudbo. Največ pa je vreden kraljevski razgled. Ob lepem vremenu se menda vidi celo tja noter do Blatnega jezera. V naše veselje nas je tu pričakal Milan, mož ene od pohodnic, ki je imel s seboj dovolj »prve pomoči«.

Pod Švabovím smo spet zgrešili markacije. Označbe so slabe, to smo občutili na svojih podplatih. Na križiščih oziroma povsod tam, kjer je več možnosti, bi morale biti markacije, puščice, smerokazi ali karkoli opaznega. Ker smo morali nazaj navkreber, nam je malce zakuhalo: od vročine, ki je udarjala z jasnega neba, in od jeze; a potolažili smo se ob klicu nekega domačina. V senci pred hišo nam je ponudil vino in tako smo se prijetno ohladili. Znova sem se lahko prepričala v neskončno gostoljubnost in prijaznost Haložanov. Nato smo nadaljevali pot navzdol, vzdolž vinogradov, v dolino. Držeč se navodil iz vodnika smo po 200 metrih ob jelšah zavili levo čez mostič in čez travnik pod hrib. Iskali smo markacije po gozdu, našli pa smo jih prav ob njegovem robu, kjer so najbolj bohotno rasle koprive. Tu že dolgo ni nihče hodil, a ker smo markacije nekaj deset metrov naprej spet opazili na enem od dreves, smo se pogumno spustili v koprivno morje. Gorje tistim s kratkimi hlačami! No, pa smo le prebredli divjo goščavo, v kateri smo potko pod nogami bolj slutili kot videli. Prišli smo na bolj uhojeno pot, ki se je v ključih vzpenjala na Gorenjski vrh.

OBČUTKI POPOLNE BLAŽENOSTI

Kasneje smo izvedeli, da je menda ta del na novo markiran in je pot speljana drugje; a če je to res, je neodpustljivo, da so stare markacije pustili, kjer so. – Na Gorenjskem vrhu smo se ustavili ob cerkvi sv. Janeza ali Janže, kakor mu pravijo domačini (331 m). Našli smo ključarja, da nam je cerkev odprl in da smo si ogledali tudi notranjost te lepe in obnovljene cerkvice iz 15. stoletja.

Pot se je od tu dalje začela prav rahlo spuščati proti Brezovcu, ki razložen čepi na slemenu vzhodno nad dolino potoka Bele. Tam, kjer so bile nekdaj viničarije,

Nevesta v pajčolanu

ALEŠ TACER

Poprh
snega me je
pokril,
ko sem
sesedel se
na snežno
rez;

se veter
čezme
je podil in
čez skalovje
se zaganjal je
počez.

A gora bela
kot nevesta
zala
se v pajčolan
skrivnostni je
obdala.

Povej,
me boš vzela,
ali se mi dala?

prevladuje vinogradniška posest. V sončnih legah uspeva vinska trta, na osojah pa so bukovi gozdovi, ki so nam dajali prijetno senco. Saj veste, kako v senci godci lepo godejo! Tu je nekdaj živela naša botra Nežika, zdaj pa že nekaj let počiva na pokopališču pri sv. Barbari.

Po bregu smo se spustili navzdol in že od daleč zagledali lep, vitek zvonik cerkve v Cirkulanah, ki je hkrati tudi najvišji zvonik v severovzhodnih Halozah. Cirkulane so središčno naselje, polovici naših pohodnikov prav dobro znano. V okolici je precej novih hiš, v bližini naselja prevladujejo njive in travniki. Zaposleni krajani delajo na Ptuju ali se vozijo celo v Maribor. V gostilni v Cirkulanah smo dobili tretji žig in s tem je bil naš cilj dosežen.

Konec poti pa ni bil tu, temveč nekaj kilometrov proč, v *ljubkem vikendu, kjer so nas že čakale pečenke in druge* dobrote vseh vrst. In ko je harmonikar raztegnil svoj meh, za občutek popolne blaženosti ni bilo potrebno nič več...

V 13 URAH DALEČ OKOLI CERKNIŠKEGA JEZERA

DOLGA CERKNIŠKA PLANINSKA POT

DARIO CORTESE

Neko zimo naju je z Marjanom zaneslo v maratonsko pohodništvo. V vodniču o Cerkniški planinski poti je pisalo, da je pot dolga okoli 45 kilometrov in da je možno pot iz Cerknice prek Javornikov, Križne gore in Slivnice prehoditi v enem dnevu (čeprav vodniček svetuje dva dni časa.) Rekla sva si: »Nič hudega, malo hitreje stopiva, malo pokrajšava in bova še prej okoli!«

Tako sva v zgodnjem jutru iz še speče Cerknice skozi Dolenjo vas odtopotala pod strmine Javornikov. Tam *sva hitro ugotovila, da z opisano potjo in resničnostjo* nekaj ni v redu: ali je prva narobe ali pa resničnost ni prava. Čeprav so markacije krasile drevesa tako, da se jim je dalo lepo slediti, poti ni bilo nikjer, smer pa je brez vsakih zadržkov kazala naravnost in navzgor. Seveda, zdaj sva tukaj in kaj bi drugega kot ravno tja, čeprav sva po nekaj časa mešanja listja in sipkega snega ugotovila, da pot vseeno ni najbolj udobna.

Kjub temu sva brez vsake velike nesreče prikolovratila na vrh Velikega Javornika, kjer sva si privoščila malico v snegu ter se potem z veseljem podala na prijetno – *prav zares! – pot čez greben Javornikov. Občasno sva* ujela lep pogled na širno jezero cerkniških zimskih skrivnosti in na čarovniško Slivnico. Med slutnjo, da se bo pot, kot se nama še prerado zgodi, precej zavlekla, se je podoba obeh dokaj hitro spreminjala in pogled iz bližine Gorenjega Jezera je bil že povsem drugačen. Pozneje sva jih že pogruntala, te markacije. Kaj en sam dan, dva dni bi potrebovala, da bi bolj lagodno prehodila tole pot! Ampak zdaj sva tukaj in ni druge, kot da greva *naprej. Zanimivosti ob poti in druge motivacije gotovo* ne bo zmanjkalo.

Priznati je treba, da so makadamske in asfaltne ceste bolj slaba motivacija in ko sva brez posebnih težav zavila s slednje na stezo proti Križni gori, je hoja spet postala prijetnejša. Ja, Križna gora s svojo cerkvijo in še bolj znamenito jamo ob vznožju je znana kar presenetljivo daleč naokoli. Drugič sem ob neki priložnosti v sivem, deževnem dnevu, ko so se čez vrh vlekle megle, na travniku pri cerkvi ugledal sveže sledi terenskih avtomobilov italijanske registracije. Na kolesnicah, ki so se vrezale na travnik, to seveda ni pisalo, ampak terence sem videl malo pred tem, ko so se spuščali po cesti proti Podložu. Saj to skoraj ni mogoče: čeprav še *sami domačini ne poznamo različnih krajev naše deže-*

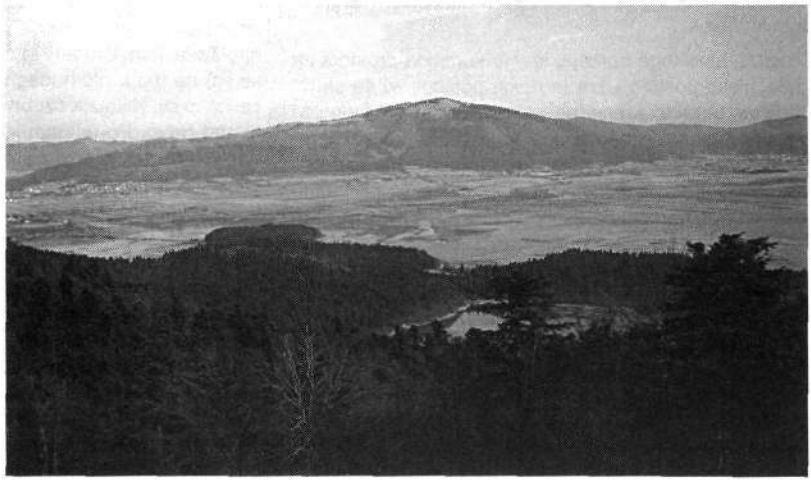

Do Slivnice, ki se dviguje onstran Cerkniškega polja, je z Javornikov dolga, vendar zanimiva pot.

Foto: Dario Cortese

le, v kar prenekaterih krajih srečamo tujce. Za nameček še motorizirane, kot na primer skupino nemških motoristov pod Poreznom ali v Breginjskem kotu ali italijanske terence na Javornikih, v Trnovskem gozdu, na vrhu Slavnika in še marsikje, kjer bi še peš morali paziti, kam stopajo.

»Ne, tokrat ne bosta prav nič firbcala okoli Križne jame,« nama svetuje razum. »Alo, naprej!«

Prav, prav, saj greva, skozi Bločice čarovnicam naproti! Ni jih, kot že tolikokrat ne. Zdi se mi, da je vse skupaj larifari ali pa so ljudje postali tako hrupni, da so jih že davno tega pregnali z njihove Slivnice. Morda je temu pomagalo tudi to, da so zadelali jamo pod vrhom, v kateri so čarovnice kuhale svoja zlobna neurja in še drugače nagajale ljudem. Kakorkoli že – ni jih.

Kot se za najine zimske ture spodobi, sva proti vrhu Slivnice hodila že po temi, ki so jo nekoliko svetlili odsevi mlade lune.

Po pivskem postanku v Domu na Slivnici nama ni ostalo drugega, kot da sva krenila navzdol. Po hojo, ki nama je ta dan tako močno zaznamovala ritem dneva, si ni bilo težko pričarati občutka, da skozi lunin sij kar nekoliko lebdiva (ali so prijazne gospe še vedno tukaj?). Nekaj kilometrov gor ali dol, ura hoje sem ali tja, to je pri taki turi prav vseeno.

Ko sva se spet znašla na izhodišču v Cerknici, je bilo že nekoliko pozno. Ampak kaj bi to – dan je bil po 13 urah hoje in po skoraj 50 prehojenih kilometrih več kot izreden, občutek in zavedanje, da sva obhodila Cerkniško jezero, prav tako. Narave in krajev ob poti pa sploh ni potrebno posebej omenjati. Dejstvo je, da so ob primerni kondiciji tudi take »maratonske« ture več kot privlačne in niso nobeno pretiravanje.

Če bi se seveda dalo, bi v življenju samo hodil, ampak raje kot »na žalost« rečem, da je »na srečo« dobro početi še druge reči. Toda brez hoje, redne in izdatne, zagotovo ne gre. To je dejstvo. Brez te življenje ni pravo.

PO POTI SLOVENSKIH LEGEND

NA SVETEGA NIKOLAJA NAD SAVO

RADO RADEŠČEK

Cesta od Ljubljane proti Litiji in naprej v Posavje ter na Štajersko, še bolj pa železniška proga, se ob reki Savi prebijata skozi čudovito pokrajino, ki je sprva v najbližji okolici Ljubljane še široka ravan, a se kmalu utesni v slikovito savsko klisuro, ki se zdi najožja nekje ob železniški postaji Sava, kjer je reka v svojih tesnih tudi najbolj divja. Še so na obeh straneh savske struge vidne ozke steze, vsekane v živo skalo, po katerih so davno tega savski čolnarji in brodarji z volovsko vprego vlekli svoja plovila proti rečnemu toku. In tam, kjer se združita Ljubljanica in Sava, so visoko zgoraj na Ostrem vrhu nad Zalogom lastniki Starega gradu oprezali za savskimi brodarji, ki so jim morali plačevati brodninski davek.

Tostran savskega porečja, kjer je komajda prostora za železniško postajo Laze in nekaj poslopij, ki se strmo lepijo v strmino predgorja visokih Janč, nam pogled splava prek obsežne ravnice, ki jo zapirajo visoki grebeni Ciclja, Murovice in Slivne. Gotovo vsakogar pritegne visok vrh s skalovitimi stenami, ki se prepadno grezijo proti porečju Save. Prav na vrhu strme in z vseh strani težko dostopne gore sameva lična in že od daleč vidna cerkvica sv. Nikolaja oziroma Miklavža na nadmorski višini 742 metrov.

KDO JE ZGRADIL CERKEV?

Vrh sv. Miklavža ali Gora, kakor so pečevnat osamelec imenovali v preteklosti, je dostopen iz različnih smeri. Nanj lahko pridemo iz Moravč prek Grmač, iz Jevnice, Laz in Kresnic. Brez števila stezic si je utrlo pot na spoštljivo višino, do vznožja strmega griča pa se lahko pripeljemo tudi z avtomobilom.

Vrh svetega Miklavža je obiskovano izletišče s prekrasnim razgledom. Na južni strani se pod nami v podnožju Janškega hribovja razprostira savska dolina. Lep je pogled na Cicelj, Murovico in Ljubljansko polje na zahodni strani in na Slivno z najvišjim vrhom Pivklom, na Sveto ali Zasavsko goro ter proti Kumu na vzhodni strani. Odpira se tudi razgled na bližnjo Limbarsko goro ter proti Menini planini proti severovzhodu. Na severu pa vidimo celotno verigo Kamniških ali Savinjskih Alp.

Vemo, da je sv. Nikolaj ali Miklavž predvsem priprošnjik nekdanjih brodarjev in splavarjev, zavetnik proti poplavam, pa tudi prijatelj otrok. **Stane Stražar** v svoji knjigi Moravška dolina iz leta 1979 piše, da so to cerkev imenovali čuvarja zgornje Save, ker odlično dominira nad Zasavjem. Brodarji in čolnarji so namreč menili, da se jim ne more nič hudega zgoditi, dokler lahko vidijo cerkvico sv. Nikolaja oziroma Miklavža na visoki vzpetini nad Savo. Po ustnem izročilu naj bi jo zgradili brodarji in čolnarji, ki so vozili težka tovorna plovila po Ljubljanici in Savi, že v drugi polovici 15. stoletja.

Cerkev je obokana, ima pravokotno ladjo in plitev prezbiterij. Zakristija je v zvonici za glavnim oltarjem na vzhodni strani. Notranjščina je bila bogato poslikana s freskami iz 15. in 16. stoletja, ki so bile dolga leta pod beležem, sedaj pa jih odkrivajo in obnavljajo. V glavnem oltarju je Gotzlova slika, v stranskih baročnih oltarjih pa na desni strani kip sv. Neže in na levi sv. Katarine. Cerkev je večkrat poškodovala strela in so jo zato morali obnavljati. Večja obnovitvena dela so bila leta 1866, ko so postavili nov vhodni portal z napisom: Nicolae ora pro nobis A. T. P. L. 66.

PROTITURŠKI TABOR

Ob cerkvici sv. Miklavža oziroma Nikolaja na Vrhu ali Gori so še danes vidni ostanki starega zidu, ki se zdi kakor obzidje protiturške trdnjave. Zgodovinsko sicer ni dokazano, da bi cerkev sv. Miklavža v preteklosti kdaj služila kot protiturški tabor. Vendar nam Stane Stražar v knjigi Moravška dolina poroča o kresišču na Vrhu sv. Miklavža, ko piše: »Kadar je pridrvel Turek v deželo, so odjeknili topiči, na vrhovih z dobrim razgledom so zagorele grmade. Na deželnem zboru 30. aprila 1613 v Ljubljani so sprejeli novi red kresišč. Na Gorenjskem so bila glavna kresišča na Ljubljanskem gradu, Šmarni gori (Grmadi), Šmarjetni gori pri Kranju, Starem gradu nad Kamnikom, pri cerkvi sv. Petra nad Begunjami, na Blejskem gradu, Beli peči in pri sv. Nikolaju nad Savo v fari Moravče. Po tradiciji so kresove kurili tudi na Grmačah, ki so po njih najbrž dobile ime. Pri sv. Miklavžu so bile, kot pravi ustno izročilo, stalne straže za prižiganje grmad.«

Da je bila cerkvica sv. Miklavža oziroma Nikolaja v davnini protiturško utrjena, meni tudi 49-letni **Janez Kokal**, ki je bil sicer rojen v Tuštanju v Moravški dolini, kjer živi še danes, ob koncu tedna pa prihaja pod Vrh sv. Miklavža, kje ima v nekdanji mežnariji urejeno prijazno gostišče. Ob obisku mi je povedal, da je pred leti živel s starši v mežnariji, ob kateri so tedaj imeli njivo. Njegov oče Peter, ki je na njivi oral, je našel nekaj osti starih puščic, ki so bile bržkone turškega izvora. Našel pa je tudi bronasto zapestnico, ki je verjetno znatno starejša. Janez in tudi mnogi okoličani so prepričani, da je morala biti cerkev utrjena in da so tod v davni preteklosti divjali siloviti boji. Stari ljudje so tudi govorili, da je bila nekoč na Gori le obzidana kapelica, za katero se ne ve, kateremu svetniku je bila posvečena. Menda tedaj še ni bilo cerkvenega stolpa.

Zanimiv je še zapis, ki ga najdemo v tanki knjižici **Rudolfa Badjure** Izbrani izleti iz leta 1953: »Sv. Miklavž (741 metrov), jugovzhodni skrajnik Križevskega Ciclja, je bil prav gotovo že v predzgodovinski dobi utrjena postojanka. Severovzhodno pod njim se razprostira malo vrtačasto polje z nekaj hišami, zaselku pravijo Vrh. Na južnem kraju, koj pod cerkvijo, ždi lični s skalcami (skriljem) krit gostoljubni cerkovnikov dom, ostale kmetija pa so na oblem, Sela imenovanem hribu na severnem kraju. Mnogo tod po njivah in tratah najdemo težke kepe staljenega železa in druge najdbe, ki pričajo, da je morala biti na tem kraju v predzgodovinski dobi topilnica železa, kakor nad slemško cerkvico pri Vačah in drugod.«

NEKOČ JE BILA CERKEV V VELIKI VASI

Badjura torej sklepa, da je moralo na gričku, kjer danes stoji Miklavževa cerkvica, v davnini stati predzgodovinsko gradišče, pod njim pa po vsej verjetnosti prastara topilnica železove rude. Z njegovo mislijo se strinja tradicija okoliškega življa, saj mi je Janez Kokal povedal, da ljudje, kar pomni, vzpetino svetega Miklavža imenujejo Ajdovski grad.

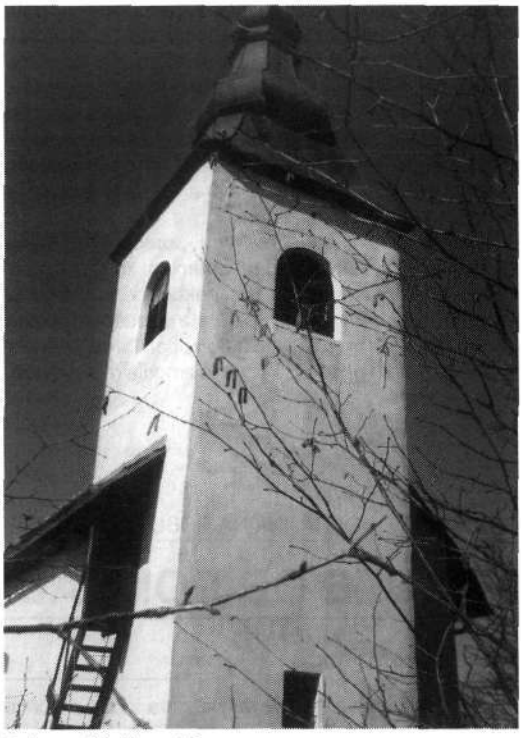

Cerkev sv. Nikolaja nad Savo

Med okoličani je še ohranjena tradicija, da cerkev sv. Miklavža nekoč ni stala na sedanjem mestu, temveč v bližnji Veliki vasi precej nižje spodaj. Legendo nam je v svoji knjigi Moravška dolina ohranil Stane Stražar, ko piše: »Po ustnem izročilu je imela tudi Velika vas nekdaj svojo cerkev. Stala je v Oprdenu pri Zalogu. Menda se tam še pozna cerkveni prag. In kako je Velika vas izgubila cerkev, na katero je še sedaj ponosna? Izročilo pravi, da so jo neke noči voli pripeljali iz Velike vasi na Vrh sv. Miklavža. Ko so gospodarji prišli v hleve, so našli vole mokre in utrujene.

Neki gospodar je voliča vprašal, zakaj sta premočena. Odgovorila sta mu: »Nocoj sva sv. Miklavža vozila.« Zakaj so cerkev v Veliki vasi opustili, če je sploh kdaj tam bila, ni znano. Morda so jo požgali Turki, pa so novo raje postavili na težko dostopnem vrhu, kjer so morda zgradili tudi tabor. Tam, kjer je cerkev sv. Miklavža, naj bi po ustnem izročilu stal poganski tempelj.

Zelo zanimiva pripoved, za katero pa se zdi, da med okoličani ni več posebno razširjena. Vsaj Janez Kokal iz mežnarije pod cerkvijo mi je ni omenil. Prav tako ni razširjena vera, da bi na Vrhu sv. Miklavža kdaj v davni preteklosti stal poganski tempelj, tradicija pa zatrjuje, da je bil tam ajdovski grad, trdnjava ali utrjeno gradišče. Ob tem moram še pripomniti, da gre v stari pripovedi za razširjeno vzporednico, kako so voli vozili cerkev na Goro. Zelo podobna legenda se je namreč ohranila o cerkvici sv. Katarine na bližnjem Ostrežu nad Prevegom, le da so tam dogodki bolj natančno določeni.

Vsekakor se je o cerkvici sv. Miklavža v dolgih stoletjih napletlo toliko skrivnostnih pripovedi, da so okoličani začeli stikati za skritimi zakladi. Janez Kokal pravi, da je zgoraj pri cerkvi stikal za zakladi tudi njegov stric Stane, nenadoma pa se je v zemlji odprlo globoko brezno. Strica se je polastila groza, zbežal je in nikoli več ni poskušal odkopati zaklada pod Miklavževo cerkvijo, četudi ljudje še danes pravijo, da je tam nekje zakopano pogansko zlato tele.

O iskalcih skritih zakladov nam poroča tudi Stane Stražar v svoji tukaj že večkrat omenjeni knjigi, ko piše: »Miklavžka mežnarica se je nekoč hudo zamerila nekemu iskalcu zaklada. Ko je šla s punčko nabirat gobe, je opazila moža, ki je vneto kopal. Le-ta se je potem dolgo hudoval nanjo, ker ga je zmotila ravno takrat, ko je zagledal zaklad.«

In ko sem Janeza Kokala seznanil z zapisano pripovedjo, je pripomnil, da je morala biti tista mežnarica njegova mati Leopolda, ki so jo klicali kar Polda in je umrla v starosti 76 let. Mati ni kaj dosti verjela v stare pripovedi in zato o njih tudi ni govorila. Janez pa se spominja, tedaj mu je bilo kake tri leta, da sta nekoč z materjo Poldo res šla gledat za gobami. Videla sta možakarja, ki je kopal blizu cerkvice sv. Miklavža. Mati ga je povprašala, kaj išče, možakar pa je vidno jezen odgovoril: »Meš dobre misli!« Kasneje je govoril okoli, da je prišla neka baba z otrokom in mu preprečila kopanje zaklada, ko je ravnokar nekaj videl.

Janezova pripoved se torej povsem sklada s Stražarjevim zapisom, le da Stražar poroča, naj bi mežnarica prišla s punčko, v resnici pa je bil to fantek, tedaj najbrž še Janezek.

GRIČEVNATA POKRAJINA NA ROBU SLOVENIJE, KI JO PLANINCI PREMALO POZNAMO

HALOZE OD POMLADI DO JESENI

TOMISLAV JAGAČIĆ

Komaj smo dočakali, da je minila zima in da je sonce posušilo gozdno stezo od mejne vasi Cvetlin na hrvaški strani do cerkvic svete Magdalene in svetega Avguština na slovenski strani Haloz.

V živem spominu nam je ostala avguštinova zadnja avgustovska nedelja lanskega leta, ko je bila meja »odprta« in so tja že po tradicionalni navadi prišli tudi romarji iz hrvaških obmejnih naselij Cvetlin, Višnjica, Jamno, Brezova gora. Slovencev je bilo največ, vendar, žal, mnogo več romarjev kot planincev. Resnici na ljubo je treba seveda povedati, da so ob Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alpah ter Karavankah Haloze za slovenske planince obrobje, čista periferija. Vendar po krivici!

Haloze navdušujejo s svojo zaobljenostjo, prehodnostjo, predvsem pa ob vsakem letnem času z lepoto svoje pokrajine.

Na praznik svete Magdalene meseca junija in svetega Avguština avgusta daruje župnik iz Leskovca mašo v cerkvicah, ki so ju njega dni sezidali pobožni ljudje. Lani je tam na avguštinovo bral mašo skupaj z dvema duhovnikoma mariborski škof **Vekoslav Grmič.**

Čeprav je mogoče pot skozi vinograde iz hrvaške vasi Cvetlin do slovenskih cerkvic tik za državno mejo v počasni hoji premagati v malo več kot eni uri, lahko ta pot traja mnogo dalj časa, kajti v več letih, odkar že hodimo po tej poti, smo tam dobili nove prijatelje. V Cvetlinu je tam najprej **Adam Car** in njegova žena **Julika.** Prav užaljena bi bila, če bi šli mimo, ne da bi se ustavili pri njiju. **Stjepan Koren** bo pred vas postavil célo pletenko vina, če je mož le doma. S prvim Slovencem se srečamo že na hrvaški strani. **Stanko Klinar** in njegova žena Lidija iz Maribora imata počitniško hišico na hrvaški strani.

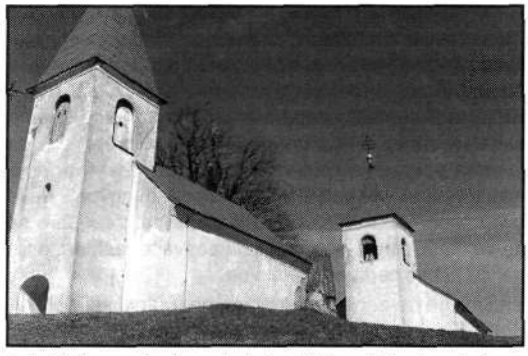

Cerkvici druga poleg druge sta kot svetilnika v Halozah: na levi sveta Magdalena, na desni sveti Avguštin.

Neke nedelje lani sem vodil skupino zagrebških planincev v Haloze. Šli smo po stezi mimo Klinarjeve hišice, že precej pred tem pa sem natančno vedel, da sta tam; tega nista mogla skriti, ker je pred hišo stal njun avto. Pozdravil sem se s Klinarjevo hčerko **Karmen,** ona pa mi je odgovorila v slovenščini.

»No,« sem dejal svojim Zagrebčanom – članom Hrvaškega planinskega društva Zanatlija, ki ga je vodil sam predsednik **Josip Majnarić,** »vidite, smo že v Sloveniji. Ali ste opazili, kje in kdaj smo prestopili državno mejo?«

Zmeda je bila očitna. Ko sta prišla k nam oče Stanko in mati Lidija in ko sem jima pojasnil, o čem smo se pravkar pogovarjali, je nekdo iz skupine pripomnil: »Ali bodo kdaj prišli časi, ko bomo prestopili mejo, ne da bi to vedeli in opazili?«

Ko smo prestopili pravo, uradno mejo med Hrvaško in Slovenijo, je bila naša prva postaja pri babici **Tereziji Školnik.** V starinski hiši na samem je rodila in skupaj s

pokojnim možem **Mirkom** vzgojila enajst otrok. Žal je bila babica ta čas v toplicah v Podčetrtku. Vendar so bili tam njena hčerka, ki ji je enako kot mami ime **Terezija,** zet **Jože Meško** ter vnuka **Jure** in **Jože.** Vsak konec tedna pridejo iz Ptuja. Vedno sem jih tam srečal v nedeljo. Najbolj sta mi všeč oba vnuka, mlada fanta, ki hodita v srednjo šolo, imata veliko veselje vsak s svojim kolesom, prav gotovo imata svojo družbo in bi lahko šla na izlete s svojimi vrstniki. Vendar smatrata za svojo prvo dolžnost, da pomagata babici in staršem. Koliko mladih bi se lahko zgledovalo po vnukih babice Terezije v Halozah!

Lansko spomladansko nedeljo smo pri babici našli tudi zvonarja **Janeza Šmigoca.** Dol je prišel po gozdni stezi in napravil »mejni prekršek«, ker se je odločil, da bo od Meškovih kupil seno za krave. Vendar je mogoče to seno iz dokaj oddaljene doline prinesti do cerkovnikove hiše samo na hrbtih. Prej je treba seno seveda primerno posušiti in dobro povezati, nato pa ga naložiti na hrbet in vzeti pot pod noge. Dotlej še nikoli v življenju nisem videl, da bi človek lahko nesel toliko sena naenkrat. Spremljal sem peterico nosačev in šel za njimi po ozki stezi, ki se vzpenja vse do vrha, na katerem sta oni dve prikupni cerkvici in cerkovnikova hiša.

Janezova mama Tilka je za močne može in fante, ki so prinesli seno, pripravila kosilo. Prišla je tudi hčerka Ivana, poročena v bližnji vasi Velika Varnica, z dvema majhnima hčerkama, Andrejo in Lejo. Zanju vedno pri-

Andreja, najmlajša zvonarka in peta generacija Šmigočevih cerkovnikov

Kupljeno seno je treba na hrbtih znesti iz hrvaške doline k cerkvicam in hiši na slovenskem griču.

Foto: Tomislav Jagačić

nesemo pomaranče iz doline. Po naključju je prav takrat prišel na obisk k mami tudi sin Lojze z družino, ženo Bredo, hčerko Jašo in sinkom Klemnom iz Škofje Loke. – Mama Tilka je imela s pokojnim možem Janezom Šmigocem, čigar življenje je končal infarkt na gozdni stezi na hrvaški strani, osem otrok.

Poldne je bilo blizu. Zdaj je mala Tilkina vnukinja Andreja dobila nalogo, da gre k cerkvi svetega Avguština in v njej zvoni poldne. Spremljal sem jo. Trdo je prijela za vrv, saj verjetno ni bilo prvič, da se je lotila tega dela, in naslednji hip se je glas edinega zvona razlegel po haloških širjavah ter zadonel po bližnjih slovenskih vaseh dalje na vzhod proti hrvaškim vasem in proti Ravni gori.

Prvič v življenju sem videl deklico pri zvonarskem opravilu. Če je njen stric Janez, sedanji cerkovnik in zvonar, četrta generacija Šmigočevih zvonarjev, potem je mala Andreja peta generacija zvonarjev, pa čeprav opravlja to delo samo občasno.

Naj bo ta moj zapis povabilo popotnikom v te predele v letnih časih, ko so Haloze oblečene v najlepša oblačila – spomladi, poleti in jeseni.

Nahrbtnik za lažjo nošnjo

Desetletja dolgo so ljudje nahrbtnike nosili napačno, kot vrečo krompirja: vlekli so tovor, namesto da bi ga nosili. Potem so v sedemdesetih letih iznašli nekatere sisteme za nošnjo, ki so pravi dosežki visoke tehnologije in skrbijo za lajšanje transportnih težav, nikakor pa še ne pomenijo konec razvoja na tem področju.

Najboljši dokaz za to je popolnoma nova pot, na katero je zdaj stopil »Big pack« s tako imenovanim sistemom »tubular cany« (T. C. S.). Inženirski izum oziroma novost nemških Švabov je zastavljena tam, kjer je mogoče nahrbtnik najbolje razbremeniti – spodaj.

Težo zdaj vzame konstrukcija z dna nahrbtnika in jo razporedi na hrbtna in ramenska jermena. Tako naložen nahrbtnik nosi človek z neverjetno lahkoto. Jedro T. C. S. sestavljajo iz duraluminija izdelane in anatomskim oblikam hrbta prilagojene cevi (angleško »tube«). Kljub izredno majhni teži komaj 69 gramov jih je mogoče izjemno obremeniti, poleg tega pa ta konstrukcija izpolnjuje številne zahtevne naloge: težo porazdeli z dna nahrbtnika na celotno dolžino, nahrbtniku obdrži anatomsko obliko, da lepo leži na hrbtu in da so enakomerno obremenjena ramenska in pasni jermen, celotno konstrukcijo je seveda mogoče dvigniti ali spustiti, da se najlepše prilagodi hrbtu, jermena pa je treba potem samo toliko zategniti ali popustiti, da nahrbtnik lepo sedi na hrbtu in ne pleše po njem.

odmevi

Najuspešnejši zadnjega leta

V Planinskem vestniku št. 2./1998 je v članku »Priznanje iz rok **Tomaža Humarja** – Najuspešnejši zadnjega leta« med drugim obvestilo: »V minuli sezoni je najboljše vzpone opravil **Janez Jeglič**. Žal pa se s svojega zadnjega vzpona ni vrnil, zato smo se odločili, da priznanja za najuspešnejšega alpinista letos ne podelimo.«

Podpisani bi želel slišati obrazložitev te njemu in tudi drugim nerazumljive odločitve, da priznanja po Vaših ugotovitvah najboljšemu alpinistu v letu 1998 ne podelite, pa čeprav posthumno.

Vljudno prosim Komisijo za alpinizem pri PZS, da objavi svojo obrazložitev tudi v Planinskem vestniku.

S planinskim pozdravom!

Dr. Ivo Valič,
Bohinjska Bistrica

Tovariš Šegula se moti

V Planinskem vestniku št. 2/1998 je na strani 50 zapisano: »Potrebujemo terminološki odbor! Pogled nazaj pokaže, da takega odbora ni bilo, odkar obstaja naša organizacija.«

V naslednjem članku bom prikazal, kako nepravilna je ta trditev. Preden bi prešel na bistvo, pa moram za uvod pojasniti dvoje:

Prvič: nagovor z besedo »tovariš« je bil uveden že v Skali. Ne zdi se mi ga primerno opustiti iz strahu pred kako politično razlago.

Drugič: snov za članek črpam iz svojega dnevnika, iz Planinskega vestnika in iz spomina. Zadnji vir je seveda najmanj točen in zanesljiv, vendar ga moram uporabiti, ker je iskanje po dnevniku silno zamudno, jaz pa sem z delom tako zaseden, da si ne morem privoščiti brskanja po spominskih zapiskih.

Sedaj pa k vsebini!

26. decembra 1962: »prva seja komisije za zbirko vzponov – **Bučer, Hribar,** terminologija!«

Na tej seji so sklenili, da sestavim jaz zbirko gorniških izrazov.

1. januarja 1963 sem začel sestavljati »alpinistično terminologijo« (besede navajam po dnevniku). Prve izraze sem posnel po opisnih vzponov v Planici.

27. februarja mi je član uredniškega odbora Slovarja slovenskega knjižnega jezika svetoval, naj oddam terminologijo, ko bo gotova, Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. To sem potem storil in dobil honorar.

Potem sem črpal snov še iz **Badiurove** Ljudske geografije.

15. marca je bila zbirka gorniških izrazov končana. Pripomniti pa moram, da mi je pomagal geograf. Ponudil sem mu, da se mu v spisu zahvalim, toda on je to odklonil.

26. marca sem terminologijo izročil v SAZU, v Planinski zvezi pa tovarišu Bučerju.

15. aprila sem dobil denar od SAZU.

1. julija 1963 je bil v Planinski zvezi sestanek zaradi terminologije. Prisotni so bili **Hribar, Bučer, Lipovšek, Peršič, Malovrh, Mahkota** in **Svetina.**

Takrat so se že začele intrige, vendar je predsednik PZS **Košir** zagotovil, da bo nadaljno delo poteklo brez težav. Gradivo so razmnožili in razposlali članom. Odgovori z ocenami so bili večinoma pozitivni, vendar ni manjkalo niti izrazitih intrig.

Nekako v tem času je bil debatni sestanek alpinistov o imenih vozlov na plezalni vrvi. Bil je tudi izlet na Janče. Tu smo bili **prof. Tine Orel, prof. Kmecelj, dr. Tone Strojin;** jaz sem predaval o terminologiji.

Zbirka »Gorniški izrazi« je bila potem objavljena v Planinskem vestniku leta 1965 od št. 2 do št. 8. Največji uspeh te zbirke se mi zdi kritika **dr. Ivana Gamsa** v 8. številki PV/1965. Ta pomeni priznanje resnosti te zbirke. To, kar našteva dr. Gams kot napake, so opozorilo za bodoče delo.

No, pa se je delo res nadaljevalo. Spominjam se odličnega sodelovanja z **Barbaro Lipovšek-Ščetinin.** Drugi sodelavci so bili dr. Tone Strojin in neka profesorica (mogoče jih je bilo celo več). Tone je na seji, ki se je spominjam, zapisoval besede, Barbka pa je naročila pri Planinski zvezi zbirko map za razporejanje izrazov.

Toda sledila je tragedija. Sredi leta 1975 mi je Barbka poslala pismo, v katerem se poslavlja od mene in od življenja. Kartoteko ali zbirko map je **inž. Peter Ščetinin** prinesel k meni; nisem si je ogledal, ker sem se posvetil drugim vprašanjem. Tone Strojin je pri meni urgiral že pred leti, naj mu izročim gradivo, toda jaz sem mu mogel ustreči šele v jeseni 1997.

Dr. Strojin zahteva še zbirko izrazov, ki jih je določila ta nova komisija. Pri meni je očitno ni. Verjetno je v Planinski zvezi.

Kolikor bom utegnil, se bom še zanimal za to gradivo, toda takoj moram pripomniti, da za ta članek ni bistveno. S tem pisanjem sem hotel samo pokazati in dokazati, da se je terminološko delo v Planinski zvezi začelo ob koncu leta 1962 in se potem v različnih oblikah nadaljevalo. Zadnja leta ga je prevzel tovariš dr. Tone Strojin. Prepričan sem, da njemu ne bodo potrebni nasveti tretjih oseb.

dr. Vladimir Škerlak
Streliška ulica 1/VIII,
1000 Ljubljana

Spoznanje

SLAVICA ŠTIRN

Pripeta na
temno nebo,
obsijala je
luna goro.

Nezobčani skladi
– razpeta kulisa –
skrivnostno žare.

Kamniti obrazi
razkrili so mi,
da me golo
odnesel bo veter.

Mentorji gorniške vzgoje in vodniki kategorije A

Eva Perušek, ki se je že na seminarju permanentnega izobraževanja Fakultete za šport na Komni »odlikovala« z nekaterimi svojstvenimi pogledi in ravnanji, je tudi to-

krat v PV (1998, št. 1), milo rečeno, marsikaj pomešala.

NI RES, da so udeleženci seminarja, o katerem piše E. P., imeli možnost pridobiti naziv *mentor* ali *vodnik kategorije A*. Naziv mentorja sploh ni bil podeljen, ker je stališče fakultete, da je šolanje posebej za ta naziv nesmiselno. To vprašanje je izčrpno pojasnjeno v 2. številki PV (1998). Drugo je, če je ta naziv tradicionalna in sentimentalna spoznavna znamka ene od komisij PZS, kar pa s stroko in logiko nima nič skupnega. In vztrajanje pri posebnem šolanju mentorjev zgolj zaradi tradicije je družbeni atavizem, čeprav je to avtonomna pravica planinske organizacije. Vesel pa sem, da je po petih dneh seminarja tudi Peruškovi »prišlo«, da je »vloga mentor – vodnik vprašljiva«.

Na obravnavanem seminarju, ki ga je Peruškova vzela pod (slab) drobnogled, so bile tri vrste udeležencev: tečajnik brez pedagoške izobrazbe, razredne učiteljice in diplomirani športni pedagogi. Zaradi majhnega števila prijavljenih je organizator permanentnega izobraževanja združil razredne učiteljice in športne pedagoge, kar je obema predavateljema povzročilo kar precej težav. Ko so učiteljice predelovale snov po predpisanem programu, so športni pedagogi predvsem ponavljali že večkrat premleto snov. Tečajnik brez pedagoške izobrazbe ni dobil nikakršnega naziva, čeprav vodi planinsko skupino na osnovni šoli. Razredne učiteljice niso dobile vodniškega naziva, ker v petih dneh tega ni mogoče pridobiti. Če bodo hotele tak naziv, se bodo morale po enoletnem pripravniškem delovanju (kar pa so vse počele že do zdaj, saj so jih ravnatelji prav zato poslali na seminar) udeležiti še drugega tečaja (glej PV, št. 2). Šele takrat bodo lahko dobile naziv vodnika kategorije A, če bodo seveda opravile vse druge predpisane obveznosti in dve seminarski nalogi. Na drugem tečaju se bodo tudi dobro spoznale s predpisano varovalno tehniko, čeprav se postavlja vprašanje, ali je za vodnika kategorije A res neobhodno potrebna, saj ta vodnik sploh ne sme voditi po poteh, kjer bi to znanje uporabljal. Opisano izobraževanje razrednih učiteljev je domala enako izobraževanju, ki ga organizira Mladinska komisija PZS, le da ona podeljuje mentorski naziv.

Naziv vodnika kategorije A so na obravnavanem seminarju dobili samo diplomirani športni pedagogi, če so seveda naredili seminarsko nalogo. Ena od udeleženk izobraževanja, ki je profesor športne vzgoje in je bila že tretjič na spopolnjevalnem podiplomskem seminarju, tega naziva ni dobila, ker ni izdelala seminarske naloge.

Peruškova svojim stanovskim kolegom očita, da so »preveč na lahek način dobili ta naziv«. Predvsem se ji je zdela pomanjkljiva tema »osnove samovarovanja in varovanja«. Če bi Peruškova o tem vedela kaj več, je to vprašanje zagotovo ne bi mučilo.

Po Pravilniku o enotni kategorizaciji vodnikov PZS imajo študenti Fakultete za šport pravico do pridobitve vodniškega naziva. Študijski program študentov FŠ je javen, ker je napisan v učbeniku V gore ..., letega pa uporablja tudi PZS pri svojih izobraževalnih dejavnostih. Vse, kar mora študent FŠ vedeti o varovanju, je napisano v učbeniku V gore. Varovalno tehniko, ki je opisana v učbeniku, študenti praktično predelajo v treh nizih: najprej okvirno na vajah na Turncu, nato podrobno na petdnevnem visokogorskem pohodu in končno poglavitne tehnike še tretjič strnjeno ponovijo na tečaju turnega smučanja. In nato pridejo na izpit. Študent, ki opravi izpit iz planinstva najmanj s prav dobro oceno, lahko dobi naziv vodnika, če je že prej izrazil željo, da to želi in če se s planinstvom oziroma gorništvom sam dejavno ukvarja. Če študent ne izrazi želje po nazivu in sam ne hodi v gore, mu naziva ne podelimo, pa čeprav dobi visoko izpitno oceno.

Tečajniki, ki so se udeležili obravnavanega seminarja, so torej osnove varovanja in samovarovanja že trikrat predelali med študijem in iz te snovi opravljali izpit. Poleg tega so imeli še sedemdnevni tečaj iz orientiranja v naravi, orientacijski pohod po Polhograjskem hribovju in tečaj turnega smučanja z vsemi prvinami obvladovanja zasneženih gora. Na Fakulteti za šport je po študijskem programu temu področju namenjeno 145 ur. Po splošni in posebni športni ter pedagoški izobrazbi teh tečajnikov ni mogoče primerjati z marsikaterim vodnikom PZS, ki ima le srednješolsko izobrazbo ali pa še te ne. Vsestransko strokovno pa prekašajo tudi pedagoge, ki so pred četrt stoletja končali takratno kadrovsko športno šolo, pa čeprav imajo zdaj kategorijo B.

Športni pedagogi, ki so se udeležili obravnavanega seminarja, bi torej po Pravilniku o enotni kategorizaciji vodnikov PZS upravičeno dobili vodniški naziv že med študijem, vendar se takrat zanj niso potegovali. Zdaj vodijo planinsko oziroma gorniško dejavnost na šolah. Zato so jih šole poslale na seminar. Nekateri načrtujejo in vodijo izlete v okviru športnih dni, drugi vodijo šolsko planinsko oziroma gorniško interesno dejavnost. Nekateri se lahko pohvalijo z izjemnimi gorniškimi dejanji, drugi s kakovostno interesno dejavnostjo na šoli. Nekateri so se zdaj že tretjič udeležili gorniškega seminarja na fakulteti, drugi so smučarski vaditelji ali učitelji, le eden je bil iz ravninske Slovenije brez posebnega gorniškega rodovnika. Razen Peruškove so vse udeležence poslale na seminar šole, kar pomeni, da so in bodo delovali na šoli na področju planinstva oziroma gorništva. In tečajniki z navedeno strokovno anamnezo so po opravljeni seminarski nalogi dobili **najnižji vodniški naziv** (kategorijo A), čeprav je večina zrela za kategoriji B in G. Poleg tega je bil osrednji namen tega seminarja, da udeleženci, ki že imajo izpit iz gorništva in večletni »pripravniški staž«, kar najbolj spoznajo tiste označene steze po planoti Komni, ki so primerne za vodenje šolskih skupin, tako da ne bodo v zadregi, če bodo na Komno pripeljali svoje učence.

In tem svojim stanovskim kolegom Peruškova očita, da so na »lahek način prišli do (najnižjega; op. S. K.) vodniškega naziva«. Človek se sprašuje, ali gre za zavist ali za nevednost ali še kaj hujšega.

E. P. pa sem hvaležen, da je načela vprašanje meril za najnižjo vodniš-

ko kategorijo in mi tako omogočila, da tudi o tem kaj napišem. Katedra za planinstvo pri FŠ se res ne strinja z nekaterimi merili PZS za pridobivanje vodniške kategorije A. Tudi normativi o številu vódenih so za to kategorijo prenapeti, neživljenjski in vnašajo zmedo v šolsko planinsko oziroma gorniško dejavnost. Normativi o številu vódenih bi morali biti usklajeni s šolskimi predpisi. Zdajšnja dvotirnost je nesmiselna, nesmotrna in nerazumna, saj ponekod že prihaja do nesoglasij med šolo in društveno pomočjo.

Katedra za planinstvo na FŠ meni, da prenapeti pogoji za sprejem k izobraževanju, deloma pa tudi program, zavirajo začetno, elementarno obliko gorništva v Sloveniji, ker ožijo krog kandidatov za takšno izobraževanje. Na tej stopnji gorniškega izobraževanja si je treba pridobiti kar največ ljudi, še posebno pedagogov, ki bodo pripravljeni žrtvovati svojo soboto ali nedeljo za delo s šolsko planinsko skupino. Zato je treba najnižjo vodniško kategorijo, kjer ni posebnega tveganja, precej široko odpreti, še posebno za pedagoški kader, nato pa za vsako naslednjo kategorijo ostriti merila. Najbrž pa je res, da široko odpiranje katerekoli vodniške kategorije ni v interesu poklicnih vodnikov, zato so najbrž prenapeta merila tudi s te plati. Izgovor, da mora vodnik več vedeti, kot mu je po pravilniku dovoljeno voditi, lahko drži ali pa tudi ne. Tudi učiteljica v prvem razredu ne zna enačb z dvema neznankama, pa lahko otroka navduši za šolo ali pa mu jo priskuti. Za vódenje teh otrok je vse drugo bolj pomembno kot plezalna vrv in plezalni pasovi.

Argumenti, ki jih navaja Peruškova v prid »zahtevnejšega« programa, so privlečeni za lase in na robu zdravega razuma. Po njenem je treba s plezalno vrvjo na bližnji hribček, ker nenadno lahko nastane poledica in je treba napeti vrvno ograjo. Škodljivi vpliv nikotina pa res nima meja ... Tudi teza, da »vodnik z več znanja laže navduši mladino za gorniško dejavnost«, je demagoška. Prvič, treba je reči, o kakšnem znanju govorimo, drugič, za katero vodniško stopnjo in starost pohodnikov gre, in tretjič, pri navduševanju mladine nobeno znanje ne more enakovredno odtehtati **vodnikovega osebnostnega zgleda**, njegove ljubezni do narave in njegovega pedagoškega erosa. Še najmanj pa vrvna tehnika.

In če sem že pri **zgledu** in B-kategornici iz Ribnice, ne morem mimo pobude KVIZU in Mladinski komisiji PZS. Pogoj za opravljanje kateregakoli vodniškega izpita bi morala biti vzdržnost od alkohola, cigaret in drugih drog. Planinska vzgoja je vzgoja za zdrav način življenja. Vodnik, ki se z alkoholom ali cigaretami destruktivno obnaša do samega sebe, ne more biti pedagog in ambasador zdravja, lahko pa je vrvni tehnicist. Vodnik, ki sebe uničuje, hkrati pa pridiga o gorah, športu in zdravju, je nezrela, dvolična, razcepljena osebnost. Nezreli osebnosti pa ne bi smeli zaupati otrok in najbrž tudi odraslih ne.

Silvo Kristan

Prispevek k imenoslovju primorskih gora

Že nekaj časa me motijo poimenovanja nekaterih primorskih gora, ki so že več časa v uporabi ali pa se po mojem mnenju napačno uveljavljajo v zadnjem času.

Za greben od Vogla do Črne prsti se je uveljavilo krivično ime **Spodnje Bohinjske gore**. Ime izvira iz časa, ko je tekla po grebenu krivična meja in so bile za takratno matično Slovenijo te gore skrajni jugozahodni rob slovenskih Julijskih Alp. Prej se je namreč uporabljalo ime Nemškorutarsko pogorje (**Rutar** 1892, str. 22). To ime je tudi bolj upravičeno, saj so nemški priseljenci v petsto letih pustili tem goram močan kulturni pečat, ki pa danes zamira. Tako se izgublja zanimiva staronemška kultura in tudi prvotno (večinoma nemško) poimenovanje okoliških gora. Veliko manjši pečat tem goram so dali Bohinjci, ki so od nekdaj živeli nižje v dolini in od teh gora niso bil tako gospodarsko odvisni.

Med Primorci, ki sicer neradi uporabljamo ime Spodnje Bohinjske gore, se je uveljavilo ime Bohinjsko-Tolminske gore. To je podoben kompromis kot Kamniško-Savinjske Alpe. Na govorno različnih straneh gorá se namreč pri domačinih pogosto pojavlja različno poimenovanje za isto goro ali skupino gorá.

Podobno krivično do Primorcev je tudi ime **Prisank,** ki je zraslo v zadnjih letih na nekaterih (neprimorskih) zelnikih. Po tej teoriji bi morali uporabljati npr. tudi za Bovec ime Bc in za Tolmin – Tmin. Le da je to ime še bolj smešno, saj bi se ta gora morala po gorenjsko imenovati »Osojnjk«, saj z gorenjske strani ni prav nič prisojna. Izvor tega imena je že večkrat pojasnjen (npr. **Melik** 1954, **Tuma** 1929 in **Kozorog** 1992). Gora je namreč dobila ime po planini Prisojnik ali Prisojni planini na njenem južnem pobočju, ki je obstajala že od leta 1530. Pogosto je bilo, da so domačini prej poimenovali gospodarsko zanimiva območja kot pa zanje nezanimive vrhove. Vrhove v grebenu Julijskih Alp so večinoma poimenovali nekaj stoletij kasneje s kartiranjem mej ali celo s pojavom »turistike« v gorah (**Gstirner,** 1938).

Tudi za primorsko vzpetino **Korado (812 m)** v Kanalskem kolovratu (po Rutarju je pravilneje Kanalskem hribovju!) se je uveljavila italijanska popačenka (Corada). Po Rutarju ima gora lepo slovensko ime Kobališče. Vendar je novejše ime že tako v rabi, da bo prvotno slovensko ime težko ponovno uveljaviti, še zlasti zato, ker je Korada dokaj atraktivno ime za ta zanimiv primorski vrh.

Zanimivo je tudi križanje imen za vrhove **Golakov,** najvišjo vzpetino v Trnovskem gozdu, in izvor imena. Nekateri menijo, da so na Golakih pasli in je zato zgornja gozdna meja umetno znižana. Vendar poznavalci tega območja (predvsem gozdarji in domačini) in meni znani pisni viri ne govorijo tej teoriji v prid. Nad Trnovskim gozdom je namreč država od nekdaj imela močan nadzor, saj je bila to pomembna državna (deželnoknežja) posest. V številnih načrtih, ki segajo v leto 1771, se je vodila podrobna evidenca in kronika, tudi o tukaj zelo omejenih ser-

vitutnih in drugih pravicah lokalnega prebivalstva. Res pa je, da so tik pod vrhom najvišjega Golaka kosíli na majhni senožeti.

Tudi na pred kratkim ponatisnjeni jožefinski vojaški karti (**Rajšp, V., Trpina, D.**, 1997) so vrisani vrhovi Golakov goli. Da je sedanja gozdna meja in samo rušje na vrhu naravno, kaže tudi višina, saj je malo verjetno, da bi segal gozd prav do višine skoraj 1500 metrov. Še zlasti zato, ker so vrhovi zelo skaloviti in izpostavljeni vetrovom v sicer že tako ekstremnih razmerah visokega Krasa.

Zanimiva je tudi današnja raba imena Mali Golak za najvišji vrh (1495 m) in Veliki Golak za najnižjega od treh vrhov. To naj bi bila posledica izvora imena, pač glede na to, koliko je posamezni vrh gol. Na jožefinski vojaški karti je ime Gollak vrisano na mestu, kjer je najvišji vrh. Rutar pa navaja ime Mali Goljak za najnižji vrh (1450 m), Srednji za srednje visok vrh (1481 m) in Snežetski Goljak (zaradi prej omenjene senožeti!) za najvišji vrh (1496 m), za katerega se danes uporablja ime Mali Golak. Ali uporabljamo zdaj napačno poimenovanje zaradi napačnega sklepanja o izvoru imena?

Vsekakor bodo morali na to odgovoriti geografi in geometri, ki so tudi odgovorni za pravilno navajanje imen na karti. Prav pa je, da so dileme osvetljene z več plati, ne samo z ene.

* * *

Pri svojem razmišljanju sem si pomagal tudi z zanesljivimi viri, ki še vedno predstavljajo temelj imenoslovja za območje Julijskih Alp:

Gstirner, A., 1938: Ime Triglava in njegove zgodovine, Pet stoletij Triglava, Založba Obzorja, Maribor.

Melik, A., 1954: Slovenski alpski svet, Slovenska matica, Ljubljana.

Melik, A., 1955: Planine v Julijskih Alpah, SAZU, Ljubljana.

Rutar, S., 1893: Pokněžena grofija Goriška in Gradiščanska, ponatis Branko d.o.o. 1997, Nova Gorica.

Tuma, H., 1929: Imenoslovje (nomenklatura) Julijskih Alp, Planinski vestnik 1929, PZS Ljubljana.

Kozorog, E., 1992: Dolinske planine nad Trento, PV 1992/7-8. PZS Ljubljana.

Rajšp, V., Trpin, D., 1997: Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763-1787 (1804), 3. zvezek, SAZU in Arhiv Slovenije, Ljubljana.

Edo Kozorog
Modrej 41,
5216 Most na Soči

Izkušnje s podplati ježevci

V Planinskem vestniku št. 3/94 je bil na strani 112 objavljen moj prispevek »Nekaj o podplatu ježevcu za varnejšo hojo po gorah« skupaj s fotografijo takega podplata.

Ježevec je običajni profiliran ali neprofiliran gumijast podplat, v katerem so vgrajeni žebljički z izredno trdimi konicami, odpornimi na obrabo. Pred približno 20 leti so tako opremljali zimske gumijaste pnevmatike za avtomobile, vendar so to opustili zaradi poškodb cestišč.

Od leta 1994 dalje sem amatersko opremil šest parov podplatov oziroma pet parov čevljev, ki sem jih od tega časa dalje v praksi pridno preizkušal v vseh letnih časih in različnih vremenskih razmerah. Moje izkušnje so zelo zadovoljive in si želim, da bi se o tem prepričali še drugi. Rezultati so na kratko naslednji:

Trenje med talno podlago in čevljem je konstantno. Ježevec se dobro oprijema suhe, vlažne ali zlizane skale, je zanesljiv na peščeni ali zemljani talni površini, obnese se na strmih travnatih površinah s suho travo in na gozdnih poteh, pokritih z odpadlim listjem. Uspešna je tudi hoja po poledenelih tleh ali skalah ter poledenelem srenu. Skratka, uporaba derez se bistveno zmanjša, korak postaja zanesljivejši, pa najsi bo pot lahka ali zelo zahtevna. Osebno sem ježevce preizkusil jeseni na Kokrski Kočni, pozimi pa na Stolu, Ratitovcu, Pršivcu, Zaplati in Srednjem vrhu ter še kje. Ker sem si podplate opremljal amatersko, sem nekaj žebljičkov izgubil ali pa so se vdrli v globino podplata. S strokovnim delom je take napake možno odpraviti, če je guma dovolj debela in kvalitetna in če izvrtine za žebljčke pravilno izdelamo. Zanimivo je, da so kovinsko-karbidne konice žebljičkov zelo odporne na obrabo in da se gumijasta površina podplata skoraj ne obrablja.

Prepričan sem, da bi uporaba ježevcev prispevala k zmanjšanju števila gorskih nesreč, zato želim o tem podrobno seznaniti širši krog javnosti.

Svoje zamisli sem lahko uresničil le z materialno (nefinančno) pomočjo oseb, katerim se glede tega zahvaljujem. To sta **Borut Birtič,** obrtnik za izdelavo gumijastih izdelkov iz Stare Vrhnike, in **Drago Grahek** iz Podutika pri Ljubljani.

Na manj razumevanja sem naletel pri slovenskih tovarnah obutve ali obrtnikih za izdelavo oziroma popravilo gorske obutve. Zahvaljujem se Planinskemu vestniku za objavo članka v št. 3/94 ter dnevniku »Delo« za moj prispevek, objavljen lani jeseni v rubriki »Pisma bralcev«.

Želim, da bi ježevce testirali še drugi hribolazci in da bi nato skupaj izmenjali svoje izkušnje.

Jurij Kolenc
Ferberjeva 21,
1000 Ljubljana

iz planinske literature

Končan projekt sistemske karte 1: 50.000

V začetku leta je Geodetski zavod Slovenije dokončal zadnje liste sistemske topografske karte merila 1:50.000. Za območje celotne Slovenije in znatnih predelov sosednjih držav je tako uporabnikom na voljo vseh 64 listov po enotni ceni 500 tolarjev. Ta kartografski in hkrati založniški podvig je dokaj dobra začasna rešitev, ki bo zapolnila vrzel do izdelave uradne karte tega merila, ki jo snuje Geodetska uprava RS. Ker se ažurnost podatkov nanaša na leto 1996, je ta letnica vpisana kot leto izdelave.

Vsak list obsega natančno 4 liste merila 1:25.000, ki prav tako postopno izhajajo, izdelavo pa financi-

ra Geodetska uprava RS. Listi so oštevilčeni od 1 do 64, vsak pa nosi še ime največjega kraja, ki ga prikazuje: Bled, Bovec, Cerkno itd. Polnih listov z ozemljem naše države je le 17, na vseh drugih pa je tudi večji ali manjši del ozemlja ene od sosednjih držav.

Vsi listi so enako opremljeni in zloženi v žepni format (na željo uporabnika so na voljo tudi nezloženi listi). Enaka je tudi zadnja stran, kjer je na preglednici le posebej označen ustrezni list. Sicer pa je večina hrbtne strani prazne, namenjene dotisku tematike ali beležkam pohodnika.

Vsebina je tipično topografska s to razliko, da so brezprašnim cestam dodali rumeno barvo. 20-metrske plastnice, te so dobro vidne, dopolnjuje rahlo senčenje reliefa. Gozdnatost so poudarili z rahlim zelenim rastrom. Prikaz naselij so kombinirali s ploskvijo in posameznimi zgradbami kot samostojnimi znaki. Z različno velikostjo in tipi črk so dobro vidno izpisana zemljepisna imena. Naj dodamo, da je v pojasnilu znakov (legendi) opisanih kar 70 elementov, ki so razvrščeni v naslednje skupine: komunikacije, objekti, meje, hidrografija, vegetacija in relief. Na spodnji strani vsakega lista so vsa potrebna strokovna pojasnila: merilo (tudi v miljah), merilnik plastnic, projekcija, podatki o magnetni deklinaciji itd. Na robu vseh štirih strani so podatki o treh koordinatnih sistemih: pravokotnem, geografskem in o mednarodni – UTM mreži.

V primerjavi z Atlasom Slovenije ti listi vsebujejo približno 20.000 vsebinskih dopolnitev. Med pomembnimi velja omeniti kakih 550 kraških podzemnih jam, daljnovodno omrežje in senčenje reliefa.

S temi listi se je izbira slovenske kartografske literature, uporabne tako za izlete kot za pohodništvo, pomembno povečala. Prednost teh listov je v tem, da jih lahko kupujemo posamično, pač glede na potrebe, za območje, ki ga želimo obiskati ali po njem hoditi. Listi omogočajo orientacijo in gibanje s pomočjo novih metod, posebno pripomočkov GPS, s katerimi določamo koordinate na terenu. Ti inštrumenti so že v prodaji tudi pri nas. Listi bodo dobrodošli tudi pri pouku v šolah, pri načrtovanju posegov v prostor in podobno. Vsakega so natisnili po 1.000 izvodov in predvideli, da bodo nekateri kmalu pošli in jih bodo morali ponatisniti. Dosedanji odmev je ugoden, saj je povpraševanje veliko.

Ponudbe za distribucijo so poslali vsem knjigarnam in bi karte morale biti na voljo po vsej Sloveniji.

Peter Svetik

Turnosmučarski vodnik po Sloveniji

Ravno pravi čas, prve dni letošnjega leta, je založba Sidarta, ki si je v Sloveniji že pridobila dober sloves odličnega založnika predvsem planinske literature, izdala turnosmučarski vodnik »Slovenija in okolica«. Njegov avtor **Igor Jenčič** se je z njim predstavil kot dober in natančen poznavalec zasneženega slovenskega in še marsikaterega drugega visokogorja.

Igor Jenčič si na tem področju ne lasti prvenstva; v uvodu pojasnjuje, da so o turnem smučanju pri nas pred njim že pisali vsaj **Rudolf Badjura, Ciril Praček** in **Miroslav Črnivec,** ki so vsak po lastni izbiri opisali tiste smuke, ki so jim bili najbolj všeč. Niti sedanji vodnik glede tega ni izjema: »Pričujoči vodnik nima namena opisati prav vseh turnih smukov v Sloveniji, temveč želi predstaviti le izbor najpomembnejših in najlepših,« piše Jenčič. Vsak od teh smukov pa je predstavljen z opisom vzpona od izhodišča v dolini, ki je po pravilu z avtom najvišje dosegljiva točka, ter spusta nazaj do izhodišča. Vsak turni smuk je načelno predstavljen na dveh knjižnih straneh, najprej skopo in samo s številkami z nadmorskima višinama izhodišča in najvišje točke smuka, višinsko razliko, dolžino in smerjo smuka. Zatem so opisno predstavljeni gora, ki je cilj smuke, izhodišče, natančen, vendar kratek opis vzpona in smuka, najprimernejši čas za smučanje, morebitne težave, dolžina ture v urah, koče in zavetišča ob poti in priporočljiv zemljevid tega območja. Skoraj vsakemu opisu sta dodani dve ilustraciji, fotografija in skica gore z vrisano smerjo vzpona in predvsem smučanja.

Čeprav je ocenjevanje težavnosti »vedno subjektivna in zato zelo nehvaležna naloga«, kot piše avtor, saj je težavnost ob vsem drugem odvisna tudi od kvalitete snega, je pri vsakem od 75 opisanih turnih smukov vendarle že v nadnaslovu označena ena od šestih v knjigi upoštevanih težavnosti: nezahtevno, delno zahtevno, zahtevno, bolj zahtevno, zelo zahtevno in ledeniško. Turni smuki so razporejeni regionalno: Škofjeloško hribovje in Snežnik, Pokljuka, Bohinj, Krma, Kot in Vrata, Martuljek, Vršič in Planica, Ziljica, Posočje, Karavanke ter Kamniške in Savinjske Alpe. Tem, ki so razen na slovenskem državnem ozemlju delno tudi v bližnjem zamejstvu, v okolici Trbiža in na severni strani Karavank, so dodani še štirje turni smuki s tritisočakov Visokih Tur, ki »so zaradi dobrih prometnih povezav vseeno izvedljivi kot eno- ali dvodnevne ture in tako vendarle sodijo v domet slovenskih smučarjev, s svojo veliko nadmorsko višino, dolgimi spusti in delno ledeniškimi razmerami pa pomenijo svojevrstno krono turnosmučarskega udejstvovanja iz Slovenije«.

Ker je vodnik pisal mož, ki je na lastni koži izkusil vse, kar je napisal, je vreden zaupanja. Slovenski turni smučarji so dobili zanesljiv vodnik s 75 idejami, hkrati pa tudi nekaj življenjsko pomembnih napotkov o opremi in pripravah, ki naj bi jih ob načrtovanju lepe zimske pustolovščine dosledno upoštevali predvsem manj izkušeni turni smučarji.

Marjan Raztresen

Dopolnjena Kranjska Gora

Tik pred novim letom je Inštitut za geodezijo in kartografijo v Ljubljani pripravil drugo, precej izpopolnjeno izdajo karte Kranjska Gora v merilu 1:30.000. Z letnico 1998 jo je založila in izdala občina Kranjska Gora, inštitut pa je ob sodelovanju mnogih zunanjih sodelavcev opra-

vil vsa kartografska in tehnična dela. Ta kakovosten izdelek bo dobrodošel v vseh letnih časih, saj je Kranjska Gora zanimiva tako za pohodnike kot smučarje.

Karta obsega celotno dolino od Hrušice in malo prek meje z Italijo pri Ratečah, na severu zajame ozemlje nekoliko prek državne meje in na jugu nekoliko nižje od očaka Triglava. Na njej so podrobno prikazane vse smučarske naprave na tem območju, sprehajalne in markirane poti, ločene po stopnjah zahtevnosti, gostinski objekti, planinske postojanke, razgledišča, avtobusne postaje, parkirišča in mnogi drugi za obiskovalce zanimivi objekti. Dobro je obdelana razgibanost zemljišč s posebnim poudarkom na skalovje in opisom mnogih nadmorskih višin. Lepo izstopajo tudi gozdne površine in neporaščen svet v visokogorju. Veliko pozornosti so tako po ločljivosti kot po pogostnosti izpisov namenili izpisom zemljepisnih imen.

Domiselno in vsebinsko bogato je izpolnjena hrbtna stran. Najprej naj omenimo nekaj podatkov o sami občini, nato podrobne opise naselij Kranjska Gora, Mojstrana, Gozd Martuljek in Rateče-Planica. Sledijo predstavitve vseh turističnih zmogljivosti območja, različnih zanimivosti ter opisi sprehajalnih poti in izletov. Besedila dopolnjuje prek 20 izbranih barvnih fotografij. Besedila so v celoti prevedena v angleščino, italijanščino in nemščino. Na tej strani je še karta širšega območja in predstavitev pomembnejših gostinskih objektov z njihovimi zmogljivostmi.

Pohodnikom v Triglavsko pogorje in na druge vrhove bo ta karta dragocen pripomoček za orientacijo, načrtovanje poti, porabo časa in za druge namene.

Peter Svetik

100 let Hrvatskega planinarja

Letos bo minilo sto let od izida prve številke revije Hrvatski planinar, ki je glasilo Hrvaške planinske zveze. Prva številka je izšla v nakladi, ki ni bila dosti manjša od sedanje naklade te revije, doslej pa je v celoti izšlo 723 številk in dvojnih številk Hrvatskega planinarja in Naših planin, kot se je glasilo hrvaških planincev imenovalo v letih komunistične države. Natančni statistiki so prešteli celo strani obeh revij, ki jih je bilo 23.932.

Glede na to, da med obema svetovnima vojnama revija deset let ni izhajala, letos izhaja 90. letnik, hkrati pa je letos petdesetletnica neprekinjenega izhajanja. In še eno obletnico slavi letos revija: to leto je že 40. leto urednikovanja dr. **Željka Poljaka,** ki ves čas zanesljivo krmari glasilo Hrvaške planinske zveze.

(Hrvatski planinar)

20. številka jamarskega Biltena

Jamarski klub Železničar iz Ljubljane, ki je bil od svoje ustanovitve pred 42 leti več kot dve desetletji ena od sekcij Planinskega društva Železničar, saj je bilo eno od najpomembnejših področij njegovega delovanja raziskovanje kraških jam v visokogorju, največ v Triglavskem narodnem parku, je leta 1963 izdal prvo številko svojega glasila Bilten. Konec lanskega leta je izšla že 20. številka tega glasila zdaj samostojnega jamarskega kluba, ki je zdaj član Jamarske zveze Slovenije.

Medtem ko so prve številke Biltena v šestdesetih letih razmnožili na ciklostil, je 20. številka računalniško obdelana in natisnjena na 96 straneh. To je čisto prava revija, v kateri je kljub drugačni jamarski usmeritvi, velik del v raziskovanje podzemskih sifonov in jam v drugih predelih Slovenije, precej prostora - in torej tudi jamarskih raziskav – namenjenih visokogorskemu podzemskemu krasu, predvsem breznom. Tako eden od osrednjih člankov popisuje raziskave Jame pod Debelim vrhom v Julijskih Alpah od julija do novembra 1996, ko so ljubljanski jamarji na več akcijah prodrli v breznu, katerega vhod se odpira na nadmorski višini 2040 metrov, 410 metrov globoko. V Julijskih Alpah je tudi brezno-bruhalnik Govic nad Bohinjskim jezerom, v katerem se je **Tomo Vrhovec** potopil v sifon na dnu brezna in po njem v več potopih prodrl največ 82 metrov globoko ter tako priplaval precej pod gladino Bohinjskega jezera. Poleg tega je v zadnjem Biltenu objavljen še spomin na jamarsko akcijo na Planini v Lazu in reportaža Jamarji na Mont Blancu, ki se – zanimivo in nenavadno – začne takole: »Avgusta 1996 se je sedem jamarjev Jamarskega kluba Železničar odpravilo na Mont Blanc. Leto dni prej je bila peterica na Grossglocknerju. Šušlja se o ustanovitvi Planinske sekcije Jamarskega kluba Železničar...« – To bi bila torej od doslej običajne obrnjena pot: medtem ko so bili nekateri od prvih članov Slovenskega planinskega društva tudi jamarji in ima kakšno slovensko, planinsko društvo še zdaj svojo jamarsko sekcijo, naj bi nastala pod okriljem jamarskega kluba planinska sekcija.

Velik del zanimive ter s fotografijami in jamskimi načrti ilustrirane 20. številke Biltena je posvečen klubskim odpravam zadnjih nekaj let – v Ukrajino, Izrael in na Slovaško, ter drugim klubskim jamarskim dejavnostim.

Zanimiv in pester 20. zvezek Biltena sta uredila **David Dereani** in **Peter Gedei,** ilustracije pa je prispevala **Špela Klemen,** ki je letos na potapljaški akciji v dolenjski jami v enem od sifonov umrla.

Marjan Raztresen

Peš preko Alp

Od münchenskega Marijinega trga do Markovega trga v Benetkah pelje sanjska pot preko Alp, ki jo je **Ludwig Grassler** prvič popisal v letih 1975/76. Dolga je približno 520 kilometrov in na območju Alp prekorači 33 prevalov, prelazov in sedel ter kakšnih 20.000 višinskih metrov, ki jih je treba premagati med vzponi in sestopi. Prav gotovo je to ena od najlepših in najzanimivejših popotniških dolgih poti v Alpah.

Nekatere od postaj te sanjske alpske poti so Bad Tölz, Vorderriss, Hallanger, Lizum, Pfitscherjoch, Pfunders, Grödnerjoch, Sella, Alleghesee, Belluno, Priula in Jesolo. Gorá vajeni gorski popotnik potre-

buje ob povprečno hitri hoji za celotno pot približno 28 dni. Neštevilne možnosti za prenočevanje ob poti omogočajo, da lahko pot razdelimo na poljubno veliko krajših etap, s tem pa je omogočena še tako počasna hoja, kakršno potrebujejo pravi uživači. Prav tako si zaradi tega lahko dovolj časa vzamejo tudi tisti, ki gorskega sveta niso prav dobro vajeni in imajo nemara celo težave z orientiranjem, z vrtoglavico ali z zanesljivim gorniškim korakom.

Knjiga Ludwiga Grasslerja »Peš preko Alp« je zdaj pred nami v peti izdaji. Knjiga z opisi in ilustracijami ima 256 strani, v njej je 120 barvnih fotografij, 21 skic planinskih poti in dve pregledni karti. Ob fotografijah, ki so ilustracije k posameznim etapam poti, so med drugim pokrajinski opisi in kulturnozgodovinska besedila, za bibliofile pa je zanimiv prispevek o zgodovinskem popotovanju, ki ga je po teh poteh leta 1841 opravil **Adolf Kolping.** Kot žepni vodnik, ki ga popotnik lahko vzame s seboj na pot, je priročnik, ki ga je mogoče vzeti iz knjige in ki ga je avtor za sedanjo izdajo dodobra predelal. Knjiga, ki je izšla v založbi Bruckmann v Münchnu, stane 68 nemških mark ali 480 avstrijskih šilingov.

Novi planinski publikaciji

Letošnjega februarja sta na Slovenskem izšli dve novi planinski glasili: ob letošnji 15-letnici delovanja je PD Podnanos na 60 straneh izdalo skoraj že kar razkošno publikacijo »15 let« z Nanosom in velikim lepo oblikovanim društvenim znakom na barvni naslovnici, ob letošnjem drugem rednem občnem zboru pa je PD Bricnik Muta na osmih straneh izdalo 1. številko 1. letnika »Odmeva z Bricnika«, v katerem je kar natančno popisana dosedanja kratka, a pestra društvena zgodovina.

Revija PD Podnanos »15 let« je nastala iz potrebe po nečem, kar bi vsebovalo podatke o delovanju našega društva, kot je v uvodu napisal **Matjaž Trošt,** kajti dokumentacija je že od leta 1986 razsejana na različnih naslovih. Zdaj so najpomembnejše zbrali ter iz različnih društvenih dejavnosti napisali kratko zgodovino, tej kronologiji pa za popestritev dodali zanimive zgodbe, ki so jih napisali ali povedali društveni člani. Ta revija bo podrobneje seznanila z delom društva tako lastne planinske člane kot druga predvsem sosednja planinska društva, okoliške delovne organizacije in krajane. Lepo urejeno revijo, v kateri so slaba stran edinole fotografije, so uredili **Danijela Fabčič, Kristina Jelerčič, Elena Kodre, Boštjan Nabergoj** in Matjaž Trošt, lektorica je bila **Bojana Pižent-Kompara,** oblikovalec pa **Uroš Ergaver.** Revija je izšla v nakladi 400 izvodov.

Prva številka časopisa Odmev z Bricnika resda ni tako razkošna, vendar ima tako za PD Bricnik z Mute kot za celotno slovensko planinsko organizacijo nedvomno velik pomen kot dosedanja kronika mladega planinskega društva. Dokaj natančno je v časopisu opisana društvena zgodovina od leta 1995 dalje z vsemi najpomembnejšimi prelomnicami vključno s predzgodovino, ki jo osvetljuje prispevek »Kako smo ustanavljali društvo«, ter člankoma »Naša transverzala« in »Kako smo markirali našo pot«. V sliki in besedi so predstavljeni tudi najpomembnejši dosedanji društveni izleti in ture. Gradivo za časopis v nakladi 300 izvodov je izbral, zapisal in uredil **Alojz Bratuša,** fotografije pa je prispeval **Ernest Preglav.**

M. R.

Glasili mladih planincev

Januarja 1998 so udeleženci tabora Koprivna '97, mladi planinci iz Planinskega društva Braslovče in Planinskega društva Zabukovica, izdali Glasilo tabora. V njem so opisali življenje v taboru. Njihova mentorica **Martina Tominšek** je v uvodu zapisala, da so med 31. 6. in 5. 7. 1997 opravili tri ture. Povzpeli so se na vrh Pece in obiskali kralja Matjaža ter na Olševo in Raduho. Obiskali so rudnik svinca in cinka v Mežici in se popeljali v nedrje rudnika. Spoznali so zgodovino rudnika in način pridobivanja rude, naravne in kulturne spomenike v Koprivni in njeni okolici, obiskali gotsko cerkvico sv. Jakoba in cerkev sv. Ane, v kateri je črni kipec Matere božje. Druženje v taboru so zaključili s tabornim ognjem. Zadnji dan so jih obiskali starši.

Namen tabora je v biltenu opisala **Natalija Marovt**, mladinska vodnica: »... Kaj pa domačini? Prav gotovo so prispevali velik delež k našemu dobremu počutju v njihovi sredi. Koliko pomeni lepa beseda in koliko topel nasmeh in pozdrav! Tukaj sem znova začutila, da je življenje trdo, a hkrati lepo. Bogato nas nagradi s svojo naravo in mi tega pogosto ne vidimo ...«

Udeleženci tabora so v Biltenu zapisali, kakšno je bilo njihovo življenje v taboru. **Saša Drugovič**: »Odšli smo na Peco. Pot je bila obupna in vsa zasopihana sem prišla na vrh. Šli smo tudi na Malo Peco in na ogled votline kralja Matjaža.« **Tina Baloh** je zapisala, da si je z vrha Raduhe ogledovala domači vrh Gozdnik, **Špela Antloga** pa, da so jo navezali, ko se je spuščala z vrha Olševe.

Zapisali so verze o vodstvu tabora in vodnikih, odgovorili na vprašanja, kakšno je njihovo mnenje o taboru, zapisali, kaj jim je bilo v taboru najbolj všeč, in se spomnili dogodkov s tabora.

Ni pa to edini bilten, ki je izšel. Učenci 7. razreda so opisali šolo v naravi, ki je bila v Bohinju. Tudi tu so lepo opisana doživetja iz te šole v naravi. Po vrnitvi so v šoli pripravili roditeljski sestanek, na katerem so predstavili Bilten in pripravili kviz za starše. Marsikatero planinsko vprašanje je bilo vmes in starši so odgovarjali z večjo ali manjšo srečo. Vsi tekmovalci so dobili dnevnik Mladi planinec, Dnevnik Savinjske poti in Bilten društva. Med tekmovalci je bila mama, ki je kot učenka šole prva v društvu dobila zlati znak mladi planinec oz. pionir planinec. Na roditeljskem sestanku je načelnik mladinskega odseka spregovoril o planinstvu, povabil mlade na tabor in predstavil program dela.

Franc Ježovnik

društvene novice

In memoriam: Božidar Škerl

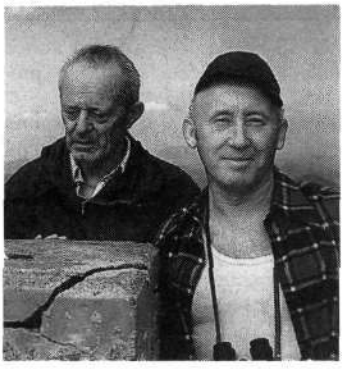

Božo Škerl z dr. Mihom Potočnikom na vrhu *Bjelolasice* v Gorskem kotarju ob sestanku med PZS in HPS 19. junija 1976.

Foto: dr. Željko Poljak

Dne 5. februarja je v Zagrebu po *hudi in dolgotrajni bolezni umrl* **Božidar Škerl**, nekdanji dolgoletni predsednik Hrvaške planinske zveze (1967–1981 in 1985–1987) in Planinske zveze Jugoslavije (1973–1977 in 1981–1983).

Rodil se je 18. decembra 1922 na Sušaku in je že leta 1937 postal član planinskega društva. Na Sušaku je končal srednjo šolo in ko so leta 1941 italijanski fašisti okupirali njegovo mesto, se s tem ni mogel sprijazniti in je odšel v partizane. *Planinske izkušnje so mu med* vojno nekajkrat rešile življenje. Tako mu je uspelo preživeti tudi tisti tragični partizanski marš pozimi leta 1944, ko je na Matić poljani v Gorskem kotarju zmrznilo 26 partizanov. Po vojni je ostal v vojaški službi in je pokoj dočakal s činom *polkovnika JLA, potem ko je služboval* v različnih krajih. Živel je v Ljubljani, Sarajevu, Varaždinu in na koncu od leta 1956 stalno v Zagrebu, kjer je bil načelnik inženirske šole JLA.

Kamorkoli ga je pripeljala služba, povsod se je takoj znašel v krogu planincev, kjer je v planinski organizaciji opravljal najrazličnejše dolžnosti, pri čemer je vseskozi radodarno razdajal svoje moči. Tako je bil že leta 1945 član PD Ljubljana, zatem pa član Avale v Beogradu, Ravne gore v Varaždinu, Sutjeske v Zagrebu itd. *Pridobil si je ustrezno* in vsestransko planinsko izobrazbo, predvsem pa se je trudil z vodniško službo, ki jo je ustanovil.

Povsod je znal na čudežen način združiti dve na prvi pogled nasprotujoči si vrlini: odločen vojaški nastop in čustveno blagohotnost. Pod *plaščem njegovega vojaškega* obnašanja se je skrivalo bogastvo človeške topline in dobrote. Spretno je znal mobilizirati ljudi okoli sebe, pri tem pa je bil vedno pripravljen vsakomur pomagati in mu povedati pravo besedo.

Bil je rojen govornik in organizator, osebnost, ki je kot *ustvarjena za* društveno delo. Opravljal je najvišje planinske funkcije in postal v hrvaškem planinstvu najmarkantnejša osebnost. Rekordno dolgo je bil predsednik Hrvaške planinske zveze. Kot predsednik planinske zveze bivše Jugoslavije je postal priljubljen tudi med slovenskimi planinci. Skupaj z **dr. Mihom Potočnikom** je uvedel redne skupne letne sestanke med Planinsko zvezo Slovenije in Hrvaško planinsko zvezo, ki *so se kot dobra tradicija obdržali do* današnjih dni.

Podelili so mu zelo številna priznanja, plakete in odlikovanja, med njimi tudi zlati znak Planinske zveze Slovenije. Toda najdragocenejše, kar je dobil, je bilo prijateljstvo in spoštovanje planincev, ki so ga poznali.

Željko Poljak

95. rojstni dan

Lujo Herceg iz Budinšćine v Hrvaškem Zagorju ni navaden planinec. Resda so številni planinci prav tako *kot on prehodili veliko gora, premagovali* slovenske Alpe, transverzalo od Pohorja do Ankarana in celo prepešačili še kaj več kot on. Vendar so prav redki med planinci (kot sicer tudi med drugimi), ki so še prav trdni in v dobri kondiciji doživeli 95. leto življenja.

Prav tak visok življenjski jubilej Lujčka Hercega so planinci Hrvaškega Zagorja letošnjega 11. januarja proslavili v planinskem domu na Ham-Pokojcu nedaleč od

Ugasniti 95 svečk bi bilo vendarle preveč, zato je Lujo Herceg na planinskem praznovanju svojega rojstnega dneva samo prvi *zarezal torto.*

Foto: Tomislav Jagačić

kraja Budinšćina, ki se od lanskega leta *imenuje po zaslužnem* planincu Luju Hercegu »Lujčekova hiža«, eno od dostopnih poti do doma pa so imenovali Lujčkova steza.

Lujo Herceg je namreč najzaslužnejši za izgradnjo lepega planinskega doma na Pokojcu. Planinci iz Varaždina in drugih planinskih društev so svojemu planinskemu dojenu prinesli pozdrave, čestitke in darila. Nekdo je lepo pripomnil: »Prav gotovo je danes zato tako lep in sončen dan, ker ima naš Lujček *rojstni dan!*«

To planinsko rojstnodnevno slovesnost je zabeležila Hrvaška televizija iz Zagreba, o Luju Hercegu pa je v varaždinskem Zborniku '97 objavljena lepa reportaža. Luju Hercegu se čestitkam za visok jubilej pridružuje tudi Planinski vestnik.

Tomislav Jagačić

15. pohorska smučina

V soboto, 7. februarja 1998, smo gorski reševalci Postaje GRS Maribor s podskupinami v čudovitem sončnem vremenu organizirali in izvedli tradicionalno, 15. Pohorsko smučino, s katero smo začeli praz-

novanje jubilejev, ki jih praznujemo v letu 1998 (50 let svojega delovanja in 40 let prisotnosti na smučiščih Pohorja).
Na Pohorski smučini je na tradicionalni progi na 50 kilometrov sodelovalo 209 udeležencev, dveh 25-kilometrskih pohodov na tekaških smučeh se je udeležilo 56 udeležencev, na 50 kilometrov se je pomerilo 8 ekip GRS Slovenije, na malem maratonu na 25 kilometrov pa je svoje moči merilo 7 ekip Slovenske vojske in policije.
Proga je potekala po sedaj že tradicionalni trasi s pričetkom na Kopah in nadaljevanjem pod Črnim vrhom, mimo Ribniške koče, čez Jezerski vrh v sedlo Šiklerice ter na Roglo, od tu pa preko Peska, Klopnega vrha in Šumika na cilj na Arehu. Začetka pohodov sta bila dva, prvi na Kopah, drugi pa na Pesku, kjer so svojo preizkušnjo pričele tudi ekipe Slovenske vojske in policije.

V kategoriji moških je progo najhitreje pretekel že stari znanec Pohorske smučine **Peter Dovnik** iz Hoč v času 2 uri 12 minut in 31 sekund, drugi je bil **Matej Pistor** v času 2 uri 21 minut in 32 sekund, tretji pa **Milan Šenk** iz GRS Jezersko v času 2 uri 26 minut in 53 sekund. V kategoriji žensk je bila najhitrejša **Minka Logonder** iz GRS Škofja Loka s časom 3 ure 9 minut in 35 sekund, druga je bila **Marija Kavčič** s časom 3 ure 30 minut in 25 sekund, tretja pa **Štefka Hojnik** s časom 4 ure 4 minute 35 sekund. Med ekipami GRS je bila najhitrejša ekipa GRS Jezersko s povprečnim časom ekipe 2 uri 34 minut in 32 sekund, druga je bila ekipa GRS Škofja Loka s povprečnim časom ekipe 2 uri 39 minut in 25 sekund, tretja pa ekipa prireditelja s povprečnim časom ekipe 2 uri 47 minut in 38 sekund. Najboljši povprečni čas med ekipami, ki so se na turnih smučeh pomerile na 25 kilometrov dolgi progi, je dosegla ekipa vojašnice Kranj (1 ura 24 minut in 1 sekunda), druga je bila ekipa policije Maribor (1 ura 25 minut in 47 sekund), tretja pa ekipa policije Slovenj Gradec (1 ura 32 minut in 40 sekund). Pohodnikom prireditelji časa nismo merili, saj so razdaljo premagali le za svoj užitek in veselje.
Prireditelji se vsem udeležencem 15. Pohorske smučine zahvaljujemo za udeležbo, saj so po našem mnenju zmagovalci vsi, ki uspešno v pričakovanem času pridejo na cilj. Vse vabimo, da se udeležijo tudi naslednje, 16. Pohorske smučine.

Pohorska smučina je tudi letos veljala za pridobitev lovorik Brazde vzdržljivosti, Koroška grča in Pohorc. Vsem podjetjem, podjetnikom in obrtnikom, ki so materialno in finančno podprli prireditev in s tem tudi našo dejavnost, se najlepše zahvaljujemo. Za pomoč pri organizaciji in izvedbi ter pokrivanju stroškov se najlepše zahvaljujemo generalnemu sponzorju prireditve **Unior turizem**, gospodarskemu odboru prireditve, športnim zvezam Maribora in Ruš, RTC Kope, RTC Rogla, Pohorski vzpenjači ter Elektru Maribor pa se najlepše zahvaljujemo za odlično pripravo prog.
Hvala ČGP Večer, POP TV – Tele 59, Radiu Maribor, Koroškemu radiu za predstavitev naše prireditve v medijih ter pripadnikom Slovenske vojske za pomoč pri izvedbi tekmovanja. Prav tako se najlepše zahvaljujemo zaposlenim v Kompasu v Mariboru in Slovenj Gradcu za zbiranje prijav za našo prireditev.
Na koncu tega poročila se moramo prireditelji zahvaliti vsem neimenovanim prijateljem, ljubiteljem teka na smučeh za pomoč, brez katere prireditev gotovo ne bi uspela.

Vodja Pohorske smučine:
Zdravko Marin

PD PTL

Planinsko društvo PTT Ljubljana je imelo lanskega 13. decembra v Kamniku pod Krimom svoj izredni občni zbor, na katerem so sprejeli nova društvena pravila ter določili članarino in prispevke za letošnje leto. Že nekaj časa namreč v Sloveniji ne obstaja več enotna poštno-telefonsko-telegrafska služba (PTT), ampak dve družbi, od katerih ena skrbi za poštne, druga za telefonske storitve (Telekom). Tako so z novimi pravili med drugim spremenili dosedanje ime društva PD PTT Ljubljana v Planinsko društvo Pošte in Telekoma, skrajšano PD PT Ljubljana.

Planinska šola Pesnik '97

Na OŠ Radlje ob Dravi vsak konec koledarskega leta pripravijo projektni teden.
To so nekakšne »predpriprave« na božično-novoletne počitnice, saj otroci v tem času počnejo stvari, za katere se sami odločijo. Poleg vseh ostalih delavnic je bila tokrat na izbiro tudi planinska šola. Organizirali so jo mentorica **Breda Bobovnik** skupaj z MO PD Radlje že tretjič v zadnjih šestih letih. Sestavljena je bila iz teoretičnega in praktičnega dela.
Prvi del so bila predavanja na OŠ Radlje, ki so jih vodili vodniki PD Radlje in mentorica mladih planincev. Obsegala so vsa poglavja planinske šole, ki smo jih prilagodili učencem. Upoštevali smo, da so mladi planinci določena znanja pridobili že na izletih ali v šoli. Vse skupaj smo dopolnili s praktičnim delom pri planinski koči Pesnik.
Tja smo se odpravili v torek, 16. decembra, v čisto pravem zimskem razpoloženju. Sneženje nas je spremljalo vso pot našega prvega izleta iz Ribnice na Pohorju do naše koče in še dan po tem. V koči sta nas pričakala prijazna oskrbnika **Helena** in **Bojan**, ki sta nam vse dni bivanja nudila gostoljubnost in zelo dobro hrano. Dneve na Pesniku smo zapolnili z igrami na snegu, izletom do Ribniške koče, s predavanjem in diapozitivi o najvišjih evropskih gorah, učenjem vrvne tehnike, izdelovanjem plakatov, družabnimi igrami ter z glasbo in smehom.
Skupaj se je planinske šole udeležilo 16 učencev, prednost pa so imeli tisti iz višjih razredov, saj jih naslednje leto ne bo več na šoli. Spremljali so jih njihova mentorica Breda Bobovnik in učiteljica **Blanka Dlopst**, kot vodnika pa sva na Pesniku sodelovala **Janko Mihev** in **Vesna Pušnik**. Preživeli smo tri res lepe zimske dni. Z učenci smo se zelo dobro razumeli ter zdravi in veseli po treh dneh zapustili kočo. Ob koncu projektnega tedna so učenci

prejeli simbolične diplome za uspešno opravljeno planinsko šolo, saj bodo na tiste prave s PZS morali še malo počakati.

Vesna Pušnik

Znamenja ob poti

V galeriji na Šmarni gori (669 m), verjetno eni od najbolj priljubljenih izletniških točk Ljubljančanov, so 7. marca odprli razstavo fotografij sakralnih spomenikov in znamenj ob slovenski planinski poti **Cirila Velkovrha.** Na ogled je 60 fotografij od 350, kolikor je takih znamenj ob celotni slovenski planinski transverzali. Fotografije je na otvoritvi predstavil župnik z Dovjega **France Urbanija,** med udeleženci otvoritvene slovesnosti, ki ji je prisostvovalo kakšnih 250 šmarnogorskih

Znamenje ob cesti pred Arehom, postavljeno verjetno sredi 16. stoletja.
Foto: Ciril Velkovrh

obiskovalcev, pa so bili tudi beograjski nadškof **dr. France Perko,** novomeški prošt **Jože Lap** ter župnika iz Šmartna pod Šmarno goro in Fužin v Ljubljani. Slovesnost so polepšali Kamniški koledniki in **Jernej Kuntner.** Gostilničar na Šmarni gori **Miha Ledinek** pričakuje, da bo razstavo do 1. maja, ko jo bodo zaprli, obiskalo približno 3000 obiskovalcev Šmarne gore, saj take fotografije nemara še najbolje sodijo prav na takšno izletniško točko, ki je hkrati božja pot in planinsko izletišče.

Gore še spijo

VERA PIPAL

Grintovec mogočni
Rinke opazuje,
gleda proti Kočni,
Skuto ogleduje.

Vsi so še pod snegom,
vsi še mirno spijo,
pa čeprav v dolini
zvončki že cvetijo.

Sonce mirno gleda
v snegu te zaspance –
stare, dobre znance.

Res, pomlad zelena
morala bo priti
in jih prebuditi.

Doslej je imel Ciril Velkovrh to svojo razstavo v več knjižnicah in drugih razstaviščih v Ljubljani ter v Cerknici, Ajdovščini, Mariboru in Slovenski Bistrici, pripravlja pa jo še v nekaterih drugih slovenskih krajih.

M. R.

Občni zbor in srečanje mladih planincev

V petek, 20. februarja 1998, je bil na OŠ F. Erjavca občni zbor, združen s srečanjem mladih planincev Planinskega društva Nova Gorica. Potekal je v dveh delih. V prvem, resnem delu, v katerem se je zvrstilo nekaj nastopov mladih planincev in planink iz različnih osnovnih šol, na katerih imamo planinske skupine, smo podelili priznanja za sodelovanje zmagovalcem državnega tekmovanja Mladina in gore, načelnica mladinskega odseka **Mateja Koglot** je podala poročilo in plan dela mladinskega odseka, vmes pa so nas nagovorili predsednik Planinskega društva Nova Gorica, predsednik Mladinske komisije pri Planinski zvezi Slovenije in nekaj starejših članov mladinskega odseka. Vmes smo se spomnili dolgoletne načelnice MO in mentorice planinske vzgoje **Sonje Jogan,** ki nas je letos januarja za vedno zapustila. Njej na čast smo vsi skupaj namesto minute molka zapeli pesem *Ojstrica, ti moje kraljestvo.*

Sledil je daljši in zanimivejši del srečanja, predstavitev diapozitivov z letošnjega tabora na Pokljuki ob komentarju enega izmed vodij tabora.

Po vsem tem nas je na koncu čakalo še presenečenje – posladek ter ogled razstave, ki so jo pripravili otroci in njihovi mentorji iz planinskih skupin na OŠ Solkan, Šempeter, F. Erjavec, Milojka Štrukelj ter mladi planinci iz Branika. Ob tem srečanju je izšlo še glasilo Mladinskega odseka z naslovom Hribolazen, v katerem je predstavljena dejavnost našega odseka ter vtisi otrok s tabora in izletov, ki jih organizira odsek.

Mateja Koglot

Mlado društvo z mladostnim zagonom

V soboto, 7. februarja, smo v Podnanosu praznovali jubilejno, 15. obletnico delovanja Planinskega društva Podnanos. Slovesnosti se je udeležilo okoli 150 ljubiteljev gorá.

Društvo je bilo ustanovljeno 11. decembra 1982 in ima sedaj zavidljivo število članov, od tega veliko mladih navdušencev. Ob tej priložnosti smo izdali brošuro, katere delo so začeli in uspešno končali mladi vodniki in ostali člani Mladinskega odseka. Kljub nekaterim zapletom smo jo uspešno predstavili na občnem zboru. Brošura je tiskana na 60 straneh in popestrena s 27 fotografijami. Članki nudijo veliko zanimivega branja vsem, ki jih tematika zanima, pa tudi ostalim, ki uživajo pri prebiranju kvalitetnega čtiva.

Naj na kratko predstavim vsebino. Uvodniku, ki predstavi namen brošure, sledi zgodovinski pregled delovanja društva. Lahko se pohvalimo z marsičem, kar nam je uspelo in kar nam še danes uspeva. Naslednje poglavje Tabor, v katerem so opisani vsi tabori od leta 1984 naprej, poudari vse tehnične in organizacijske težave in reševanje leteh, ko se pojavijo. Četrta rubrika opisuje tradicionalni pohod po Voj-

S slavnostnega občnega zbora ob 15-letnici PD Podnanos

Foto: Marko Nabergoj

kovih poteh, ki se ga se vedno več pohodnikov udeležuje prvo marčno nedeljo. V poglavju Pogovori so zapisani intervjuji z nekaterimi člani, ki so pisali in še vedno pišejo zgodovino društva. V predzadnjem poglavju Izpod peresa so zabeleženi vtisi in spomini, ki se nam porajajo ob hoji po gorah. Ta del je tudi najdaljši in najraznolikejši, saj ga je pisalo veliko navdušenih gorniških src in zato ima še posebno veljavo. Knjižica se konča s predstavitvijo delovanja Mladinskega odseka društva. Ne moremo mimo dejstva, da ima MO veliko vlogo pri vzgoji in izobraževanju mladine in dolgoročno tudi pri delovanju društva.

V okviru praznovanja 15. obletnice društva smo na Lozicah organizirali predavanje z diapozitivi z naslovom H goram obračam pogled. Za slabi dve uri nas je triglavski župnik **France Urbanija** z odličnimi posnetki popeljal v gorski svet, predvsem v okolico »našega« očaka Triglava.

Za zaključek naj povem, da smo društvo, ki šteje glede na majhno število prebivalstva ter skromne okoliške planinske možnosti veliko članov. Vendar število ne šteje toliko kot prizadevnost in marljivost vsakega posameznika posebej. Zato menim, da ni težave, ki je s skupnimi močmi ne bi mogli rešiti, ni gore, ki nam je skupaj na bi uspelo preplezati. Prepričan sem, da bomo skupaj v gorah preživeli še veliko lepih trenutkov.

Tomaž Fabčič

1. letna skupščina PD Komenda

Za planince Komenda je čas tekel še hitreje kot običajno. Na ustanovnem občnem zboru 17. decembra 1997 smo ustanovili Planinsko društvo Komenda, dobili od Planinske zveze Slovenije potrditev in 16. decembra istega leta registracijo.

V prostorih krajevne skupnosti nam je uspelo pridobiti prostor za društveno pisarno. Takoj smo začeli intenzivno renovirati in pripravljati planinsko sobo. Odločili smo se za zbiranje denarja po vasi za pokritje neizbežnih stroškov. Člani smo prispevali veliko materiala in opravili vsa dela. Največja zahvala pa velja Tovarni pisarniškega pohištva Stol iz Kamnika in Društvu upokojencev Komenda, s katerimi bomo sedaj delili prostore in bili dobri sosedje.

V februarju smo pobrali tudi vso članarino, da poravnamo obveznost do Zveze, poleg tega pa je tudi to dohodek za društvo.

In že je bil tu 27. februar. Na 1. občnem zboru se nas je v kar premajhni dvorani krajevne skupnosti zbralo 113 ljubiteljev planin. Otroci so nam pripravili prisrčen kulturni spored. Po uradnem pričetku smo potrdili predsedstvo in vodstvo društva za naslednji mandat. Sledila so poročila sekcij in finančno poročilo. Moški pevski zbor iz Komende je doživeto opeval slovenske planine. Pozorno smo poslušali poročilo starega in novega predsednika. Govoril je o uspešnih akcijah in pohodih preteklega leta in o načrtih za tekoče leto, o pripravah in urejanju nove poti na planino Osredek in povabil članstvo k čim večji udeležbi na pohodih. Spodbuden odgovor mu je dal predstavnik PD Kamnik **inž. Štefula**. Rekel je, da društvo s preko 500 člani ni nebogljeno, da smo dokazali zrelost že z uspešnim petletnim delom kot sekcija in da se društvo Kamnik veseli dobrih sosedov in dobrega sodelovanja.

Sledila je podelitev priznanj, pozdravi gostov in prosta razprava. Pozno v noč sta se prepletala pesem in pogovor o planinah.

Veseli smo, da nam je zbor uspel. Veseli smo svoje lepo urejene planinske sobe. Veselimo se prihodnjega dela in izrekamo dobrodošlico vsakomur, ki ga na našem območju zanimajo gore. Vabimo vse na otvoritveni pohod planinske poti Komenda – Planina Osredek 2. maja letos.

Katja Tabernik, Komenda

Planinski ples v Mariboru

V soboto, 31. januarja 1998, je bil v Narodnem domu v Mariboru že 6. planinski ples, ki ga je organiziralo PD Maribor Matica.

V pozdravem govoru je predsednik društva **Aleš Arih** na kratko orisal zgodovino planinskih plesov, ki so se začeli že 1920. leta prav v tej zgradbi in so bili osrednje družabno dogajanje. Takrat je mlado planinsko društvo potrebovalo denar za izgradnjo domov in markiranje poti. Tudi danes ni nič drugače, zato smo plese zopet obudili: sprva plaho, ker je v Mariboru že precej uveljavljenih plesnih prireditev, sedaj pa že s pogumom, ker je dvorana vsako leto bolj polna. Letošnji izkupiček je namenjen obnovi Mariborske koče, ki bi ji radi do 80-letnice društva dali novo streho. Ples naj združuje vesele ljudi in odpre njihove denarnice še za višje namene!

Ob zvokih stare melodije »So leta minula, vsa siva sva že, jaz pa spominjam se še« ga je pričel starosta slovenskih planincev **Friderik Degen**.

Srečelov, ki ga je kot že vsa leta doslej organiziral **Milan Meden,** je razveseljeval s 600 dobitki, med katerimi je bil glavni darilo agencije Cavallo – tridnevno bivanje v Poreču za dve osebi. Licitacijo za torto s planinskim motivom je vodil ansambel Viničarji, ki je za veselo razpoloženje skrbel do pol petih zjutraj.

Gostje, okrog 300 jih je bilo, so bili *mnenja, da je bil to najboljši ples* doslej. Predsednik se je zahvalil še vsem sponzorjem, ki so prispevali dobitke, in vsem tistim, ki so društvo že večkrat denarno ali materialno podprli.

Anica Horvat

9. pohod na GEOSS

Tradicionalni, že deveti planinski pohod iz Litije na Geoss bo tudi letos predzadnjo soboto v maju, to je 23. maja. Sporočilo je pomembno zato, ker je bil v koledarju planinskih prireditev naveden napačen datum, 17. maj. Vsem stalnim in naključnim pohodnikom se za napako opravičujemo.

Prireditelji

Treking okoli Anapurn

V letošnjem letu že četrtič organiziram treking okoli Anapurn. Na pot se bomo podali 3. septembra 1998 preko Rima do New Delhija in se vrnili po isti poti 4. oktobra 1998. V tem času si bomo ogledali glavno mesto Nepala Katmandu, odšli na 20-dnevni treking okoli Anapurn ter še na foto safari v Royal Chitwan National park.

Cena omenjenega potovanja je 1800 $ USD (povratna letalska karta, stroški organizacije, prenočevanje, hrana, dovoljenja, izredni prevozi v Nepalu – kratkomalo vse; v ceno ni vključen denar za nakupe). Kogar to potovanje zanima, naj me pokliče ali mi telefonira.

Vinko Perne,
Kolarjeva 1, Ljubljana
tel. 061/317 - 014

SEZNAM IN CENE PLANINSKIH EDICIJ

PLANINSKI ZEMLJEVIDI	**Cena v tolarjih**
Julijske Alpe	
Julijske Alpe – vzhodni del – 1:50 000	v tisku
Julijske Alpe – zahodni del – 1:50 000 (2. izd. 1996)	1.150
Triglavski narodni park – 1:50 000 (2. izd. 1996)	1.150
Triglav – 1:25 000 (2. izd. 1996)	1.150
Bohinj – 1:25 000	v tisku
Krnsko pogorje in Kobarid – 1:25 000 (2. izd 1992)	800
Trenta – 1:25 000 (3. izd. 1995)	1.000
Kranjska Gora z okolico – 1:25 000 (2. izd. 1996)	*1.000*
Bovec z okolico – 1:25 000 (1991)	700
Karavanke	
Karavanke – osrednji del in Grintovci – 1:50 000 (1. izd. 1995)	1.150
Stol in Begunščica – 1:25 000 (2. izd. 1996)	1.000
Storžič in Košuta – 1:25 000 (2. izd. 1995)	1.000
Kamniške in Savinjske Alpe	
Kamniške in Savinjske Alpe 1:50 000 (1. izd. 1996)	1.150
Grintovci – 1:25 000	v tisku
Pohorje	
Pohorje – 1:50 000 (1. izd. 1996)	1.150
Dolenjska	
Dolenjska, Gorjanci in Kočevski Rog – 1:50 000 (1. izd. 1997)	1.150
Primorska	
Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras – 1:50 000 (1. izd. 1997)	1.150
Posavje	
Posavsko hribovje 1:100 000 (1986)	500
Ljubljana	
Ljubljana – okolica – 1:50 000 (2. izd. 1995)	1.150
Polhograjsko hribovje 1:25 000 in Šmarna Gora – 1:12 500 (1. izd. 1992)	800
Gorski Kotar	
Gorski Kotar – 1:100 000 (1. izd. 1989)	500
Rogaška Slatina	
Rogaška Slatina z Bočem in Donačko Goro 1:25 000 (1. izd. 1989)	700
Turistični zemljevidi	
Bernina-Sondrio, Cortina d'Ampezzo, Sextenski Dolomiti, Ötztalske Alpe, skupina Grossglockner, Stubajske Alpe, Gran Paradiso, Monte Rosa, Zermatt-Matterhorn 1:50 000:	900

IZLETNIŠKI ZEMLJEVIDI

Primorje – Kras – 1:50 000 (izd. 1997) 1.190
Posočje – 1:50 000 (izd. 1995) 1.190
Slovenija – izlet. avtokarta 1:300 000 (1997) 1.190
Ljubljana – mestni načrt 1:20 000 (1997) 750
Škofjeloško in Cerkljansko hribovje 1:50 000 (1997) 1.190
Notranjski kras – 1:50 000 (1997) 1.190
Podravje – 1:50 000 (1996) 1.190
Gorenjska – 1:50 000 (1994) 1.190
Zgornja Savinjska dolina – 1:50 000 (1992) 1.190
Bela krajina – 1.50 000 (1995) 1.190
Kvarner – 1:100 000 (1994) 1.190
Istra – izlet. navtična karta – 1:100 000 (1997) 1.190
Slovenija (autokarta) – Freytag & Berndt 1:250 000 ..... 1.238

PLANINSKI VODNIKI

Vodnik po planinskih postojankah v Sloveniji (J. Dobnik, 3. popr. izdaja) ..... v tisku
Kamniške in Savinjske Alpe (P. Ficko, 4. izdaja 1993) 2.500
Julijske Alpe (Tine Mihelič, 5. izdaja) ..... v tisku
Karavanke (S. Klinar, 4. sprem. in dopol. izdaja 1997) 3.000
Slovenska Istra, Čičarija, Brkini in Kras (1. izdaja 1997) 2.200
Vodnik po Posavskem hribovju (1. izdaja 1978) 1.000
Po gorah severovzhodne Slovenije (Ficko, 1. izdaja 1980) 1.000
Turni smuki (M. Črnivec – C. Praček, 2. izdaja 1985) 1.000
Kajakaški vodnik po slovenskih rekah (F. Bizjak, 1991) 850
Vodnik Pot kurirjev in vezistov (J. Dobnik, 3. izd. 1997) 1.900

VODNIKI IN DNEVNIKI PO VEZNIH POTEH

Slovenska planinska pot (J. Dobnik) ..... v pripravi
Dnevnik po Slovenski planinski poti (1997) 250
Razširjena slovenska planinska pot (J. Dobnik, 1993) 1.300
Ljubljanska mladinska pot 200
Dnevnik Pot kurirjev in vezistov 190

PLEZALNI VODNIKI

Logarska dolina, Matkov kot, Peči (T. Golnar 1982) 600
Kamniška Bela, Repov kot (T. Golnar, 2. popr. izdaja 1993) 1.800
Kamniška Bistrica (T. Golnar. 2. popr. in razšir. izdaja, 1995) 2.400
Vršič (T. Golnar, N. Novak – 2. popr. in dopol. izd. 1997) 2.700

VODNIKI V TUJIH JEZIKIH IN VEČJEZIČNE IZDAJE

Triglav – ein kurzer Führer (1991) 600
How to climb Triglav (1991) 600
Kamniške Alpe – Ravenska Kočna – Kletterführer (1977) 600
Vrhovi prijateljstva (60 vrhov, 1997) 1.500
Slovarček za planince (tridelni, trijezični) – Wörterbuch für Bergsteiger – Vocabolario per alpinisti (1986) 600
Slovenija – planinske postojanke (večjezični vodnik – 1997 ..... 2.200

VZGOJNA LITERATURA

Gorniška vzgoja (T. Golnar 1996) 1.100
Alpinistična šola (3. popr. izdaja 1996) 2.700
Alpinistična šola – dodatek k drugi izdaji (1996) 700
Planinska šola (1983) 600
Sneg, led, plazovi (P. Šegula 1986) 700
Narava v gorskem svetu (M. Selan, 2. izdaja 1982) 500
Zavarovane rastline (P. Skoberne, 1995) 200
Podhladitev, omrzline in druge poškodbe zaradi mraza (1990) 600

DRUGE EDICIJE

Posušeni rožmarin (dr. Miha Potočnik, 1996) 4.400
Človek, gora, poezija (pesmi izbrala D. Petkovšek 1992) 1.200

Gorniška pesmarica	600
Dnevnik ciciban – planinec (1996)	200
Dnevnik mladi planinec (1997)	200
Planinski dnevnik s Častnim kodeksom slovenskih planincev (1997)	200
Zlatorog – pl. pravljica (1995)	4.000
Igre (1983)	300
Antarktika (V. Grošelj, 1997)	4.760
Anapurna (V. Grošelj, 1996)	4.740
Skrivnosti nedotaknjenih strmin (B. Črnivec, A. Terčelj, 1997)	4.276
Veliki dnevi (S. Belak – Šrauf)	4.950
Varstvo narave na Slovenskem (1995)	1.500
3. in 4. Ažmanovi dnevi (1996)	1.000
III. zbornik GRS 1912 – 1997	1.500
Izleti po ljubljanski okolici (1994)	3.230
Slovenija – Turnosmučarski vodnik (1998)	3.705
Julijske Alpe – Bohinjske gore (1995)	3.705
Plezališča Slovenije (T. Česen, D. Cedilnik 1997)	3.230
Paklenica – plez. vodnik (1997)	3.230
Julijske Alpe – Gore nad Sočo	3.705
50 zavarovanih plezalnih poti (1996)	3.705
111 izletov po slovenskih gorah (1997)	5.620
Gore (S. Klemenc – 1992)	4.700
Vpisna knjiga za vrhove	700
Vpisna knjiga za planinske postojanke	2.000
Članske izkaznice A, B, C	150
Članski karton	10
Nakaznica za prenočišče	220
Značke PZS male	140
Značke PZS – sponke	250
Zastava PZS (2,80 x 0,90)	9.000
Zastava PZS (1,80 x 0,60)	7.000
Planinski vestnik	350
Alpinistični razgledi	600
Revija GRIF	680
Ekološka spalna vreča – enobarvna, večbarvna	1.200
Jakob Aljaž – Spominčice (kaseta planinskih pesmi)	1.000

Popust ob nakupu

Pri nakupu 5 ali več izvodov enakih planinskih edicij, ki jih je izdala ali odkupila PZS ***po lastni ceni, priznamo 20% popust.*** Kupovanje ali naročanje več kot pet izvodov je možno v pisarni **PZS, Ljubljana, Dvoržakova 9, v ponedeljek od 8. do 17. ure ali od torka do petka od 8. do 14. ure.**

V ceni ni vračunan 5% prometni davek.

Maloprodaja je tudi v pisarni **Planinskega društva Ljubljana–Matica, Miklošičeva 17, v večjih knjigarnah**, na sedežih **planinskih društev** in **v planinskih kočah** po vsej Sloveniji, kjer je možno dobiti tudi drugo gradivo o posameznih gorskih območjih.

Pri naročilu obvezno dostavite naročilnico in izjavo, da planinske edicije kupujete za nadaljno prodajo.

Cene veljajo od 5. februarja 1998.

Informacije

Planinska zveza Slovenije, Dvoržakova 9, 1000 Ljubljana,
telefon: (061) 312-553, (061) 134 30 22 ali (061) 134 30 23, fax (061) 132 21 40.

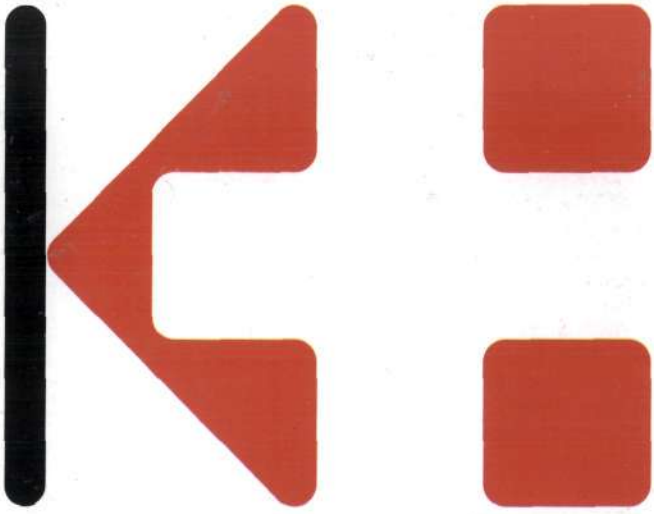

KEMOFARMACIJA

Lekarne, bolnišnice, zdravstveni domovi in veterinarske ustanove večino svojih nakupov opravijo pri nas. Uspeh našega poslovanja temelji na kakovostni ponudbi, ki pokriva vsa področja humane medicine in veterine, pa tudi na hitrem in natančnem odzivu na zahteve naših kupcev.

KEMOFARMACIJA – VAŠ ZANESLJIVI DOBAVITELJ!

Veletrgovina za oskrbo zdravstva, d.d. / 1000 Ljubljana, Cesta na Brdo 100
Telefon: 061 12-32-145 / Telefaks: 271-362